

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ
ΝΑΤΟΥΡΑΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η
ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Κατερίνα Δέκου

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δρ. Βαλεντίνη Καμπατζά

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2014

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ
ΝΑΤΟΥΡΑΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η
ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Κατερίνα Δέκου

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δρ. Βαλεντίνη Καμπατζά

Μέλη εξεταστικής επιτροπής: Ευαγγελία Μπόμπολα, Ιωάννης
Ιωαννίδης

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2014

Περίληψη

Το «Κίνημα του Νατουραλισμού και η σημασία του στη Γαλλία», αποτελεί το θέμα που διερευνάται στην εργασία. Το θέμα χαρακτηρίζεται θεωρητικό και ανήκει στον κλάδο της Λογοτεχνίας. Η Λογοτεχνία είναι μία από τις τέχνες που έχει τις ρίζες της βαθιά στο χρόνο και κάνει την εμφάνισή της στον ελλαδικό χώρο τον 8^ο αιώνα π.χ. με τα έργα του Ομήρου (αρχαία ελληνική λογοτεχνία). Στο online λεξικό του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας, ως *λογοτεχνία* [λόγ. <μσν.λογοτεχνία < λογοτεχν (ης) – ία κατά το καλλιτεχνία] σημαίνει την καλλιέργεια του έντεχνου λόγου, τα γραπτά κείμενα που δεν περιορίζονται στην επικοινωνία αλλά παράγονται με αισθητικές αξιώσεις και αναζητήσεις ποιοτήτων και αξιών. Η λέξη Λογοτεχνία είναι σύνθετη και αποτελείται από τα δύο συνθετικά μέρη: Λόγος + Τέχνη.

Κατά την εξέλιξη της τέχνης του λόγου, δημιουργήθηκαν οι γενιές, οι σχολές και τα κινήματα και αποδόθηκαν ορισμένα χαρακτηριστικά γνωρίσματα στο καθένα από αυτά. Οι γενιές διακρίνονται κυρίως με βιολογικά κριτήρια, καθώς συνομήλικοι σχεδόν συγγραφείς επηρεάζονται από κοινές καταστάσεις που λαμβάνουν χώρα και εμπνέονται από αυτές. Οι σχολές αποτελούνταν από ομάδες λογοτεχνών που εμφανίζουν κοινά χαρακτηριστικά και αντιλήψεις, όπως η Νέα Αθηναϊκή Σχολή. Τα κινήματα συνίστανται από ομάδες καλλιτεχνών, που εκτός από τα γνωρίσματα της σχολής, έχουν ως στόχο τη ριζική ανατροπή των τάσεων που επικρατούν και την επιβολή των δικών τους θέσεων με τρόπο έντονο και δυναμικό.

Ανάμεσα στα γνωστότερα λογοτεχνικά κινήματα είναι ο Ρομαντισμός, ο Ρεαλισμός και ο Νατουραλισμός που αποτελεί την εξέλιξη του Ρεαλισμού. Ο Νατουραλισμός είναι ένα κίνημα που γεννήθηκε στη Γαλλία και όπως κάθε κίνημα ή τάση των τεχνών γενικότερα, επηρεάζει με τις ιδέες του το περιβάλλον από το οποίο κατάγεται και έπειτα εξαπλώνεται. Έτσι συνέβη και με το Νατουραλισμό που υπήρξε ένα κίνημα αμφιλεγόμενο, παρόλο που τα έργα που μας χάρισε θεωρούνται εξαιρετικά και διαχρονικά.

Η Λογοτεχνία ως μία μορφή τέχνης με δυναμικό χαρακτήρα, συμμετέχει -άλλοτε πιο ενεργά και άλλοτε όχι- στα γεγονότα της εποχής. Εμπνέεται από αυτά, τα υποστηρίζει, τα καταδικάζει και χαράζει την πορεία για το μέλλον. Το έργο των λογοτεχνών και η ανταπόκριση που αυτό λαμβάνει από το εκάστοτε κοινό, φανερώνει το πνευματικό αλλά και το πολιτισμικό επίπεδο που το χαρακτηρίζει.

Με μεγάλο ενδιαφέρον λοιπόν, θα διερευνήσουμε το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο το οποίο “γέννησε” το Νατουραλισμό και θα έχουμε την ευκαιρία να μεταφερθούμε σε άλλες εποχές, σε διαφορετικά ήθη και τόπους άγνωστους.

Abstract

“The Naturalistic Movement and its importance in France” is the theme of that scientific research. This theoretical theme belongs in one of arts called Literature. Literature appears in Greece in the 8th century BC to the Homer works.

In the online dictionary of the Greek Language Centre, Literature means cultivation of the artistic word. According to Nikitas Eugianos the term literature means eloquence. According to Giannis Pandazidis literature means word art.

During the art evolution created literal generations, schools and movements which had their own characteristics. In generations there exist age criteria. There also were used the same themes in the stories. The members of a literal school had the same way of thinking. The difference between schools and movements was that in movements writers had a target to achieve.

Some of the most popular movements were Romanticism, Realism and Naturalism. The last one movement was controversial since it was born in France. Naturalism gave us great and temporal novels.

Literature as an art has the power to influence and motivate people to stand up for their rights. An educational level factor is the approval of literature from the audience. We have a grand interest to ‘meet’ new people, morals and places while exploring the circumstances that born naturalism and its father who called Emile Zola.

Πρόλογος

Η πτυχιακή αυτή εργασία λογοτεχνικής φύσεως, επιλέχτηκε με γνώμονα την αγάπη μου για τη λογοτεχνία αλλά και την επιθυμία μου να γνωρίσω νέους χαρακτήρες, τόπους και εποχές. Ο Νατουραλισμός αποτελεί ένα από τα κυριότερα λογοτεχνικά κινήματα και αυτό φανερώνεται μέσω της επιρροής που άσκησε στους ανθρώπους της τότε εποχής, στην τέχνη και στον πολιτισμό. Ο Emile Zola θεωρείται ο πατέρας του Νατουραλισμού και ο θερμότερος υποστηρικτής του, ο οποίος μας κληροδότησε ένα μεγάλο συγγραφικό έργο, δίνοντάς μας την ευκαιρία να το εξετάσουμε και να το αναλύσουμε.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την κ.Βαλεντίνη Καμπατζά, για τη βοήθεια και τη στήριξη της. Αλλά περισσότερο θα ήθελα να την ευχαριστήσω για την ευκαιρία που μου προσέφερε ώστε να γνωρίσω μία διαφορετική πραγματικότητα μέσα από τις περιγραφές ενός σπουδαίου λογοτέχνη.

Περιεχόμενα

Περίληψη	i
Abstract	ii.
Πρόλογος	iii
Περιεχόμενα.....	iv
Λέξεις κλειδιά	1
Key Words	2
Εισαγωγή.....	3
Κεφάλαιο 1: Ο Ορισμός του Νατουραλισμού	
1.1 Νατουραλισμός-Ορισμός.....	4
1.2 Νατουραλισμός και Λογοτεχνία	4
1.3 Παράγοντες Διαμόρφωσης Νατουραλισμού	5
1.4 Το Νατουραλιστικό Μυθιστόρημα	6
1.5 Τα Χαρακτηριστικά του Νατουραλισμού.....	8
1.6 Δαρβινισμός και Τέχνες.....	9
1.7 Δαρβινισμός και Λογοτεχνία	9
1.8 Νατουραλισμός και Εικαστικά	12
1.9 Νατουραλισμός και Θέατρο.....	14
1.1.1 Νατουραλισμός και Φιλοσοφία	15
1.1.2 Νατουρισμός	15
Κεφάλαιο 2: Η Συμβολή του Κινήματος του Νατουραλισμού στη Γαλλία	
2.1 Η Σημασία του Νατουραλισμού στη Γαλλία.....	16
2.2 Γαλλία 18 ^{ος} -19 ^{ος} Αιώνας	17
2.3 Η Επιρροή του Πολιτικού Σκηνικού στη Λογοτεχνία	20
Κεφάλαιο 3: Η Βιογραφία του Emile Zola	
3.1 Η Βιογραφία του Zola.....	21

3.2 Ο Emile Zola "Κατηγορεί"	25
3.3 Άλφρεντ Ντρέιφους (Alfred Dreyfus)	26
3.4 Οι Πρώτες Αντιδράσεις στα Έργα του Zola	30
3.5 Τα Ωριμα Έργα του Zola	31
Κεφάλαιο 4: Σχολιασμός στα Έργα του Zola	
4.0 Διηγήματα του Zola και Σχολιασμός τους.....	35
4.1 <i>Ο Εκατοχρονίτης (Le Centenaire)</i>	35
4.2 <i>Τι ονειρεύονται οι φτωχές κοπέλες (Acquire event les pavers files)</i>	35
4.3 <i>Τα ζαχαρωτά της μικρής ζητιάνας (Les terres de la mendiante)</i>	36
4.4 <i>Για μια ερωτική βραδιά</i>	37
4.5 <i>Ναντάς</i>	38
4.6 <i>Νηστεία</i>	39
4.7 <i>Τρεις Θάνατοι-1^ο Διήγημα</i>	41
4.8 <i>Τρεις Θάνατοι-2^ο Διήγημα</i>	41
4.9 <i>Τρεις Θάνατοι-3^ο Διήγημα</i>	42
4.1.0 Μυθιστορήματα του Zola και Σχολιασμός τους.....	43
4.1.1 <i>Νανά</i>	43
4.1.2 <i>Το Χρήμα</i>	48
4.1.3 <i>Η Ταβέρνα</i>	53
4.1.4 <i>Μαγδαληνή Φερά</i>	57
4.1.5 <i>Ζερμινάλ</i>	61
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα	
5.1 Συμπεράσματα	70
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	73

Λέξεις Κλειδιά

Νατουραλισμός

Ρεαλισμός

Λογοτεχνικό Κίνημα

Ρατσισμός

Δαρβινισμός

Επιστήμη και Τέχνη

Γαλλία 19^{ος} αιώνας

Zola Emile

Υπόθεση Dreyfus

J' accuse

Κατηγορώ

Ζερμινάλ

Νανά

Το Χρήμα

Η Ταβέρνα

Μαγδαληνή Φερά

Τρεις Θάνατοι

Για μία ερωτική βραδιά

Keywords

Naturalism

Realism

Literature Movement

Racism

Darwinism

Science and Art

France 19th century

Emile Zola

Dreyfus Case

Germinal

The Finan

Tavern

Madlen Ferra

Three Deaths

An erotic night

Εισαγωγή

Κίνητρο για την επιλογή και τη διερεύνηση του *Κινήματος του Νατουραλισμού και της σημασίας του στη Γαλλία*, αποτέλεσε η αγάπη για τη λογοτεχνία και τους κλασικούς συγγραφείς. Αφορμή αποτέλεσε η πρόταση της κυρίας Βαλεντίνης Καμπατζά να μελετήσουμε το κίνημα του Νατουραλισμού, τον πατέρα και θερμότερο υποστηρικτή του Νατουραλισμού Emile Zola, καθώς επίσης και τα έργα του. Στόχος μας ήταν να περιπλανηθούμε στην πραγματικότητα μίας άλλης εποχής –που αποδείχτηκε σκληρή– και σαφώς υπήρξε τέτοια, όπως άλλωστε ολοζώντανα μας τη μεταφέρει ο συγγραφέας μέσα από τις περιγραφές του.

Ο Νατουραλισμός κάνει την εμφάνιση του το 19^ο αιώνα έπειτα από το κίνημα του Ρεαλισμού και γνωρίζει τη μεγαλύτερη ακμή του γύρω στο 1870. Ετυμολογικά ο όρος δηλώνει ότι προέρχεται από τη λέξη φύση *lat. Natura*=φύση και οι συγγραφείς μεταφέρουν στο χαρτί τα βιώματα των συγχρόνων τους αυτά καθαυτά, χωρίς ωραιοποιήσεις. Τα νατουραλιστικά έργα, αν και είναι φτωχά από άποψη τεχνικής, ανήκουν στα σπουδαία έργα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Μελετώντας τα αριστουργήματα του Zola (*Ζερμινάλ, Νανά, Το Χρήμα, Η Ταβέρνα, Μαγδαληνή Φέρα*), αλλά και τα πρωτόλεια διηγήματά του (*Τρεις Θάνατοι, Ο Εκατοχρονίτης, Τι ονειρεύονται οι φτωχές κοπέλες, Τα ζαχαρωτά της μικρής ζητιάνας*), καθώς και τα διηγήματα: (*Ναντάς, Νηστεία, Για μία ερωτική βραδιά*), αλλά και αναζητώντας υλικό από έγκυρες πηγές, αντλήθηκαν εμπειριστατωμένες πληροφορίες απαραίτητες για τη συγγραφή της εργασίας.

Για τη σύνταξη των βιβλιογραφικών αναφορών καθώς και την υποβολή των παραπομπών χρησιμοποιήθηκε το διεθνές σύστημα σύνταξης βιβλιογραφιών του Harvard. Στην αρχή της εργασίας θα συναντήσουμε μία περίληψη με την οποία επιτυγχάνεται ένα ομαλό ξεκίνημα και η ένταξη μας στο θέμα, και τα περιεχόμενα που μας προϊδεάζουν για τις ενότητες που ακολουθούν. Επεξηγείται και αναλύεται ο όρος Νατουραλισμός και καταγράφεται το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο “γεννήθηκε”. Έπεται η βιογραφία του μεγάλου συγγραφέα, τα έργα του αλλά θα αναφερθούμε και στο μεγάλο κεφάλαιο στη ζωή του Zola, που φέρει τον τίτλο «*Κατηγορώ*». Εν συνεχεία υπάρχει μία περίληψη για κάθε ένα από τα έργα του δημιουργού και γίνεται σχολιασμός και ανάλυση των χαρακτήρων. Ο σχολιασμός επισφραγίζεται με την παράθεση αυτούσιων αποσπασμάτων των κειμένων.

Διαβάζοντας τα έργα αυτά ανακαλύπτουμε τον επαναστατικό χαρακτήρα τους και διαπιστώνουμε ότι επάξια αποτελούν κλασικά κομμάτια της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Αποδεικνύεται επίσης πως η λογοτεχνία ως τέχνη, ακόμη και αν λείπουν οι ωραίες περιγραφές και οι εξιδανικευμένες καταστάσεις κατά την αφήγηση, έχει τη δύναμη να αφυπνίσει και να επηρεάσει το λαό.

Τέλος, σκοπός αυτής της προσπάθειας ήταν η πιο ολοκληρωμένη γνώση μας σχετικά με το κίνημα του Νατουραλισμού και θεωρούμε πως έχει επιτευχθεί.

Κεφάλαιο 1: Ο Ορισμός του Νατουραλισμού

1.1 Νατουραλισμός-Ορισμός

Ο Νατουραλισμός (αγγλικά *naturalism*) αποτελεί ένα κίνημα που επηρέασε το χώρο της αισθητικής, του θεάτρου, της λογοτεχνίας, της φιλοσοφίας και των εικαστικών, που κάνει την εμφάνισή του στο τέλος του 19^{ου} και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Οι υποστηρικτές του κινήματος απεικονίζουν την πραγματικότητα λεπτομερώς και περιγραφικά. Ετυμολογικά είναι μεταφορά στην ελληνική γλώσσα του ξένου όρου στα γαλλικά: [*naturalism* < γαλλ. Natural < λατ. Naturalis (< λατ. Natura «φύση» < λατ. Natus < nascor «γεννιέμαι») + .ισμός. Πρόκειται για ένα κίνημα με πανευρωπαϊκή και παγκόσμια απήχηση που ξεκίνησε από τη Γαλλία και έφτασε στο αποκορύφωμα του κατά τη διάρκεια του 1870. Στη Γερμανία και στην Ιταλία εμφανίστηκε δέκα χρόνια αργότερα, ενώ στην Αγγλία τη δεκαετία του 1890. Την μεγαλύτερη ακμή αλλά και διάρκεια του γνώρισε ο Νατουραλισμός κατά τις δεκαετίες 1930 και 1940 κυρίως στις Η.Π.Α. (Νατουραλισμός. (1990). Σε *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. (τ.44:373-374). Αθήνα. Πάπυρος).

Οι όροι νατουραλισμός, νατουραλιστής και νατουραλιστικός παραπέμπουν στη λέξη φύση (nature=φύση). Παρόλα αυτά, η έννοια του νατουραλισμού δεν είναι απολύτως ξεκάθαρη και αντιληπτή. Στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία ο όρος χρησιμοποιήθηκε για να εκφράσει οτιδήποτε υλιστικό άνηκε στη φύση. Ήταν μία φιλοσοφική θεωρία που υποστήριζε πως η ύπαρξη μας ανήκει στον κόσμο των αισθητών φαινομένων, σε ένα σύμπαν όπου δεν υπάρχουν μεταφυσικές δυνάμεις. Ως ιστορικό κίνημα ο Νατουραλισμός υπήρξε βραχύβιος. Στην τέχνη εμπλούτισε το Ρεαλισμό, προσέφερε νέες θεαματικές περιοχές, μία ευρύτητα και μία χαλαρότητα μορφής που βρισκόταν πλησιέστερα προς τη ζωή παρά προς την τέχνη. «*Η πολλαπλότητα εντυπώσεων που κατέγραφε μετέδιδε την αίσθηση ενός κόσμου σε αδιάκοπη ροή εντυπώσεων.*» (Νατουραλισμός. (1990). Σε *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. (τ.44:373-374). Αθήνα. Πάπυρος).

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω ο Νατουραλισμός άσκησε επιρροή σε διάφορους τομείς (λογοτεχνία, εικαστικά κ.α.) δημιουργώντας ένα κομμάτι στην ιστορία του καθενός. Στη συνέχεια θα γνωρίσουμε πιο αναλυτικά πώς εμφανίστηκε και άνθισε αυτό το κίνημα στο κάθε είδος τέχνης και κυρίως στη λογοτεχνία. Θα γνωρίσουμε τα χαρακτηριστικά του, τις συνθήκες στις οποίες γεννήθηκε και εξελίχθηκε, τους υποστηρικτές και τους αντιρρησίες, αλλά και τους λόγους για τους οποίους ο Νατουραλισμός εξασθένησε και έπαψε να απασχολεί τους καλλιτέχνες και το κοινό του.

1.2 Νατουραλισμός και Λογοτεχνία

Ο Νατουραλισμός εμφανίστηκε στη λογοτεχνία ως προέκταση της παράδοσης του Ρεαλισμού και φορτωμένος με έννοιες από τη φιλοσοφία, τις επιστήμες και τις καλές τέχνες. Απέβλεπε σε μία ακόμη πιο πιστή, μη επιλεκτική παρουσίαση της πραγματικότητας. Παρουσιάστηκε ως ένα αληθινό “κομμάτι ζωής” που δινόταν χωρίς καμία κρίση ηθικού χαρακτήρα. Επίσης ο Νατουραλισμός ενδιαφέρεται βαθύτερα για τις φυσιολογικές και βιολογικές πλευρές της ανθρώπινης ύπαρξης. «Ο άνθρωπος είναι λιγότερο μία ψυχή που ατενίζει την θεϊκή καταγωγή της και περισσότερο ένα δημιούργημα δυνάμεων της φύσης, όπως επίσης ένα προϊόν γενετικών και κοινωνικών επιδράσεων.» (Νατουραλισμός. (1990). Σε Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα. (τ.44:373-374). Αθήνα. Πάπυρος).

Είναι δύσκολο να γίνει διάκριση ανάμεσα στις δύο τεχνοτροπίες, ωστόσο ο Νατουραλισμός συνιστά αποκορύφωμα του Ρεαλισμού και ίσως την πιο ακραία εκδοχή του. Κοινά στοιχεία ανάμεσα τους είναι 1: ότι οι συγγραφείς επιλέγουν θέματα απλά από την καθημερινή ζωή και προσπαθούν να αναπαραστήσουν πιστά την πραγματικότητα και 2: πως εφαρμόζεται κριτική στην κοινωνία της εποχής, η οποία στον Νατουραλισμό είναι πιο σκληρή. Όμως, σε αντίθεση με τον Ρεαλισμό οι νατουραλιστές συγγραφείς επέλεξαν προκλητικότερα θέματα, τολμηρότερο λεξιλόγιο και πιο “φωτογραφικές λεπτομέρειες”.

Με άλλα λόγια, οι νατουραλιστές επεξεργάστηκαν και ενέτειναν τις βασικές τάσεις του Ρεαλισμού. Επιπλέον όμως πρόσθεσαν και νέα σημαντικά στοιχεία που μετέτρεψαν το Νατουραλισμό σε αναγνωρίσιμο δόγμα του οποίου οι υποστηρικτές είχαν την τάση να συγκεντρώνονται σε ομάδες δημοσιεύοντας μανιφέστα και διακηρύσσοντας τις καλλιτεχνικές τους θεωρίες.

Ωστόσο όμως αξίζει να αναφέρουμε πως το κίνημα του Ρεαλισμού στη λογοτεχνία έδωσε τρεις μεγάλους συγγραφείς, οι οποίοι ήταν και οι σπουδαιότεροι εκπρόσωποι του. Πρόκειται για τον Γκυστάβ Φλομπέρ (1821-1880) με το αντιπροσωπευτικότερο έργο του *Μαντάμ Μποβαρύ*, τον Ονόρε ντε Μπαλζάκ (1799-1850) με τα έργα του *Ανθρώπινη Κωμωδία* και *Μελέτες των Ηθών* και τον Ρώσο Λεβ Νικολάγιεβιτς ή Λέον Τολστόι (1828-1910) με το έργο του *Πόλεμος και Ειρήνη*.

1.3 Παράγοντες Διαμόρφωσης Νατουραλισμού

Οι τρεις πιο σημαντικοί παράγοντες που διαμόρφωσαν το Νατουραλισμό είναι οι ακόλουθοι: 1. Η εκβιομηχάνιση και τα αποτελέσματα που αυτή επέφερε, ωθούσε τους

νατουραλιστές στην άντληση των θεμάτων για τα έργα τους. Ως παράδειγμα σημειώνεται η διπλή όψη του καπιταλισμού με την ευμάρεια της άρχουσας τάξης από τη μία πλευρά, και την αθλιότητα που βίωναν οι εργάτες από την άλλη πλευρά. 2. Η εξέλιξη των επιστημών και κυρίως της βιολογίας ύστερα από τη θεωρία του Δαρβίνου για την προέλευση των ειδών και την κληρονομικότητα. Οι νέες “Δαρβινικές” θεωρίες οδήγησαν τους νατουραλιστές στην αναζήτηση και την περιγραφή της κτηνώδους φύσης των ανθρώπων που εκδηλώνεται κάτω από ιδιαίτερες καταστάσεις (πίεση, σεξουαλική ορμή, επήρεια αλκοόλ κ.α.). 3. Τέλος, η εισαγωγή της επιστημονικής μεθοδολογίας αποτελεί κύριο παράγοντα της διαμόρφωσης του Νατουραλισμού. Αυτό συνέβη γιατί η παρατήρηση και το πείραμα ξέφυγε από τα στενά πλαίσια της ιατρικής και εφαρμόστηκε και κατά τη δημιουργία των λογοτεχνικών έργων. Όπως λοιπόν ο θετικός επιστήμονας πειραματίζεται με το υλικό του, με τον ίδιο τρόπο πρέπει και ο λογοτέχνης να πειραματίζεται με τους ήρωες του και να παρατηρεί τις αντιδράσεις τους ανάλογα με την περίσταση στην οποία βρίσκονται.

Ο νατουραλιστής συγγραφέας καταγγέλλει μέσα από το έργο του, την κοινωνική εξαθλίωση επειδή η κοινωνία μας και ο πολιτισμός της δεν είναι αντάξιες των ανθρώπων. Έχοντας αυτό το κίνητρο υπερτονίζονται και παρουσιάζονται οι πιο αρνητικές, άσχημες και σκληρές καταστάσεις της ζωής δίχως συναισθηματισμούς, δίχως ωραιοποίηση ή συγκάλυψη των αποκρουστικών πλευρών της. Φιλοδοξούν με τον τρόπο αυτό οι συγγραφείς να προκαλέσουν την έντονη αντίδραση του κοινού, τη διαμαρτυρία ή ακόμη και την εξέγερση.

Να προσθέσουμε στο σημείο αυτό πως ο Νατουραλισμός διέφερε από το Ρεαλισμό που κυριάρχησε το 19^ο αιώνα κατά τον τρόπο που αντιλαμβάνονταν την επιστημονική αιτιοκρατία. Ως αποτέλεσμα λοιπόν προκύπτει η ανάγκη των νατουραλιστών συγγραφέων να τονίζουν το τυχαίο στη φυσιολογία του ανθρώπου, αντί των ηθικών και διανοητικών αρετών του. Όπως μάλιστα λέγεται, ο Γάλλος μυθιστοριογράφος Γκυστάβ Φλομπέρ και ο Ονόρε ντε Μπαλζάκ, παρότρυναν τους συγγραφείς να μελετούν τους ανθρώπους όπως οι νατουραλιστές μελετούν τα ζώα στα έργα τους.

1.4 Το Νατουραλιστικό Μυθιστόρημα

Όσον αφορά το νατουραλιστικό μυθιστόρημα, χαρακτηρίζεται ευθύ και ανιαρό ως προς την αφηγηματική του τεχνική, διότι όλη η προσοχή είναι στραμμένη στο

περιεχόμενο, με αποτέλεσμα η μορφή και το ύφος να παραμελούνται. Φαίνεται ότι ένα σοσιαλιστικό στοιχείο ηθικής αγανάκτησης ενέπνεε τους νατουραλιστές συγγραφείς, αλλά από την άλλη πλευρά δεν έχουν γράψει μόνο για την εργατική τάξη. Παραδείγματα τέτοιας γραφής αποτελούν τα έργα του Ζολά *To χρήμα*, του Norris *To κτήνος*, του Τόμας Μανν *Buddenbrooks*, στα οποία η εύπορη μεσαία τάξη βρίσκεται υπό νατουραλιστική εξονυχιστική εξέταση. Κάτω από το πρίσμα αυτής της εξέτασης αποκαλύπτεται όχι μόνο ο ταπεινός αλλά και ο υψηλά ιστάμενος.

Οι ήρωες του Νατουραλισμού δεν είναι ποτέ πραγματικοί ήρωες. Δεν υπάρχει ποτέ ευτυχές τέλος και δικαίωση. Οι πρωταγωνιστές είναι καταπιεσμένα και αδικημένα θύματα της κοινωνίας. Είναι ανυπεράσπιστοι και κατευθύνονται από πανίσχυρες ενστικτώδεις ριπές. Είναι όντα με περιορισμένη βούληση και ευθύνη για τη μοίρα τους και η κατάληξή τους είναι απαισιόδοξη εξ αρχής [Βαβέ, Α. (2014). *Academia.edu*. Διαθέσιμο σε: www.academia.edu (Ανακτήθηκε 5 Μαΐου, 2014)].

Σπουδαίοι εκπρόσωποι του Νατουραλισμού υπήρξαν οι Γερμανοί Άρνο Χολτς και Γιοχάνες Σλαφ με το κοινό τους έργο *Ο Μπαμπάς Άμλετ*. Ο Έλληνας Ανδρέας Καρκαβίτσας με το έργο του, *Ο Ζητιάνος* και ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης με τη *Φόνισσα*, που αποτελεί ένα πάντρεμα ηθογραφίας και ευρωπαϊκού Νατουραλισμού. Εκείνος όμως που θεωρείται ιδρυτής και πατέρας του Νατουραλισμού είναι ο Γάλλος Emile Zola με το πλούσιο λογοτεχνικό του έργο (*Ζερμινάλ*, *Η Ταβέρνα*, *Το Χρήμα* κ.α.). Θα πρέπει όμως να αποκλείσουμε την άμεση επίδραση του Zola στο *Ζητιάνο* του Καρκαβίτσα καθώς ο Νατουραλισμός που διακρίνεται είναι αποτέλεσμα της πρόθεσης του, να αναπαραστήσει μερικές δυσάρεστες πλευρές της ελληνικής ζωής στο ύπαιθρο (Academic Dictionaries and Encyclopedias. Διαθέσιμο σε: www.enacademic.com (Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2014)].

Ο Νατουραλισμός απέκτησε νέα ορμή μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν οι μυθιστοριογράφοι αισθάνθηκαν το χρέος να περιγράψουν την αθλιότητα, τον εξευτελισμό και τα δεινά της ζωής των στρατιωτών χωρίς εξωραϊσμούς. Παράδειγμα αυτής της τάσης αποτελεί το έργο του Τζαίμς Τζόυς (1882-1941) *Ο Οδυσσέας* που δημοσιεύτηκε το 1922.

Έχοντας θερμούς και πιστούς υποστηρικτές αλλά και αντιμαχόμενους στην εν λόγω ιδεολογία, το κίνημα του Νατουραλισμού άφησε τη δική του ιστορία στην παγκοσμία λογοτεχνία και επηρέασε γενικότερα το χώρο των τεχνών. Έργα που δημιουργήθηκαν

εμπνευσμένα από τις νατουραλιστικές θεωρίες (που με τη σειρά τους επηρεάστηκαν από τις επιστημονικές θεωρίες που εξελίχθηκαν εκείνη την εποχή, όπως π.χ. του Δαρβίνου), θεωρούνται αριστουργήματα και στη σύγχρονη εποχή όπως για παράδειγμα η *Ζερμινάλ* του Zola. Συνολικά θα λέγαμε πως ο Νατουραλισμός εμφανίζει κάποια χαρακτηριστικά σε ότι αφορά την τεχνική και τον τρόπο έκφρασής του μέσω των τεχνών και ιδιαίτερα της λογοτεχνίας, τα οποία συνοψίζονται παρακάτω.

1.5 Τα Χαρακτηριστικά του Νατουραλισμού

Ο Νατουραλισμός εμφανίζει κάποια χαρακτηριστικά τα οποία συγκεντρωτικά είναι τα ακόλουθα:

- Ανεξάρτητη μέθοδο αφήγησης
- Επικράτηση του ισχυρότερου που είναι εμφανής σε κάθε έργο
- Συσσώρευση εικόνων
- Ευάλωτος και ανυπεράσπιστος ο κάθε ήρωας απέναντι στις καταστάσεις
- Βία
- Η κληρονομικότητα είναι αυτή που καθορίζει το χαρακτήρα
- Αναλύονται θέματα ταμπού
- Γίνεται αναφορά στη χαμηλή κοινωνικοοικονομική τάξη
- Οι νατουραλιστές συγγραφείς πρώτιστα παρατηρούν και έπειτα γράφουν
- Οι συγγραφείς γράφουν για τη μαύρη και σκοτεινή πλευρά της ζωής
- Οι νατουραλιστικοί χαρακτήρες ελέγχονται από το περιβάλλον, την κληρονομικότητα και το ένστικτο
- Οι νατουραλιστικοί χαρακτήρες δεν έχουν ελεύθερη βούληση
- Οι ιστορίες του Νατουραλισμού δεν έχουν ευτυχές τέλος

Στα νατουραλιστικά έργα συχνά ο άνθρωπος βρίσκεται αντιμέτωπος με τη φύση ή με τον ίδιο τον εαυτό του, καθώς οι χαρακτήρες επιδιώκουν να διατηρήσουν “το λούστρο του πολιτισμού”, αλλά οι συνεχείς πιέσεις που δέχεται από το περιβάλλον του, απειλούν να αποκαλύψουν το κτήνος που κρύβεται εσωτερικά.

Συνολικά οι σπουδαιότεροι εκπρόσωποι του Νατουραλισμού είναι οι Αμερικανοί: Frank Norris (1870-1902) με το έργο *Ο λάκκος: μία ιστορία από το Σικάγο*, Stephen Crane (1871-1900) που έγραψε *Το Κόκκινο Σήμα του Θάρρους*, Theodore Dreiser

(1871-1945) με την *Αμερικανική Τραγωδία*, Ellen Glasgow (1873-1945) με το μυθιστόρημα *Άγονο Έδαφος*, Edith Wharton (1862-1937) με το έργο *Τα Φρούτα του Δέντρου*, John Steinbeck (1902-1968) με το βιβλίο του *Άνθρωποι και Ποντίκια*, ο Ρώσος Maksim Gorky (1868-1936) με το έργο *Οι Μικροαστοί*, ο Γάλλος Emile Zola (1840-1902) με το έργο *Ζερμινάλ* και ο Γερμανός θεατρικός συγγραφέας Gerhart Hauptmann (1862-1946) με το έργο του *Πριν την Ανατολή*.

Στη συνέχεια θα μελετήσουμε τις επιστημονικές πεποιθήσεις της εποχής που ανατήχθηκαν και μεταδόθηκαν και σε άλλους τομείς.

1.6 Δαρβινισμός και Τέχνες

Όπως αναφέρθηκε και προτύτερα, ένας από τους κύριους λόγους στον οποίο χρωστά την εξέλιξή του ο Νατουραλισμός είναι η πρόοδος της επιστήμης και ειδικότερα της βιολογίας. Ο Κάρολος Δαρβίνος σπουδαίος φυσιολόγος και γεωλόγος που γεννήθηκε στις 12 Φεβρουαρίου στην πόλη Σροπσαϊρ του Ηνωμένου Βασιλείου, με τις θεωρίες του, δημιούργησε μία νέα βάση για την ανάπτυξη του κινήματος του Νατουραλισμού.

Η πρώτη θεωρία του Δαρβίνου περί της προέλευσης του ανθρώπου ή αλλιώς της καταγωγής των ειδών, υποστήριζε πως ο άνθρωπος προέρχεται από τα χαμηλότερα ζώα. Κατά συνέπεια το άτομο έπαψε να θεωρείται ανώτερο από τη φύση, έπαψε να είναι εξιδανικευμένο. Πλέον ήταν φυσιολογικός ή καλύτερα φυσικός άνθρωπος και καθοριζόταν από τα πάθη του. Επιπλέον η θεωρία της κληρονομικότητας αναφερόταν στην πεποίθηση πως τα επίκτητα χαρακτηριστικά γνωρίσματα μπορούν να κληρονομούνται. Ο Δαρβίνος υποστήριζε ότι το περιβάλλον και η κληρονομικότητα αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες στη διαμόρφωση ενός οργανισμού (Δαρβίνος, (1984). Σε *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. (τ.19:419-421). Αθήνα. Πάπυρος).

1.7 Ο Δαρβινισμός στη Λογοτεχνία

Πέρα από το Δαρβίνο όμως, την πορεία της λογοτεχνίας και του κινήματος του Νατουραλισμού, του οποίου εκπρόσωπος ήταν ο Emile Zola, ο οποίος με τη σειρά του επηρέασε και ενέπνευσε άλλους καλλιτέχνες και λογοτέχνες, επηρέασαν ο Τάιν και ο Κλοντ Μπερνάρ. Ο Γάλλος Ιππόλυτος Τάιν (Hippolyte Adolphe Taine, 1828-1893), ήταν λόγιος, κριτικός και ιστορικός. Σπούδασε ρητορική και φιλοσοφία. Ήταν φυσιολάτρης και υπερασπίστηκε την πεποίθηση του πως το περιβάλλον

διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο για τις ψυχολογικές και σωματικές μας ιδιαιτερότητες.

Πιο συγκεκριμένα, ο Γάλλος ψυχολόγος και θεμελιωτής της σύγχρονης φυσιολογίας Κλοντ Μπερνάρ (Claude Bernard, 1813-1878) θέσπισε την παρατήρηση και το πείραμα στην ιατρική συνδέοντάς τα, με τις ανθρωπιστικές επιστήμες. Συμμεριζόταν τις ίδιες απόψεις με το Δαρβίνο για την κληρονομικότητα, γεγονός που οδήγησε το Zola στην επιθυμία να μεταφέρει τις πεποιθήσεις αυτές στα μυθιστορήματά του.

Το άτομο έπαψε να θεωρείται ανώτερο από τη φύση και απορροφήθηκε από αυτήν όπως οι υπόλοιποι οργανισμοί. Σε αυτή τη βάση λοιπόν, ο Νατουραλισμός δημιουργήθηκε για να μελετήσει τον άνθρωπο ως υποκείμενο που διαμορφώνεται από ισχυρούς περιβαλλοντικούς παράγοντες. Υπό το πρίσμα της επιστήμης όλοι οι άνθρωποι έχουν τις ίδιες τάσεις. Δεν ευθύνονται γι' αυτό που είναι γιατί διαμορφώθηκαν κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες και επιρροές από το κοινωνικό περιβάλλον και αυτό τους καθιστά αδύναμους να διαχειριστούν τα πάθη τους. Οι νατουραλιστές συγγραφείς συμπεριφέρονται ως επιστήμονες καθώς δανείζονται την επιστημονική μέθοδο παρατήρησης και καταγραφής και εν συνεχεία γράφουν τα έργα τους απρόσωπα.

Ωστόσο όμως, προέκυψαν δυσκολίες κατά την εφαρμογή της επιστημονικής μεθόδου στη λογοτεχνία, διότι η παρομοίωση του συγγραφέα με τον ανατόμο συνεπαγόταν την απόλυτα αντικειμενική καταγραφή. Οι νατουραλιστές πλησίασαν αρκετά αυτό το στόχο και λειτούργησαν και ως αυθεντικοί ρεπόρτερ, αφού σκέψεις και χαρακτήρες εξετάζονταν εξωτερικά. Οι ίδιοι οι συγγραφείς επισκεπτόντουσαν τους τόπους, τους χώρους και τους ανθρώπους για τους οποίους έγραφαν στη συνέχεια, έτσι ώστε να έχουν βαθιά και λεπτομερή γνώση για το θέμα. Ο συγγραφέας έπρεπε να γίνει ένας από αυτούς, να βιώσει τις ίδιες συνθήκες και τα συναισθήματα των χαρακτήρων που δημιουργούσε.

Όλα τα παραπάνω δεν ήταν αρκετά για να διατηρήσουν το βαθμό της επιστημονικής αντικειμενικότητας. Στα έργα τους υπάρχουν σημεία που “ακούγεται” η φωνή τους μέσω των επιθέτων που χρησιμοποιούν και εκφράζουν συμπάθεια ή κρίση. Η εικόνα της πραγματικότητας στα νατουραλιστικά έργα είναι υποκειμενική και αυτό συμβαίνει επειδή το ανθρώπινο μάτι του παρατηρητή-λογοτέχνη, αδυνατεί να παρουσιάσει την αλήθεια όπως ο άψυχος φωτογραφικός φακός.

Οι υποστηρικτές του νατουραλιστικού κινήματος ήθελαν να αντιταχθούν στην εξιδανικευμένη εικόνα του Ρομαντισμού. Τόνιζαν υπερβολικά την προέλευση του ανθρώπου από προγενέστερους ζωικούς οργανισμούς. Είχαν την τάση να παρουσιάζουν τα κίνητρα, τις ενέργειες, τις αποφάσεις των ανθρώπων ανεξάρτητες από την ηθική κρίση. Ίσως να ήταν αυτός ο λόγος που κατηγορήθηκαν για ανηθικότητα. Σύμφωνα με το Zola όμως, τον πιο θερμό υποστηρικτή του κινήματος του Νατουραλισμού, η ελευθερία και η ηθική ευθύνη του ανθρώπου περιορίζονται εξαιτίας των εξωτερικών δυνάμεων (φύση, κοινωνία) και των εσωτερικών δυνάμεων (έμφυτες ορμές, ένστικτο, κληρονομικότητα), που επιδρούν επάνω του. Επικρατεί η άποψη πως η ηθική ζωή είναι προέκταση της βιολογικής ζωής. Επιπλέον, ο Νατουραλισμός ως κοινωνική αντίληψη θεωρεί τον άνθρωπο αποκλειστικά βιολογική φυσική ύπαρξη αγνοώντας την κοινωνική του ουσία. Ο άνθρωπος παρουσιάζεται ανίκανος να αντιταχθεί σε όλα αυτά τα χαρακτηριστικά που συνοδεύουν την ανθρώπινη φύση του, και από την άλλη πλευρά ο λογοτέχνης προσπαθεί να εξηγήσει αυτά τα φαινόμενα παρομοιάζοντας το μυθιστόρημα ως επιστημονική μελέτη. Η μελέτη αυτή ενδιαφέρεται μόνο για την καταγραφή και κατανόηση της ανθρώπινης κατάστασης. Ο Zola συνήθιζε να λέει ότι: *«Η τέχνη είναι ένα κομμάτι της φύσης ιδωμένο αντικειμενικά από μία συγκεκριμένη ιδιοσυγκρασία και πως το μυθιστόρημα είναι μία φέτα ζωής, ένα κομμάτι αληθινής ζωής»* [Μαρκοπούλου, 2013]. Εντούτοις όμως, οι νατουραλιστές εμμένουν στις απόψεις τους, πως η φύση μπορεί να γνωσθεί πλήρως. Οι ίδιοι παρόλα αυτά δεν επιδιώκουν να επιβάλλουν τις θέσεις τους. Η φύση είναι ολόκληρη η πραγματικότητα και δεν υπάρχει τίποτε άλλο πέρα από αυτό.

Το ρεύμα του Δαρβινισμού όσο και του Νατουραλισμού ταυτίζονται στο ότι άσκησαν έντονη κριτική στη θρησκεία και στη Βίβλο. Ο Κάρολος Δαρβίνος με τη δημοσίευση της προέλευσης των ειδών τάραξε τα ήσυχα νερά της πεποίθησής μας, πως ο κόσμος στον οποίο ζούμε είναι αμετάβλητος από την πρώτη μέρα της δημιουργίας του. Θέτει τον άνθρωπο στον αγώνα της επιβίωσης, σε έναν κόσμο μεταβαλλόμενο, όπου αποτελεί το ανώτερο αλλά πάντως ζωικό είδος ανάμεσα στα υπάρχοντα. Η αναταραχή που προκλήθηκε από την εξέλιξη των επιστημών επηρέασε όχι μόνο την ίδια την επιστήμη ή τον άνθρωπο αλλά και τις τέχνες, που αποτελούν το μέσον έκφρασης των ανθρώπων. Σύμφωνα με τους ιστορικούς της τέχνης, ο δαρβινισμός αποτέλεσε το μεγαλύτερο διαμορφωτικό παράγοντα του Νατουραλισμού, του καλλιτεχνικού κινήματος που έκανε την εμφάνισή του στο τέλος

του 19^{ου} αιώνα. Στο σημείο αυτό θα αναφέρουμε ότι και οι τέχνες συγκινούσαν και επηρέαζαν το Δαρβίνο, καθώς δήλωνε λάτρης της μουσικής και της ζωγραφικής.

Για δεκαετίες ο Δαρβίνος ασχολήθηκε μυστικά για την ανάπτυξη των θεωριών για την εξέλιξη, φοβούμενος την επιστημονική αλλά και την εκκλησιαστική καταδίκη. Παρόλα αυτά οι έρευνες του και το επιστημονικό του έργο άλλαξαν τη σκέψη στις επιστήμες όπως τη βιολογία και την ανθρωπολογία καθιερώνοντας τον ως βιολόγο που χώρισε την επιστημονική κοινότητα σε δυο αντιμαχόμενα στρατόπεδα, στους υποστηρικτές της θεωρίας της εξέλιξης και στους διαφωνούντες.

Συγκεντρωτικά, θα αναφέρουμε ότι το κίνημα του Νατουραλισμού ως προσπάθεια ευθυγράμμισης της τέχνης με την επιστήμη απέτυχε. Άνοιξε όμως νέους θεματικούς ορίζοντες με τους αγώνες της εργατικής τάξης. Εισήγαγε καινοτομίες στο διάλογο που αποδείχτηκαν σημαντικές για τη λογοτεχνία του 20^{ου} αιώνα. Επιπλέον ο Νατουραλισμός, προσπάθησε να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στη ζωή και στην τέχνη. Ο Νατουραλισμός, τέλος, με τη δυνατή γραφή του δημιούργησε σπουδαία μυθιστορήματα και θεατρικά έργα ορισμένα από τα οποία χαρακτηρίζονται ως διαχρονικά και σπουδαία έργα τέχνης.

Προχωρώντας παρακάτω θα γνωρίσουμε ποιά ήταν η σχέση του κινήματος του Νατουραλισμού με τις υπόλοιπες τέχνες όπως ζωγραφική, υποκριτική, καθώς και τη σχέση του με τη φιλοσοφία.

1.8 Νατουραλισμός και Εικαστικά

Οι θεωρίες του Δαρβίνου πέρα από τη λογοτεχνία επηρέασαν και τις εικαστικές τέχνες. Μετά τη δημοσίευση της *Προέλευσης των Ειδών*, οι καλλιτέχνες αποδέχτηκαν την ενότητα της φύσης με την καταγωγή του ανθρώπου. Για την ακρίβεια τοποθέτησαν τον άνθρωπο εντός της φύσης αμετάκλητα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα στα έργα τους η φύση να είναι πανταχού παρούσα, να είναι μεταβαλλόμενη και να εμπεριέχει τον άνθρωπο.

Η θεματολογία αντλήθηκε απ' όλες τις μορφές ζωής, χερσαίες ή υδρόβιες, πολυκύτταρες ή μονοκύτταρες, αντιληπτές με γυμνό μάτι ή χωρίς και μεταφέρθηκε στους πίνακες ζωγραφικής και στη διακόσμηση. Επηρεάστηκε όμως και το λεξιλόγιο τους, στο οποίο εισήχθησαν όροι όπως “μεταβολή”, “μεταμόρφωση”, “εξέλιξη”

π.χ. του αρχιτεκτονικού ρυθμού, γεγονός που αποδεικνύει την διεισδυτικότητα της δαρβινικής σκέψης και στο πεδίο των τεχνών.

Η επιρροή της προόδου της βιολογίας ήταν ισχυρή στον καλλιτεχνικό χώρο και εκφράστηκε μέσω του κινήματος που ονομάστηκε «Art Nouveau». Το κίνημα της «Art Nouveau» εμφανίστηκε στα μέσα του 19^{ου} αιώνα και γνώρισε την άνθιση του μεταξύ του 1890 και 1910. Εξαπλώθηκε στην Ευρώπη και συγκεκριμένα στην Αγγλία και στη Γαλλία, στη Γερμανία όπου και αποκλήθηκε «Jugendstil», στην Ισπανία ονομάστηκε «Μοντερνισμός», στην Ιταλία «Stile Floreale ή Stile Liberty» και τέλος στην Αυστρία «Sezessionstil» [Encyclopedia Britannica. Διαθέσιμο σε: www.britannica.com (Ανακτήθηκε 29 Μαΐου, 2014)]

Το ρεύμα της «Art Nouveau» απλώθηκε στην αρχιτεκτονική, στην εικονογραφία, στην κοσμητοποιία αλλά και στη ζωγραφική. Οι ζωγράφοι επέλεξαν θέματα από τη σύγχρονη ζωή και πολλοί εγκατέλειπαν τα ατελιέ για να βγουν στον υπαίθριο χώρο απ' όπου επέλεγαν τα θέματά τους, ανάμεσα στους χωρικούς και στους μικροεμπόρους. Στόχος τους ήταν να απαθανατίσουν στα σχέδια τους την ακριβή εικόνα όπως την έβλεπαν, χωρίς πόζες και προετοιμασία. Αυτό απέδιδε στους τελικούς πίνακες μία ανεπανάληπτη φρεσκάδα και αμεσότητα. Ένας από τους βασικούς εκπροσώπους του ρεύματος που ενσωμάτωσε την ιδέα της μεταμόρφωσης στα έργα του, συνδυάζοντας τη γυναικεία μορφή με τις μορφές λουλουδιών και εντόμων, ήταν ο Γάλλος Rene Lalique.

Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε πως και οι συγγραφείς συντέλεσαν ριζικά στις κατακτήσεις των ζωγράφων μεταφέροντας στην τέχνη του λόγου τις ανακαλύψεις των ζωγράφων. Συνέβαλλαν επίσης στη δημιουργία του απαραίτητου προτύπου που έπρεπε να φέρει ο καλλιτέχνης. Παρουσίαζαν δηλαδή στα έργα τους τον καλλιτέχνη ως μοναχικό ήρωα που ζει αριστοκρατικά, αδιαφορώντας όμως για τις τιμές. Επρόκειτο για ανθρώπους που είχαν την τάση προς την κακοτυχία και τη μελαγχολία. Ο Zola ανήκει στους λογοτέχνες που υπερασπίστηκαν την ελευθερία των ζωγράφων και το δικαίωμα τους στην άρνηση της διδακτικής ζωγραφικής καθώς θεωρούσε πως το συναίσθημα που απαιτείται για να δημιουργηθεί ένας πίνακας ζωγραφικής, δεν μπορεί να διδαχτεί.

1.9 Νατουραλισμός και Θέατρο

Το κίνημα του Νατουραλισμού ανανέωσε ριζικά την τέχνη του θεάτρου κατά τα τέλη του 19^{ου} αιώνα και τις αρχές του 20^{ου}. Η επίδραση του Νατουραλισμού στο χώρο του θεάτρου, υπήρξε γόνιμη και έδωσε άξιους δραματουργούς, ηθοποιούς και σκηνοθέτες. Το νατουραλιστικό θέατρο έδειχνε σπουδαία σημασία στη φυσικότητα της θεατρικής εικόνας και πράξης που στηρίζεται στο ψυχολογικό υπόβαθρο και στην ιστορία του θεατρικού προσώπου καθώς και στις επιδράσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος.

Για την ανάδειξη αυτών των στοιχείων απαραίτητη προϋπόθεση ήταν μία νέα υποκριτική αλλά και σκηνοθετική αντίληψη. Οι νατουραλιστές δραματουργοί αντιμετώπισαν σοβαρά προβλήματα επειδή αδυνατούσαν να μεταφέρουν στο θεατρικό σανίδι την εκτεταμένη περιγραφή και ανάλυση των μυθιστοριογράφων. Σε ένα θεατρικό έργο, δεν υπάρχουν περιθώρια για σχόλια, αλλά ούτε και για συμβατικούς μονολόγους. Η νατουραλιστική περίοδος υπήρξε περίοδος πειραματισμού για το θέατρο, παραταύτα διακρίνονται κάποιοι σταθμοί στο νατουραλιστικό θέατρο και είναι οι παρακάτω.

- Ο Gerhart Hauptmann (Gerhart Johan Robert Hauptmann) ο οποίος ήταν Γερμανός θεατρικός συγγραφέας και ποιητής που γεννήθηκε το 1862 στη Γερμανία όπου και πέθανε το 1946. Το έργο του κρίθηκε αξιόλογο και η επιβράβευση ήρθε το 1912 με την κατάκτηση του Νόμπελ Λογοτεχνίας [Encyclopedia Britannica. Διαθέσιμο σε: www.britannica.com (Ανακτήθηκε 28 Μαΐου, 2014)].
- Ο Αντρέ Αντουάν (AAntoine, 1858-1943), ο Γάλλος ηθοποιός και σκηνοθέτης, επηρεάστηκε από το Zola και επιχείρησε να μεταφέρει τα διδάγματά του στο θέατρο. Επίσης παρουσίασε νέους συγγραφείς όπως ο Μπεκ και ο Ίψεν που έφεραν στη σκηνή ως ήρωες, κοινούς ανθρώπους με ψυχολογικά, οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Με τον τρόπο αυτό η σκηνική αναπαράσταση αποκτά αληθοφάνεια και αναπαριστά την καθημερινή πραγματικότητα.
- Ο Γερμανός επίσης, ιστορικός και κριτικός θεάτρου Ότο Μπραμ (1856-1912) ανέβασε έργα του Ίψεν του Τολστόι και του Zola, δίνοντας νέα πνοή στο γερμανικό θέατρο, καθώς επέμενε στη λεπτομερή εξιστόρηση της ψυχικής και κοινωνικής περιπέτειας των ηρώων αλλά και στο πάθος.

- Τέλος οι Ρώσοι σκηνοθέτες, Κωνσταντίν Στανισλάφσκι (και ηθοποιός) και Νεμίροβιτς Ντάνεσκο (και συγγραφέας), ίδρυσαν το Θέατρο Τέχνης στη Μόσχα το 1897. Στόχος ήταν ο εκσυγχρονισμός του ρωσικού θεάτρου αλλά και η ένταξη του στο κίνημα του Νατουραλισμού. Επιπλέον έγινε προσπάθεια να αντικατασταθεί ο θεατρinizμός με ψυχολογική, ιστορική και κοινωνική αλήθεια.

Κάπως έτσι λοιπόν ήταν η κατάσταση που επικρατούσε στο χώρο του θεάτρου κατόπιν της επίδρασης του κινήματος. Ας δούμε στη συνέχεια την επίδραση που άσκησε ο Νατουραλισμός στη φιλοσοφία.

1.1.1 Νατουραλισμός και Φιλοσοφία

Ο Νατουραλισμός υφίσταται και ως θεωρία που συνδέει την επιστημονική μέθοδο με τη φιλοσοφία μέσω της θέσης ότι όλα τα όντα και τα γεγονότα του σύμπαντος είναι φυσικού χαρακτήρα. Κατά συνέπεια κάθε γνώση του σύμπαντος εμπίπτει στα όρια της επιστημονικής έρευνας (Νατουραλισμός. (1990). Σε *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. (τ.44:373-374). Αθήνα. Πάπυρος). Στην αρχαία ελληνική φιλοσοφία ο όρος νατουραλισμός χρησιμοποιήθηκε για να εκφράσει καθετί ματεριαλιστικό που ανήκε στη φύση. Ήταν ένα φιλοσοφικό σύστημα που τοποθετούσε την ύπαρξή του στον κόσμο των αισθητών φαινομένων, σ' ένα σύμπαν όπου απουσίαζαν οι μεταφυσικές δυνάμεις.

1.1.2 Νατουρισμός

Ο νατουρισμός αποτελεί μία λογοτεχνική και καλλιτεχνική τάση η οποία διαμορφώθηκε ανάμεσα στο 1892 και το 1897 από τους Σαιν-Ζωρζ ντε Μπουελιέ (Saint-Georges de Bouhelier) και Μωρίς Λε Μπλον (Maurice Le Blond), οι οποίοι εξέφρασαν την αντίθεσή τους απέναντι στο συμβολισμό. Τάχθηκαν υπέρ του Zola του Ροντέν και του Κλωντ Μονέ, προτείνοντας μίαν επάνοδο στην αλήθεια της φύσης αλλά και στην αποκάλυψη του τραγικού που υπάρχει στην καθημερινότητά μας (Νατουρισμός. (1990). Σε *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. (τ.44:373-374). Αθήνα. Πάπυρος).

Στο επόμενο κεφάλαιο θα εξετάσουμε το ιστορικό, πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γεννήθηκε, αναπτύχθηκε και εξελίχθηκε το κίνημα του Νατουραλισμού στη Γαλλία. Ποιοί υπήρξαν οι παράγοντες και ποιές οι συνθήκες που ευνόησαν την πορεία του και ποιά ήταν η συμβολή του για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της εποχής.

Κεφάλαιο 2: Η Συμβολή του Κινήματος του Νατουραλισμού στη Γαλλία

2.1 Η Σημασία του Νατουραλισμού στη Γαλλία

Η σημασία του Νατουραλισμού στη Γαλλία κρίνεται σπουδαία, καθώς επηρέασε σε πολλούς τομείς τη ζωή των Γάλλων του 19^{ου} αιώνα και τάραξε τις ισχύουσες ισορροπίες. Οι τέχνες, η πολιτική, η θρησκεία και ο λαός υπήρξαν οι αιτίες που ενέπνευσαν τον κύριο εκπρόσωπο του Νατουραλισμού, Emile Zola, για τη δημιουργία του κινήματος. Ταυτόχρονα όμως, ήταν και οι τομείς που επηρεάστηκαν κατά την εξέλιξη του Νατουραλισμού.

Εν τη γενέσει του το κίνημα του Νατουραλισμού, επεδίωξε να διαφοροποιηθεί από όλα τα προηγούμενα κινήματα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αποτελέσει την εξέλιξη του Ρεαλισμού. Επίσης χάρισε μια νέα πρόταση μεθόδου συγγραφής λογοτεχνικών έργων.

Ο Νατουραλισμός δεν ενέπνευσε μόνο τους λογοτέχνες, αλλά και τους ζωγράφους, τους γλύπτες και τους θετικούς συγγραφείς. Πιο συγκεκριμένα, οι νατουραλιστές υποστήριζαν τους ζωγράφους της εποχής μέσω των έργων τους, δημιουργώντας τους ένα αξιοσέβαστο προφίλ καλλιτέχνη.

Επιπρόσθετα ο Νατουραλισμός υποστήριξε δυναμικά τις νέες επιστημονικές θεωρίες (π.χ. θεωρία της εξέλιξης των ειδών) και προέβαλλε τις επιστημονικές απόψεις μέσω των λογοτεχνικών κειμένων. Ιδιαίτερα ο Zola, επιχειρούσε να υιοθετήσει τη μέθοδο παρατήρησης και πειραμάτων των εργαστηρίων, για την παρατήρηση και συγγραφή των έργων του. Αυτή η προσπάθεια είχε ως αποτέλεσμα την καταγραφή πράξεων και καταστάσεων δίχως ίχνος συναισθήματος. Το γεγονός αυτό, έδωσε φτωχά έργα από άποψη τεχνικής και προκάλεσε την αντίδραση των αναγνωστών.

Ένας ακόμη λόγος που επικρίθηκε ο Zola και προκλήθηκαν παρατεταμένες εντάσεις για τα έργα του, ήταν η τόλμη με την οποία ξεσκέπασε τη διαφθορά της ελίτ. Αποκάλυψε τα αίσχη τους, τις υποκριτικές σχέσεις και τις απάνθρωπες πράξεις τους (άσκηση βίας, εκμετάλλευση των αδυνάτων, απιστία, κερδοσκοπία κ.α.). Από την άλλη πλευρά, τα νατουραλιστικά κείμενα προέβαλλαν τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης της κατώτερης κοινωνικής τάξης των εργατών. Με τις ανατριχιαστικές και φωτογραφικά λεπτομερείς περιγραφές, τα κείμενα του Νατουραλισμού, προκαλούν αγανάκτηση. Στόχευαν όμως, σε μία εξέγερση για τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων των καταπιεσμένων.

Επιπλέον, το κίνημα του Νατουραλισμού είχε στο στόχαστρο την εκκλησία για την υποκρισία της. Πολλές σκηνές στα έργα του Zola φανερώνουν την πραγματικότητα που κρύβεται πίσω από τα ράσα των ιερέων. Όταν επήλθε η εξασθένιση του κινήματος του Νατουραλισμού, θεσπίστηκε νόμος στο πρώτο κιόλας άρθρο του Συντάγματος, που διαχώριζε πλήρως τη σχέση κράτους-εκκλησίας (1905).

Σφοδρή ήταν η επίδραση του κινήματος και στα πολιτικά πράγματα της εποχής. Στα μυθιστορήματα του υπέρμαχου του Νατουραλισμού, γίνεται λόγος για τον ρατσισμό

ενάντια στους Εβραίους. Γίνεται επίσης λόγος για την ευθύνη της πολιτείας για τις άθλιες εργασιακές συνθήκες που επικρατούσαν. Καθοριστική ενέργεια για την καριέρα του Zola και τη ζωή του, για τη ζωή του Άλφρεντ Ντρέιφους, των πολιτικών αλλά και της πολιτικής γενικότερα, υπήρξε η δημοσίευση της επιστολής που έφερε τον τίτλο "Κατηγορώ". Η επιστολή-καταπέλτης καταδίκασε το διεφθαρμένο πολιτικό, νομοθετικό και δικαστικό σύστημα. Η πράξη αυτή αποτελεί επιταγή για την απόδοση δικαιοσύνης και εξάλειψης του αντισημιτισμού, φανερώνοντας την τόλμη και την ανιδιοτέλεια του νατουραλιστή συγγραφέα.

Το κίνημα του Νατουραλισμού υπήρξε βραχύβιο, αμφιλεγόμενο και δε διέθετε πολλούς θερμούς υποστηρικτές-μιμητές. Ωστόσο όμως, είχε πυγμή και δυναμισμό. Αναστάτωσε τη ζωή των Γάλλων σε πολλά επίπεδα, επέφερε αλλαγές στις τέχνες και στην πολιτική, αλλά το πιο σπουδαίο είναι ότι άφησε τη σφραγίδα του στην ιστορία της Παγκόσμιας Λογοτεχνίας με τα διαχρονικά, αριστουργηματικά έργα του Zola.

2.2 Γαλλία 18^{ος}-19^{ος} Αιώνας

Θα ξεκινήσουμε την ιστορία μας με τη Γαλλική Επανάσταση, που αποτελεί ένα σπουδαίο κεφάλαιο στην ιστορία της Γαλλίας, αλλά και της Ευρώπης, καθώς επηρέασε σε μεγάλο βαθμό την πορεία των γεγονότων της μεταμεσαιωνικής εποχής. Ο αντίκτυπος της, έγινε αισθητός στη δύση ως το 1850 διαμορφώνοντας τις πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις. Η Γαλλική Επανάσταση (Revolution Francoise, 1789-1799) αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά γεγονότα της ευρωπαϊκής αλλά και της παγκόσμιας ιστορίας. Η αρχή έγινε με την ανατροπή του Παλαιού Καθεστώτος (Ancient Regime) για να ακολουθήσουν οι εξελίξεις, οι οποίες οδήγησαν στη θεμελιακή αναδιάρθρωση των πολιτικό-κοινωνικών δομών στη Γαλλία.

Σύμφωνα με τον Albert Soboul, τον κύριο εκπρόσωπο της σοσιαλιστικής ιστοριογραφικής παράδοσης, το γαλλικό έθνος, διαιρείτο σε δυο κοινωνικές ομάδες ανταγωνιστικές μεταξύ τους, τους προνομιούχους και τους μη προνομιούχους. Η αστική τάξη από τη μία, όταν συνειδητοποίησε τη δύναμη της, διεκδίκησε ελευθερία σε ατομικό, πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να ακολουθούν μία ανοδική πορεία σε αντίθεση με τους αριστοκράτες που διατηρούσαν τα προνόμιά τους και οδηγήθηκαν σταδιακά στην παρακμή. Η αστική τάξη ήλεγχε την παραγωγή όμως δε διέθετε εξουσία και οι ιδιοκτήτες σφετερίστηκαν τα δικαιώματα των καλλιεργητών. Έτσι λοιπόν ολόκληρος ο πληθυσμός συμπεριλαμβανόταν σε μία τάξη μετά την αριστοκρατία και τον κλήρο, την Τρίτη

Τάξη. Η ταξική σύγκρουση των συμφερόντων, οδήγησε στην επανάσταση και στη δυναμική διεκδίκηση των δικαιωμάτων της.

Από το 1770 εντάθηκε η ανισότητα και τα ημερομίσθια σημείωσαν έντονη πτώση. Οι ηγεμόνες αναγκάστηκαν να αυξήσουν τους φόρους για να καλύψουν τις πολεμικές δαπάνες του 18^{ου} αιώνα. Οι φιλόσοφοι από την πλευρά τους πρότειναν διάφορες λύσεις για την καταπολέμηση της κοινωνικής καχεξίας. Οι ιδέες τους, ο Διαφωτισμός όπως ονομάστηκε, διαδιδόταν ολοένα και περισσότερο όσο μεγάλωναν οι δυσχέρειες. Στις 26 Αυγούστου του 1793 η Συντακτική Εθνοσυνέλευση ψήφισε τη «Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη» που κήρυσσε την ελευθερία, την ισότητα και το απαραβίαστο της ιδιοκτησίας.

Η Γαλλική Επανάσταση δημιούργησε μία κοινωνία βασισμένη στην ισότητα και θεμελίωσε τη δημοκρατία. Η Γαλλική Επανάσταση των 1789–1799, ήταν παρά μόνο μία φάση μίας πολύ ευρύτερης επανάστασης την οποία αποκαλούσαν “αστική”, καθώς η αστική τάξη ήταν αυτή που την κατεύθυνε. Μετά το 1850 την εποχή των επαναστάσεων διαδέχεται η εποχή των εθνικών πολέμων που διεξήγαγαν οι ηγεμόνες.

Διαπιστώνεται λοιπόν, μία πολύπλευρα δύσκολη χρονική περίοδος για τη Γαλλία, με πολλές ανατροπές και εξελίξεις που δεν σταματούν όμως εδώ. Ακολουθούν κάποια σημαντικά γεγονότα που συνέβησαν στα χρόνια πριν την Τρίτη Δημοκρατία. Με την άφιξη της Τρίτης Δημοκρατίας δημιουργήθηκε κάποια ισορροπία στα γεγονότα που συγκλόνιζαν ως τότε τη χώρα. Η Υπατεία (1793–1804) διαδέχτηκε την Πρώτη Αυτοκρατορία (1804–1814) και την ακολούθησε η Παλινόρθωση ως το 1830, χρονιά που ξεσπά η Ιουλιανή Επανάσταση. Η επανάσταση οδηγεί στην Ιουλιανή Μοναρχία ως το 1848. Την ίδια χρονιά καταργείται η δουλεία στη Γαλλία. Ακολουθεί μία ακόμη επανάσταση τον ίδιο χρόνο από το λαό του Παρισιού που εξεγέρθηκε εναντίον του αδιάλλακτου αστικού καθεστώτος του Λουδουβίκου–Φιλίππου, για να καταλήξει στη Δεύτερη Δημοκρατία ως το 1852 οπότε και θα γίνει Δεύτερη Αυτοκρατορία επί Ναπολέοντος Γ΄ που θα διαρκέσει ως το 1870. Ο Γαλλογερμανικός Πόλεμος του 1870 ήταν μία νέα, κρίσιμη φάση στην ιστορία της Γαλλίας που οδήγησε στην Τρίτη Δημοκρατία και διήρκεσε ως το 1940. Μεσολάβησαν όμως κάποια αξιοσημείωτα ιστορικά γεγονότα, όπως η Παρισινή Κομμούνα του 1871 και το Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα του 1879.

Όσον αφορά την Παρισινή Κομμούνα η ιστορία ξεκινά από την εποχή της 2^{ης} Αυτοκρατορίας (1848–1852), τότε που επικεφαλής του απολυταρχικού καθεστώτος ήταν ο Ναπολέων ο Γ΄ ο οποίος από πρόεδρος της Γ΄ Δημοκρατίας αναγορεύτηκε Αυτοκράτωρ. Δημιούργησε έτσι την Γ΄ Αυτοκρατορία όπως αναφέρθηκε και παραπάνω. Στα 20 χρόνια της διακυβέρνησης του η όψη της χώρας γενικά και του Παρισιού ειδικά, άλλαξε καθώς στο ύπαιθρο η εκβιομηχάνιση και ο σιδηρόδρομος που κατασκευαζόταν ανήγγειλαν την οριστική ένταξη της χώρας στην καπιταλιστική οικονομία.

Πλήθος κόσμου από την ύπαιθρο συρρέει στην πρωτεύουσα όπου συναντά φοιτητές, τεχνίτες και επαγγελματίες οι οποίοι επηρεασμένοι από τα επαναστατικά ιδεώδη ασφυκτιούν κάτω από την καταπίεση του καθεστώτος. Η Γαλλία εμπλέκεται σε πολέμους στην Ευρώπη και το 1870 κηρύσσει τον πόλεμο με την Πρωσία. Ο ίδιος ο αυτοκράτορας τίθεται επικεφαλής του στρατού. Ηττάται, παραδίνεται στους Πρώσους και η αιχμαλωσία του σηματοδοτεί την κατάρρευση της Αυτοκρατορίας.

Όταν η είδηση φτάνει στο Παρίσι ο λαός εισβάλλει στο κτίριο όπου συνεδρίαζε το νομοθετικό σώμα και το υποχρεώνει να ανακηρύξει την «Προσωρινή Δημοκρατία» και να σχηματίσει την «Προσωρινή Κυβέρνηση της Εθνικής Ενότητας». Μετά από συνεχείς στρατιωτικές αποτυχίες και την περικύκλωση του Παρισιού από τους Πρώσους τον Ιανουάριο του 1871, υπογράφεται η ανακωχή οι όροι της οποίας τέθηκαν από τον πρωθυπουργό της Πρωσίας τον Βισμάρκ και προέβλεπαν την εκλογή Εθνοσυνέλευσης.

Και πράγματι, έγιναν οι εκλογές τα αποτελέσματα των οποίων δίχασαν, καθώς η χώρα υπερψηφίζει τους “Μοναρχικούς” και η πρωτεύουσα προτιμά τους “Δημοκράτες”. Το Παρίσι περικυκλωμένο από τους Πρώσους από τη μία και από τα κυβερνητικά στρατεύματα από την άλλη, διαλέγει την εξέγερση διεκδικώντας την αυτοκυβέρνηση. Η κεντρική επιτροπή προκηρύσσει εκλογές και εκλέγεται ένα Δημοτικό Συμβούλιο το οποίο εδρεύει στο Δημαρχείο και έχει το όνομα Κομμούνα (Commune). Η Κομμούνα αντιπροσωπευόταν από όλες τις τάσεις της Γαλλικής Προοδευτικής Κίνησης και δεν αποτέλεσε προϊόν οργανωμένης συνωμοτικής δράσης άλλα αυθόρμητης αντίδρασης του παρισινού λαού που στόχευε στην πολιτική και οικονομική χειραφέτηση των εργαζομένων και στην κοινοτική αυτονομία.

Η ζωή της Κομμούνας υπήρξε σύντομη και απέτυχε να υλοποιήσει τα σχέδια της για διαρθρωτικές αλλαγές στον τρόπο διακυβέρνησης. Από το 1877 άρχισαν να συγκροτούνται στη Γαλλία διάφορες πολιτικές ομάδες που εμφανίζονταν ως σοσιαλιστικές. Σημαντικές διαφορές μεταξύ τους σε ζητήματα αρχών, τακτικής και προσώπων δεν επέτρεπαν την ενότητα τους. Για παράδειγμα ο Ζυλ Γκεντ (Guesde) το 1879 ίδρυσε το Γαλλικό Εργατικό Κόμμα και κηρύχτηκε υπέρ του μαρξισμού. Ο Έντουαρ Βαγιάν ίδρυσε το 1898 το Επαναστατικό Σοσιαλιστικό Κόμμα που αντιτάχθηκε στο κόμμα του Γκεντ. Ο Μπρους (Brouse) ίδρυσε την Ομοσπονδία των Σοσιαλιστών Εργατών [Γιαννακόπουλος, Δ. (2007). Η Παρισινή Κομμούνα του 1871. *Ευτοπία* 14. Διαθέσιμο σε: journal.eutopia.gr (Ανακτήθηκε 7 Απριλίου 2014)].

Τον Απρίλιο του 1905 συνήλθε στο Παρίσι ένα συνέδριο αφιερωμένο στην ενότητα των γαλλικών σοσιαλιστικών δυνάμεων οπότε και επιτεύχθηκε αυτή η ενότητα και έκτοτε υφίσταται ως το Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα (Parti Socialiste Francaise PSF) ονομασία με την οποία αναφέρεται το γαλλικό Τμήμα της Εργατικής Τάξης (Section Francaise del' International Ouvreive SFIO).

Τα παραπάνω γεγονότα συνθέτουν ένα μέρος του πάζλ της ιστορίας της Γαλλίας. Σε πολλά νατουραλιστικά έργα του Zola γίνονται αναφορές αυτών των γεγονότων και φανερώνεται η σημασία τους στην εξέλιξη της χώρας αλλά και ο τρόπος με τον οποίο επηρέασαν σε κάθε περίπτωση την εξέλιξη της ιστορίας που αφηγούνταν ο συγγραφέας. Εν μέσω τέτοιων συνθηκών ο πολιτισμός και οι τέχνες, όπως ο κινηματογράφος, το θέατρο, η ζωγραφική και η λογοτεχνία πασχίζουν να προσθέσουν το λιθαράκι τους ώστε να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες. Οι τέχνες επηρεάζονται από τις συνθήκες και τις επηρεάζουν με τη σειρά τους.

2.3 Επιρροή του Πολιτικού Σκηνικού στη Λογοτεχνία

Στα πρώτα χρόνια μετά τη Γαλλική Επανάσταση στη λογοτεχνία επικράτησε ο Ρομαντισμός που δημιούργησε το μυθιστόρημα της αυτοανάλυσης, το ιστορικό και το κοινωνικό μυθιστόρημα με τα έργα του Μπαλζάκ. Τη σειρά του παίρνει το ρεαλιστικό μυθιστόρημα.. Στα ρεαλιστικά έργα ο μυθιστοριογράφος υποχρεούται να στηρίξει τη δημιουργία τους στην ακριβή παρατήρηση των γεγονότων μετά την ανάπτυξη της επιστημονικής έρευνας. Ο Γκυστάβ Φλωμπέρ (Gustave Flaubert, 1821–1880) αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα ρεαλιστή συγγραφέα. Πιο συγκεκριμένα

όμως, ο Ρεαλισμός (γαλλ. realism) είναι όρος της αισθητικής που δηλώνει την ακριβή, λεπτομερή και μη εξωραϊσμένη αναπαράσταση της φύσης από την τέχνη.

Ο Ρεαλισμός μπορεί να θεωρηθεί μείζον ρεύμα της γαλλικής μυθιστοριογραφίας και ζωγραφικής της περιόδου 1850-1880. Πρόθεση των καλλιτεχνών ήταν να απεικονίσουν τη ζωή, τα προβλήματα, τα ήθη και τα έθιμα των κατώτερων τάξεων. Να αναπαραστήσουν το απλό, το ταπεινό, το συνηθισμένο. Ο Ρεαλισμός λοιπόν, ως τρόπος προσέγγισης της πραγματικότητας υπήρξε μία αληθινή μέθοδος η οποία έδωσε τη δυνατότητα στη λογοτεχνία να ανυψωθεί σε θετική επιστήμη δίχως όμως να παραμελεί τον έντεχνο λόγο.

Μυθιστοριογράφοι με επικεφαλής τον Emile Zola, έφεραν το Ρεαλισμό ένα βήμα μπροστά και ίδρυσαν τη Νατουραλιστική Σχολή. Υπήρξαν ωστόσο, αρκετοί συγγραφείς που απέρριψαν αυτή τη λογοτεχνία με τον ακαλαίσθητο λόγο και τις σκληρές περιγραφές. Ανάμεσα στη λογοτεχνία του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα στη Γαλλία υπάρχει ένα χάσμα το οποίο δε γεφυρώθηκε εξαιτίας του πολέμου, της πολιτικής, και των κοινωνικών αλλαγών. Η πραγματική έκρηξη στο χώρο του μυθιστορήματος σημειώθηκε μετά το 1940. Οι συγγραφείς όπως ο Αλμπέρ Καμύ (Albert Camus), ο Σαρτρ (Sartre), ο Φραντς Κάφκα (Franz Kafka) και η Βιρτζίνια Γουλφ (Virginia Woolf), άφησαν τα πιο χαρακτηριστικά έργα της εποχής ως κληρονομιά και υπήρξαν από τους σπουδαιότερους λογοτέχνες παγκοσμίως.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στον Emile Zola, τον ηγέτη του κινήματος του Νατουραλισμού και τον συγγραφέα του άρθρου «Κατηγορώ» που συγκλόνισε τη Γαλλία και αποτελεί μία ανιδιοτελή και γενναία πράξη κατά του αντισημιτισμού.

Κεφάλαιο 3: Η Βιογραφία του Emile Zola

3.1 Η Βιογραφία του Zola

Ο Εμίλ Ζολά (Emile Edouard Charles Antoine Zola) γεννήθηκε στο Παρίσι στις 2 Απριλίου το 1840 και πέθανε στο Παρίσι στις 2 Σεπτεμβρίου το 1902. Υπήρξε Γάλλος μυθιστοριογράφος και κριτικός, ο θεμελιωτής και κυριότερος εκφραστής του κινήματος του Νατουραλισμού στη λογοτεχνία αλλά και σημαντικός παράγοντας της ανάπτυξης του θεατρικού Νατουραλισμού. Ο Emile Zola πολιτογραφήθηκε Γάλλος το 1862. Ήταν το μοναχοπαιδί του Ιταλού Φραντσέσκο Ζολά και της Γαλλίδας Εμιλί Ωμπέρ. Ο πατέρας του, ήταν γόνος βενετσιάνικης οικογένειας κληρικών και

στρατιωτικών και υπηρέτησε στο ιταλικό πυροβολικό με την ελπίδα να γίνει αξιωματικός, οι πολιτικές όμως εξελίξεις της χώρας τον ανάγκασαν να αλλάξει πορεία. Εγκαταστάθηκε πλέον στη Γαλλία και εργάστηκε ως πολιτικός μηχανικός. Η ενεργητικότητα και τα οράματά του τον καθιέρωσαν στο χώρο και αναγκάστηκε να μετακομίσει με την οικογένεια του στη Νότια Γαλλία το 1842 καθώς είχε αναλάβει να κατασκευάσει μία διώρυγα για την ύδρευση της Αιξ-αν-Προβάνς.

Πέντε χρόνια αργότερα όμως, ο ξαφνικός χαμός του πατέρα του συγκλόνισε την οικογένεια, η οποία βρέθηκε σε δύσκολη οικονομική κατάσταση. Η χήρα μητέρα του επέστρεψε στο Παρίσι το 1857 και ο Zola στα 18 του πια έκανε το ίδιο ένα χρόνο αργότερα. Ο Zola τελείωσε τη φοίτησή του στο Λύκειο του Αγίου Λουδοβίκου όμως απέτυχε στις εξετάσεις το 1859, όπως και άλλοι διακεκριμένοι συγγραφείς και για το λόγο αυτό δεν πήρε ποτέ το ακαδημαϊκό του απολυτήριο.

Η λογοτεχνία τον ενδιέφερε περισσότερο από τα μαθήματά του. Τα δύο επόμενα χρόνια τα πέρασε ζώντας όπως οι νεαροί μποέμ της εποχής του. Έγραφε με πάθος ρομαντικά ποιήματα και διηγήματα και σύμφωνα με τις φήμες για κάποιο χρονικό διάστημα παρέμεινε τυλιγμένος με μία πουπουλένια κουβέρτα καθώς είχε βάλει ενέχυρο το παντελόνι του και τρεφόταν με σπουργίτια τα οποία έπιανε έξω από το παράθυρο της σοφίτας του. Αυτό το διάστημα ήταν μία σκληρή δοκιμασία για το Zola παρόλο που οι φήμες μάλλον περιείχαν μία δόση υπερβολής. Οι δυσκολίες αυτές όμως τον ενέπνευσαν για τα μετέπειτα μυθιστορήματά του καθώς και ο ίδιος βίωσε τη φτώχεια, τον εξευτελισμό και την εξαθλίωση την οποία περιέγραφε.

Αναζητούσε εργασία για καιρό, ώσπου εξασφάλισε μία θέση γραφιά σε μία εφοπλιστική εταιρεία, ήταν όμως μία δουλειά που δεν τον ευχαριστούσε. Ωστόσο η τύχη του χαμογέλασε το Μάρτιο του 1862 όταν βρήκε δουλειά στον εκδοτικό οίκο του Λουί-Κριστόφ-Φρανσουά Ασέτ (Louis Christophe Francois Hachette) όπου και απασχολήθηκε στο τμήμα πωλήσεων. Εκεί γνώρισε διάφορους πνευματικούς ανθρώπους, ανάμεσά τους και τον Ιπολύτ Τάιν. Επηρεάστηκε από τις ιδέες του θετικισμού και εμπέδωσε τις δημοκρατικές του πεποιθήσεις.

Ο Zola επηρεάστηκε από τον Τάιν για τις αντιλήψεις του για τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει το περιβάλλον για την ανθρώπινη προσωπικότητα, καθώς και την αλληλεξάρτηση των σωματικών και ψυχολογικών παραγόντων. Επιπρόσθετα επηρεάστηκε από τις απόψεις του φυσιολόγου Κλωντ Μπερνάρ, οι περισσότερες από τις οποίες ήταν συγκεντρωμένες στο έργο του *Εισαγωγή στη σπονδή της πειραματικής αγωγής* (*Introduction al etude de la medicin experimentale*), που δημοσιεύτηκε το 1865. Αναφερόταν στην παρατήρηση και στο πείραμα στην ιατρική. Επίσης επηρεάστηκε από τις απόψεις του Δαρβίνου περί κληρονομικότητας που

προβαλλόταν τότε ως επιστημονική αλήθεια. Αυτές τις επιρροές που δέχτηκε σε προσωπικό πνευματικό επίπεδο θέλησε να τις αποτυπώσει στα έργα του. Υποστήριζε πως ο Νατουραλισμός είναι έμφυτος στη γαλλική ζωή, αναφέροντας τους προγενέστερους του Ντενίς Ντιντερό (Denis Diderot, 1713-1784) και Μισέλ Ντε Μονταίν (Michele De Montaigne, 1533-1592).

Ο Zola ξεκίνησε τη λογοτεχνική του καριέρα με την ποίηση, γράφοντας δύο επικά ποιήματα με θέμα την εξέλιξη του ανθρώπου και του έρωτα. Όταν έδειξε το δεύτερο από αυτά στον εργοδότη του Ασσέτ, με σκοπό να τα δημοσιεύσει εκείνος το αρνήθηκε με τη δικαιολογία πως η ποίηση δεν προωθούνταν εύκολα στην αγορά, σε αντίθεση με τα μικρά πεζογραφήματα. Ο νεαρός υπάλληλος αποδείχτηκε εργατικός και γρήγορα ο μισθός του διπλασιάστηκε. Ακολούθησαν δημοσιεύσεις των κειμένων του σε εφημερίδες και περιοδικά που ολοένα και πύκνωναν. Σύντομα το 1864 εκδόθηκε και κυκλοφόρησε το πρώτο του βιβλίο που αποτελούσε μία συλλογή διηγημάτων με τίτλο *Παραμύθια στη Νινιόν (Contesa Ninion)*.

Στη συνέχεια το 1865 κυκλοφόρησε ένα αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα τιτλοφορούμενο *Η Εξομολόγηση του Κλαυδίου (La Confession de Claude)*. Το έργο αυτό μεταφράστηκε στα ελληνικά το 1947. Ήταν γραμμένο σε χυδαίο ύφος και επισημάνθηκε η αστυνομία η οποία δεν άσκησε δίωξη σε βάρος του τελικά. Η επίπτωση όμως για την προκλητική γραφή του ήρθε από το αφεντικό του Ασσέτ που τον υποχρέωσε ή να παρατήσει τη λογοτεχνία ή να παραιτηθεί. Ο Emile Zola που είχε ξεκινήσει παράλληλα την καριέρα του και ως δημοσιογράφος που είχε αποκτήσει φήμη και αμοιβόταν ικανοποιητικά, παραιτήθηκε.

Ως δημοσιογράφος άρχισε από το 1868 και έπειτα να παίρνει ανοιχτά έντονες θέσεις κατά του αυτοκρατορικού καθεστώτος. Επίσης χρησιμοποίησε τη φιλολογική δημοσιογραφία για την προώθηση της θεωρίας του περί Νατουραλισμού. Τα κριτικά και τεχνοκρατικά άρθρα του εκδόθηκαν ταχύτατα και σε βιβλία και είναι τα εξής: *Τα μίση μου (Mes Haines, 1866)* και *Το Σαλόνι (Mon Salon, 1866)*. Σε αυτά εξέφραζε το θαυμασμό του για τους συγγραφείς Μπαλζάκ, Φλωμπέρ, αδερφούς Γκωντούρ αλλά και για τους νεωτερικούς ζωγράφους που αργότερα ονομάστηκαν ιμπρεσιονιστές (Μονέ, Μανέ, Ρενουάρ, Πισσαρρό). Ήταν θερμός θαυμαστής και υποστηρικτής των νεαρών ιμπρεσιονιστών ζωγράφων οι οποίοι δεν έχαιραν της αποδοχής του κοινού. Ο Zola είχε συνδεθεί φιλικά με έναν από αυτούς, τον Μανέ Εντουάρ (Edouard Manet) και του αφιέρωσε μία βιογραφική και κριτική μελέτη για τον ίδιο, η οποία δημοσιεύτηκε το 1867. Επίσης είχε φιλικές σχέσεις από παιδί με τον Πωλ Σεζάν (Paul Sezane, 1839-1906), οι σχέσεις των οποίων διακόπηκαν απότομα το 1886 όταν ο Zola περιέγραφε τον Κλωντ Λαντιέ (Lantier) τον ζωγράφο-τραγικό ήρωα του

μυθιστορήματος *To Έργο (L' Oeuvre)* και ο Σεζάν πείστηκε πως επρόκειτο για καρικατούρα του εαυτού του.

Η Γκαμπριέλ-Ελεονόρ-Αλεξαντρίν-Μελαί (Gabrielle Eleonore Alexandrine Meley) ήταν η γυναίκα που στις 31 Μαΐου το 1870 παντρεύτηκε ο Emile Zola. Είχε πλέον την ευθύνη για τη συντήρηση δύο γυναικών, της συζύγου και της μητέρας του και για το λόγο αυτό, απαλλάχτηκε από τη στρατιωτική υπηρεσία κατά το Γαλλοπρωσικό πόλεμο και έζησε το διάστημα αυτό εκτός Παρισιού. Ο αμφιλεγόμενος τότε συγγραφέας έγινε ευκατάστατος και επένδυσε μέρος των χρημάτων του για την αγορά εξοχικής κατοικίας στο Μεντάν, κοντά στο Παρίσι.

Το 1888 ο σαρανταοχτάχρονος τότε νατουραλιστής προκάλεσε μία αναταραχή η οποία και τον σημάδεψε καθώς συνδέθηκε ερωτικά με τη Ζαν Ροζερό μία νεώτερή του κατά τριάντα χρόνια γυναίκα. Η δυστυχία του Zola ήταν η ατεκνία της γυναίκας του. Η ερωμένη του όμως του χάρισε μία κόρη το 1889 και έναν γιο το 1891. Το γεγονός αυτό επηρέασε τη δημοτικότητά του αρνητικά. Η Μελαί παρά τη θλίψη της κατανόησε το σύζυγό της και μετά το θάνατό του αναγνώρισε τα παιδιά του, όπως όριζε ο νόμος.

Ο συγγραφέας συμμετείχε ενεργά στα πολιτικά και κοινωνικά πράγματα της χώρας του και αυτό αποδεικνύεται και από την παρέμβασή του στην υπόθεση Ντρέιφους. Πρόκειται για μία ανιδιοτελή και θαρραλέα πράξη που έμεινε στην ιστορία και αποτέλεσε την αρχή της αντισημιτικής εκστρατείας στη Γαλλία, που υπήρξε το πιο πολύκροτο ζήτημα της σταδιοδρομίας του. Ο Ντρέιφους ήταν ένας νεαρός Εβραίος, αξιωματικός του γαλλικού στρατού που κατηγορήθηκε για προδοσία. Ο Zola πεπεισμένος για την αθωότητα του πρωτοστάτησε στο κίνημα των Γάλλων διανοούμενων που ζήτησαν την αποκατάστασή του.

Στις 13 Ιανουαρίου το 1898 ο Zola δημοσίευσε στην εφημερίδα Αυγή (L'Aurore) ένα άρθρο του με τίτλο «Κατηγορώ». Επρόκειτο για μία σφοδρή καταγγελία με τη μορφή ανοιχτής επιστολής εναντίον του Γενικού Επιτελείου Στρατού. Στις 28 Σεπτεμβρίου του 1902 η οικογένεια του Zola επέστρεψε στο σπίτι της στη Μεντάν όπου και έμελε να είναι η τελευταία του νύχτα καθώς εκεί άφησε την τελευταία του πνοή. Αιτία θανάτου λέγεται πως ήτα η άφθονη ποσότητα μονοξειδίου του άνθρακα που εισέπνευσε τη νύχτα από το τζάκι. Η γυναίκα του ανάρρωσε έπειτα από λίγες μέρες. Η κηδεία του Zola έγινε δημοσία δαπάνη, την παρακολούθησε πλήθος κόσμου και η τέφρα του αποτέθηκε στο Πάνθεον (Pantheon), το μεγάλο μαυσωλείο που διατίθεται μόνο για επιφανείς Γάλλους.

Το 1901 και το 1902 ο Zola ήταν υποψήφιος για το βραβείο Νόμπελ. Ο ίδιος είχε υποβάλει υποψηφιότητα 19 φορές για τη εκλογή του στη Γαλλική Ακαδημία. Δεν εξελέγη όμως, επειδή το έργο του θεωρούνταν πορνογραφικό. Το τεράστιο πεζογραφικό του έργο όμως, δέσποσε στην εποχή του παρά τις έντονες αντιρρήσεις που προκάλεσε. Επιπλέον άσκησε τεράστια κοινωνική επιρροή με το έργο του και τις παρεμβάσεις του και συνέβαλλε στη μεταρρύθμιση το συστήματος συμπεριλαμβανομένου του χωρισμού εκκλησίας κράτους.

3.2 Ο Emile Zola «Κατηγορεί»

«Κατηγορώ τον αντισυνταγματάρχη Πατύ ντε Κλαμ, γιατί υπήρξε ο σατανικός δράστης της δικαστικής πλάνης..

Κατηγορώ τον στρατηγό Μερσιέ γιατί, το λιγότερο από πνευματική ανεπάρκεια, έγινε συνένοχος του μεγαλύτερου ανομήματος του αιώνα...

Κατηγορώ τον στρατηγό Μπιγιό, γιατί είχε στα χέρια του αναμφισβήτητες αποδείξεις της αθωότητας του Ντρέιφους και τις έπνιξε...

Κατηγορώ τον στρατηγό ντε Μπουαντέφρ και τον στρατηγό Γκονζ, γιατί υπήρξαν συνένοχοι του ίδιου εγκλήματος...

Κατηγορώ τον στρατηγό ντε Πελλιέ και τον ταγματάρχη Ραβαρί, γιατί έκαμαν μία εγκληματική προανάκριση, με την πιο τερατώδη μεροληψία...

Κατηγορώ τους τρεις γραφολόγους Μπελόμ, Βαρινιάρ και Γουάρ, γιατί συντάζανε ψεύτικες εκθέσεις απατεώνων...

Κατηγορώ το υπουργείο Στρατιωτικών και το Επιτελείο, γιατί έκαμαν στις εφημερίδες ιδιαίτερα στην «Αστραπή» και στην «Ηχώ των Παρισίων», μία βδελυρή και απαράδεκτη εκστρατεία για να παραπλανήσουν τη κοινή γνώμη...

Κατηγορώ, τέλος, το πρώτο Στρατοδικείο γιατί παραβίασε το δίκαιο...». (Zola, E. (2006). Κατηγορώ. Μετάφραση από τα Γαλλικά από Κωνσταντίνου, Γ. Αθήνα: Ελευθεροτυπία. (το πρωτότυπο έργο εκδόθηκε [χ.χ.]).

Κάπως έτσι ολοκληρώνεται η ανοιχτή επιστολή-καταπέλτης που έστειλε ο Emile Zola στον πρόεδρο της Τρίτης Δημοκρατίας της Γαλλίας Μαρί Φρανσουά Σαντί Καρνό (Marie Francois Sandi Carnot). Η επιστολή δημοσιεύτηκε στις 13 Ιανουαρίου 1898 στην πρώτη σελίδα της εφημερίδας του Ζωρζ Κλεμανσώ L' Aurore (Ορόρ), που σημαίνει αυγή και τυπώθηκε σε 300.000 αντί για 30.000 αντίτυπα και εξαντλήθηκε.

Ο Κλεμανσώ ήταν συγγραφέας, εκδότης, πολιτικός και υπήρξε μία από τις επιφανέστερες μορφές της νεότερης γαλλικής ιστορίας

Ήταν η πρώτη φορά στην ιστορία που οι διανοούμενοι μίας χώρας έπαιρναν την κατάσταση στα χέρια τους και με δυναμική παρέμβαση απαιτούσαν δικαιοσύνη και σεβασμό των ατομικών δικαιωμάτων ενός πολίτη, παίρνοντας το ρίσκο της ανατροπής των παραδεγμένων αξιών. Ο Zola έμεινε στην ιστορία εκτός από το τεράστιο λογοτεχνικό του έργο και για αυτή την τεράστια ανιδιοτελή κίνηση ανθρωπιάς και υπέρτατη πολιτική πράξη υπέρ της δικαιοσύνης.

Η υπόθεση αυτή που έμεινε στην ιστορία ως η «Υπόθεση Ντρέιφους», αποτέλεσε ένα σκάνδαλο που συγκλόνησε τη Γαλλία εμπλέκοντας το στρατό, την κυβέρνηση και τη δικαιοσύνη. Πρόκειται για μία δικαστική πλάνη που δίχασε τη χώρα σε δύο στρατόπεδα.

Πιο αναλυτικά, ο Zola σε αυτή του την επιστολή που κάθε της πρόταση ξεκινούσε με τη λέξη “Κατηγορώ”, κατηγορούσε τη στρατιωτική δικαιοσύνη για συγκάλυψη της λανθασμένης καταδίκης του Ντρέιφους και αθώωση του Εστρεχάτσι, που δικαζόταν με την κατηγορία της πλαστογραφίας εγγράφων. Η γαλλική δικαιοσύνη κινήθηκε γρήγορα, ο Zola μηνύθηκε για την ανοικτή επιστολή του και βρέθηκε κατηγορούμενος. Άσκησε έφεση και η καταδίκη του ακυρώθηκε από το Ακυρωτικό Δικαστήριο στις 2 Απριλίου. Η δίκη επαναλήφθηκε στις 18 Ιουλίου, ο νατουραλιστής λογοτέχνης όμως δεν περίμενε την έκδοση της δικαστικής απόφασης και κατόπιν εντολής του δικηγόρου αλλά και των φίλων του, αποχώρησε με προορισμό την Αγγλία.

Η δίκη έγινε αμέσως και εξελίχθηκε σε έναν βομβαρδισμό εναντίον της αριστοκρατίας, του εθνικισμού και του αντιεβραϊσμού. Ως μάρτυρες κλήθηκαν και κατέθεσαν πλήθος διανοούμενων όπως ο Ζωρζ Κλεμανσώ (1841-1914) που μετέπειτα ασχολήθηκε με την πολιτική, ο πολιτικός Ζαν Ζορές (1859-1914) και ο φημισμένος συγγραφέας Ανατόλ Φαρνς (1844-1924).

Το θέμα αυτό απασχολούσε αποκλειστικά και για πολύ καιρό τη κοινή γνώμη, τις εφημερίδες και τη βουλή. Στις 23 Φεβρουαρίου ο Zola καταδικάστηκε σε φυλάκιση ενός έτους. Αλλά ο ίδιος δε σταμάτησε εκεί. Το 1901 συγκέντρωσε τα σχετικά άρθρα του σε φυλλάδια «*Η αλήθεια προχωρεί*» και η «*Υπόθεση Ντρέιφους*». Επιπλέον η υπόθεση αυτή τον ενέπνευσε για το μυθιστόρημά του *Αλήθεια*, το οποίο αποτελούσε το 3^ο από τα 4 *Ευαγγέλια*, το οποίο ολοκλήρωσε λίγο πριν πεθάνει.

3.3 Άλφρεντ Ντρέιφους (Alfred Dreyfus)

Ο Άλφρεντ Ντρέιφους ήταν το θύμα της δικαστικής πλάνης που πήρε μεγάλες πολιτικές διαστάσεις. Γεννήθηκε στις 19 Οκτωβρίου 1859 από εύπορη οικογένεια Εβραίων της Γαλλίας, στη Μιλούζ της Αλσατίας. Ο ίδιος διάλεξε να ακολουθήσει στρατιωτική καριέρα και γι' αυτό το λόγο μπήκε στην Πολυτεχνική Σχολή. Αποφοίτησε από τη Σχολή του Πυροβολικού το 1894 και έλαβε το βαθμό λοχαγού του πυροβολικού στο γραφείο πληροφοριών του Γενικού Επιτελείου Στρατού, σε ηλικία 29 ετών και παρά την εχθρότητα που προκαλούσε η εβραϊκή του καταγωγή.

Η Εβραϊκή Χειραφέτηση έγινε το Σεπτέμβριο του 1791 στη Γαλλία και σήμαινε την άρση όλων των νομικών διακρίσεων εναντίον των Εβραίων και την εκχώρηση ίσων δικαιωμάτων με αυτά των υπολοίπων σε μία χώρα. Το Σεπτέμβρη του 1791 η εθνοσυνέλευση της Γαλλίας εκχώρησε δικαιώματα υπηκοότητας στους Εβραίους που έδωσαν όρκο αφοσίωσης. Παρ' όλα αυτά παρέμειναν περιστοιχισμένοι από τον αντισημιτισμό και τις διακρίσεις, καθώς διένυαν μία εποχή έντονου αντισημιτισμού με τους εθνικιστές και τους μοναρχικούς να ζητούν την εκδίωξη όλων των Εβραίων από το στρατό. Η Γαλλία ο τόπος που γεννήθηκε η Εβραϊκή χειραφέτηση στην Ευρώπη, ενέδωσε στην αντισημιτική επιδημία μετά τη Γερμανία. Το ποσοστό των Εβραίων που ζούσε στη Γαλλία ήταν μικρό, οι περισσότεροι από τους οποίους ήταν φτωχοί και πατριώτες, ωστόσο όμως εναντιωνόντουσαν κατά αυτών καθώς τους θεωρούσαν δύναμη που είχε την τάση για να κυριαρχήσει στη Γαλλική ζωή και να υποσκάψει τις γαλλικές παραδόσεις.

Την ίδια εποχή που ο Ντρέιφους έγινε λοχαγός, κάποιος είχε πουλήσει στρατιωτικά μυστικά έγγραφα στο Γερμανό στρατιωτικό ακόλουθο στο Παρίσι. Ένα φοβερό σκάνδαλο κατασκοπείας που ταλαιπώρησε τη χώρα για 12 χρόνια, ξέσπασε στη Γαλλία, με κατηγορούμενο τον πλοίαρχο Άλφρεντ Ντρέιφους. Η Στρατιωτική Δικαιοσύνη έδρασε ταχύτατα, συνελήφθη ο «ένοχος» Ντρέιφους, παραπέμφθηκε στο στρατοδικείο με συνοπτικές διαδικασίες και δικάστηκε κεκλεισμένων των θυρών.

Με ομόφωνη ετυμηγορία στις 22 Δεκεμβρίου του 1894 βίωσε ατιμωτική καθαίρεση και καταδικάστηκε σε ισόβια δεσμά στο νησί του Διαβόλου στη Γαλλική Γουιάνα. Ο ίδιος υποστήριζε έντονα την αθωότητα του. Ακροδεξιές και φιλομοναρχικές εφημερίδες αποκάλυπταν ενοχοποιητικά έγγραφα ενώ η μόνη κατηγορία που δημοσιεύτηκε εναντίον του Ντρέιφους ήταν η περιβόητη «Μπορντερό», δηλαδή μία ανυπόγραφη επιστολή που είχε υποθετικά το δικό του γραφικό χαρακτήρα. Η «Μπορντερό» απευθυνόταν στον στρατιωτικό ακόλουθο Σβαρτσκόπεν και χαρακτηρίστηκε ως ενημερωτικό υπόμνημα. Επρόκειτο για μία σειρά από αναφορές που αφορούσαν πλήθος στρατιωτικών ζητημάτων άκρως εμπιστευτικών. Την επιστολή αυτή βρήκε η καθαρίστρια της πρεσβείας καθώς μάζευε τα διάφορα χαρτιά και τα έστειλε στην Υπηρεσία Στατιστικής. Ο υπουργός των στρατιωτικών Μερσιέ

ανήγαγε το γεγονός σε πολύ σοβαρή υπόθεση προδοσίας. Οι δικηγόροι του Ντρέιφους έκαναν πολυάριθμες αιτήσεις για την εξέταση των επιβαρυντικών επιστολών από γραφολόγους, οι οποίες και απορρίπτονταν. Η υπόθεση αυτή ακόμη και μετά την εξορία του Ντρέιφους πυροδοτούσε με ένταση την πολιτική ζωή.

Την 1^η Ιουλίου του 1895 διευθυντής του γραφείου Πληροφοριών της αντικατασκοπείας αναλαμβάνει ο αντισυνταγματάρχης Ζωρζ Πικάρ. Το Μάρτιο του 1896 η κυρία Μπαστιάν η καθαρίστρια της πρεσβείας έδωσε ένα νέο χειρόγραφο από το καλάθι αχρήστων του ίδιου σταρτιωτικού ακολούθου που είχε το χαρακτήρα επείγουσας επιστολής και χαρακτηρίστηκε ‘‘Petite Bleu’’. Το χειρόγραφο είχε τον ίδιο γραφικό χαρακτήρα με την «Μπορντερό». Ο αποστολέας του Petite Bleu ήταν ο ταγματάρχης Φερντινάντ Εστρεχάζι (Ferdinand Walsin Esterhazy) και ήταν αυτός που είχε πουλήσει τα στρατιωτικά μυστικά στους Γερμανούς και συγκεκριμένα στον στρατιωτικό ακόλουθο Σβαρτσκόπεν.

Ο Πικάρ ανέφερε τις υποψίες του για την αθώτητα του Ντρέιφους και άμεση συνέπεια ήταν η δυσμενής μετάθεση του στην Τυνησία. Την ίδια εποχή ο Κλεμανσώ δίνει μάχη για να ξανανοίξει η υπόθεση Ντρέιφους και είναι τότε που ο Zola γράφει το άρθρο του «Κατηγορώ» συνασπίζοντας μαζί του στον αγώνα ενάντια στον αντισημιτισμό τους διανοούμενους της εποχής. Στο διάστημα αυτό ο Εστρεχάζι δικάστηκε καθώς είχαν συσσωρευτεί κι άλλες μαρτυρίες κατασκοπείας, έχοντας όμως στημένους μάρτυρες, η έκβαση της νίκης ήταν η πανηγυρική αθώωση του κατηγορούμενου.

Το στρατοδικείο το 1899 αφού η υπόθεση Ντρέιφους είχε ανοίξει ξανά, κατέληξε στην απόφαση πως ο Ντρέιφους ήταν ένοχος και καταδικάστηκε σε 10 χρόνια φυλάκιση έπειτα από μία εβδομάδα όμως του απονεμήθηκε χάρη από τον πρόεδρο της δημοκρατίας Καρνό, καθώς οι οργισμένοι μοναρχικοί εξοργίστηκαν από τη ματαίωση της εξορίας του προδότη και η κατάσταση γινόταν επικίνδυνη. Ο δικηγόρος του Ντρέιφους γλίτωσε από θαύμα από απόπειρα δολοφονίας που είχε σχεδιαστεί σε βάρος του. Το 1903 ο Ντρέιφους ζήτησε επανεξέταση της υπόθεσης σε μία προσπάθεια απόκατάστασης της υπόληψής του. Ο ογκώδης στρατιωτικός φάκελος που είχε συγκεντρώσει 470 έγγραφα, 84 επιμέρους φακέλους που περιελάμβαναν σημειώσεις ανακριτών, καταθέσεις μαρτύρων, επιστολές και έγγραφα που κλάπηκαν από τις πρεσβείες ξένων κρατών, έπρεπε να ξανανοίξει.

Το 1906 το Εφετείο ακύρωσε την ποινή που είχε δοθεί στον Ντρέιφους και τον απάλλαξε από όλες τις κατηγορίες του. Ο Ντρέιφους μετά από 12 χρόνια, με τιμητική τελετή πήρε ξανά βαθμό και θέση στο στρατοδικείο το οποίο αποκατέστησε πλήρως την τιμή και την υπόληψή του. Ο Κλεμανσώ, ο Ζορές το πανηγύρισαν και στο πλάι

τους και όλοι οι διανοούμενοι που τον είχαν υπερασπιστεί εκτός από τον Emile Zola ο οποίος απεβίωσε στις 18 Σεπτεμβρίου του 1902 σε ηλικία 62 ετών. Ο θάνατός του έγινε κάτω από αδιευκρίνιστες συνθήκες στο σπίτι του και η επίσημη αιτία θανάτου θεωρήθηκε η δηλητηρίαση από μονοξείδιο του άνθρακα.

Ο Ντρέιφους, ο Zola και όλοι οι υποστηρικτές τους βγήκαν νικητές στην προσπάθεια τους να για την αποκατάσταση της αδικίας και της αλήθειας. Ο αντισημιτισμός όμως εξακολουθούσε ως ένα φαινόμενο που έπαιρνε επικίνδυνες διαστάσεις καθώς στη Βουλή της Γαλλίας υπήρχαν και αντισημίτες βουλευτές και το μίσος για τους Εβραίους μεταφέρθηκε από τις “ειδικές” και “ανώτερες” ομάδες και στους δρόμους. Η κοινή γνώμη διαταράχθηκε και ενώ αρχικά πίστευαν στην ενοχή του Ντρέιφους στην πορεία με την εξέλιξη της υπόθεσης κάποιοι τάχθηκαν υπέρ του και κυρίως η ακαδημαϊκή κοινότητα.

Ωστόσο όμως, αυτή η υπόθεση κρύβει μία σκληρή αλήθεια πως στο πρόσωπο του Εβραίου Ντρέιφους γεννήθηκε η ανάγκη των αντισημιτών, να προστατέψουν τα ιδανικά τους και την πίστη τους στο στρατό, στο έθνος και στην εκκλησία, νιώθοντας την ανάγκη να αμυνθούν φανατικά για την προστασία τους. Επρόκειτο για έναν άκαρπο ναζισμό και έναν προάγγελο του εθνικοσοσιαλισμού του Χίτλερ.

Το 1905 η Τρίτη Δημοκρατία και η κυβέρνηση Ζιλ Φερί κάνει μία προσπάθεια να περιορίσει το φαινόμενο αυτό και την ψήφιση του νόμου για το διαχωρισμό Κράτους και Εκκλησίας. Σύμφωνα με το νόμο αυτό, οι εκκλησίες και τα διάφορα θρησκευτικά κοινά θα είναι οργανωμένα ως ιδιόμορφα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, με τον τίτλο θρησκευτικές ενώσεις. Ο νόμος αποσκοπούσε στον περιορισμό της εκκλησιαστικής επιρροής και του φανατισμού που αυτή δημιουργούσε και όχι στον περιορισμό της θρησκευτικής έκφρασης. Είχε θεμελιώδεις αρχές του την ελευθερία της πίστης, την ισότητα των πολιτών ενώπιον του νόμου όπως επίσης και το διαχωρισμό του εκκλησιαστικού από το δημόσιο χώρο. Τέλος ο νόμος επέβαλλε για πρώτη φορά την υποχρεωτική πρωτοβάθμια εκπαίδευση σε κρατικά σχολεία, για όλα τα παιδιά της Γαλλίας ανεξαρτήτως εθνικότητας ή θρησκείας.

Το πρώτο κιάλας άρθρο του συντάγματος που συντάχθηκε το 1958 με την 5^η Δημοκρατία σηματοδοτεί και τον πλήρη διαχωρισμό καθώς αναφέρεται πως: “ Η Γαλλία είναι αβασίλευτη πολιτεία αδιαίρετη, χωρισμένη από την εκκλησία, δημοκρατική και κοινωνική” [(Κατσίρας, Λ. ([χ.χ.]). *Σχέσεις Κράτους και Εκκλησίας στα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Διαθέσιμο σε: katsiras.mysch.gr (Ανακτήθηκε 28 Μαΐου, 2014)]. Το αμέσως επόμενο άρθρο ορίζει το λαϊκό χαρακτήρα του κράτους και καθιστά απαγορευτική την κρατική χρηματοδότηση

οποιασδήποτε θρησκείας. Η οικονομική στήριξη των εκκλησιών επαφίεται μόνο στις συνδρομές των ενοριτών.

Συμπερασματικά λοιπόν ο αντισημιτισμός και τα παρελκόμενα του παραμένουν διαχρονικά και απαράλλαχτα ως και σήμερα και φαντάζουν τόσο σύγχρονα και επίκαιρα όσο ποτέ. Άλλωστε η ιστορία επαναλαμβάνεται, όπως λένε και οι ιστορικοί. Στη συνέχεια θα ακολουθήσει η ανάλυση των έργων του μεγάλου λογοτέχνη.

3.4 Οι Πρώτες Αντιδράσεις για τα Έργα του Zola

Ο Zola υπήρξε μία αμφιλεγόμενη προσωπικότητα που δημιούργησε μεγάλα πάθη, φανατικούς υποστηρικτές και πολέμιους. Επιχείρησε να παρουσιάσει το Νατουραλισμό, του οποίου αποτέλεσε ηγέτης, ως μία προσπάθεια επιστημονικής παρατήρησης των ανθρώπινων αντιδράσεων. Το επιχείρησε μένοντας αδιάφορος και αντικειμενικός στην παρατήρηση των ανθρώπινων συμπεριφορών, όπως θα έκανε άλλωστε κι ένας φυσιδίφης παρατηρώντας ένα ζώο ή ένα φυτό. Πίστευε ότι το μυθιστόρημα μπορεί να είναι μία επιστημονικά τεκμηριωμένη αποτύπωση της πραγματικότητας, γεγονός που προσέδιδε έναν εντελώς μηχανιστικό χαρακτήρα στα μυθιστορήματά του. Σε όσα μυθιστορήματά κατάφερε να ξεπεράσει το θεωρητικό δογματισμό του πρόσφερε συγκλονιστικές εικόνες της κοινωνικής ζωής, διεισδυτικές αναλύσεις των ανθρώπινων παθών και αισθαντικές περιγραφές της φύσης ή της πόλης (Ζολά Εμίλ. (1985). Σε *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*. (τ.4:21-22). Αθήνα. Εκδοτική Αθηνών).

Γνωρίζει όμως, ότι ο καλλιτέχνης δεν προορίζεται για να φωτογραφίζει την πραγματικότητα. Τονίζει πως ο ρόλος του καλλιτέχνη δεν είναι να παραποιεί και να διαστρεβλώνει την πραγματικότητα, αλλά ούτε και να προβάλλει τις δικές του ανησυχίες στο έργο ή να υπηρετεί τις διαθέσεις του κοινού. Αποδέχεται εντούτοις την προσωπική συνεισφορά του καλλιτέχνη στο τελικό αποτέλεσμα.

Οι ιδέες του Zola άσκησαν μεγάλη επίδραση σε πολλούς λογοτέχνες κυρίως σε νεότερους του που συγκεντρώνονταν συχνά στο σπίτι του. Οι πιο γνωστοί από αυτούς ήταν ο Μωπασάν και ο Ουισμάνς με τους οποίους δημιούργησαν μία συλλογική έκδοση διηγημάτων που τιτλοφορήθηκε *Βραδιές του Μεντάν (Les Soirees de Medan)* το οποίο εκδόθηκε το 1880, τότε περίπου που οι θεωρίες του άρχισαν να ακτινοβολούν στην υπόλοιπη Ευρώπη. Γύρω από τη συλλογή των διηγημάτων που προαναφέρθηκε *Βραδιές του Μεντάν*, συνδέθηκαν και οι καλλιτέχνες Πολ Αλεξί (1847-1901), Ανρί Σεάρ (1851-1924) και Λεόν Ερνίκ (1851-1915).

Ο Zola εξέθετε σε πολλά κείμενα τις απόψεις του για το Νατουραλισμό και πολλές από αυτές αποτυπώθηκαν στο θεωρητικό του έργο *Το πειραματικό μυθιστόρημα* (Le Roman Experimental) που εκδόθηκε επίσης το 1880. Κατηγορήθηκε έντονα από τους ρεαλιστές συγγραφείς και τους ιδεαλιστές επειδή τα πρόσωπα του δεν ήταν πραγματικά. Γιατί απομάκρυνε τους ανθρώπους από το πνευματικό τους στοιχείο και τους παρουσίαζε σαν ζώα που μειονεκτούσαν σε ανθρώπινα χαρακτηριστικά. Οι αντιδράσεις αυτές ισχυροποιήθηκαν κατά τη δεκαετία του 1880 και μέσα σε αυτό το κλίμα, γεννήθηκε ο συμβολισμός που έδωσε ώθηση στον ιδεαλισμό και στην πνευματικότητα. Το έργο του καταγγέλλθηκε ως πορνογραφικό από τους συντηρητικούς. Αυτό που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι πως ο Zola εκείνη την εποχή μοιάζει να προσγειώνει το προφίλ του καλλιτέχνη διακηρύσσοντας τη μορφή του καλλιτέχνη-επιστήμονα και ταυτόχρονα επιτυγχάνει το ανάποδο προκαλώντας αντιδράσεις.

Η κυριαρχία του Zola κράτησε στη Γαλλία ως το 1890. Περίπου το 1898 εκδηλώθηκε η ανταρσία των διαφωνούντων οπαδών του που εκφράστηκε με το “*Μανιφέστο των Πέντε*”, ένα άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα “Le Figaro” και εξέφραζε την εναντίωση του απέναντι στο έργο του Ζολά *Η Γη*. Μετά τη δημοσίευση της *Γης*, ξέσπασαν έντονες αντιδράσεις και οι ίδιοι οι μαθητές του ανάμεσά τους και ο Μωπασάν με τον Ουίσμιν, κατήγγειλαν δημοσίως το μυθιστόρημα για την ωμότητα και τη σκληρότητά του αποκηρύσσοντας το Νατουραλισμό. Ωστόσο και τα κατοπινά μυθιστορήματα του Zola δεν έχουν μεγάλη σχέση με τη νατουραλιστική ορθοδοξία, καθώς καταπιάνεται με θρησκευτικά και κοινωνικά προβλήματα.

3.5 Τα Ωριμα Έργα του Zola

Όπως σημειώθηκε παραπάνω τα πρώτα έργα του Zola ήταν δύο επικά ποιήματα κι έπειτα ακολούθησε μία συλλογή διηγημάτων με τίτλο *Παραμύθια της Νινιόν* (Contesa Ninion). Στη συνέχεια έγραψε ένα αυτοβιογραφικό μυθιστόρημα, την *Εξομολόγηση του Κλαύδιου* (La Confession de Claude, 1865). Το 1866 εκδόθηκαν σε βιβλία τα κριτικά και τεχνοκρατικά του άρθρα «*Τα Μίσση μου*» (Mes Heines) και «*Το Σαλόني μου*» (Mon Salon), όπως επίσης και «*Η Προσευχή μίας Νεκρής*» (Le Voeu d'une Morte). Επίσης το 1867 εκδόθηκε και η μελέτη του για τον φίλο του και ζωγράφο Έντουαρ Μανέ (Edouard Manet).

Η πρώτη μεγάλη επιτυχία του μυθιστοριογράφου ήρθε το 1867 με την *Τερέζα Ρακέν* (Terése Raquin), ένα ανατριχιαστικό μυθιστόρημα στο οποίο εξέθεσε για πρώτη φορά τις επιστημονικές του θεωρίες μέσα από την ανθρώπινη πράξη. Το 1868 ακολούθησε η *Μαντλέν Φερά* (Madeleine Ferat) μία νέα απόπειρα να γράψει τις επιστημονικές

του απόψεις σε μία μυθιστορηματική σύνθεση και αποτέλεσε το ισχυρό πέρασμα του από το Ρεαλισμό στο Νατουραλισμό.

Οι Ρουγκόν Μακάρ αποτελούν ένα έργο που ο λογοτέχνης είχε σχεδιάσει το 1870 πριν ακόμη αρχίσει να το γράφει και σκόπευε να γράψει 10 μυθιστορήματα γεγονός που ήταν αναληθές τελικά καθώς ο αριθμός τους έφτασε τα 20. Ο πρώτος τόμος του κύκλου *Ρουγκόν Μακάρ* (*Les Rougon Macquart*) ήταν *Η Μοίρα των Ρουγκόν* (*La Fortune des Rougon*) που εκδόθηκε το 1871. Στα επόμενα πέντε χρόνια ακολούθησαν άλλοι πέντε τόμοι, οι πωλήσεις των οποίων ήταν ικανοποιητικές. Τα έργα του κύκλου είναι: *Το κυνήγι* (*La Curée*, 1871), *Η Κοιλιά του Παρισιού* (*Le Ventre de Paris*, 1873), όπου η κεντρική αγορά του Παρισιού, γίνεται το κυρίαρχο θέμα. *Η κατάκτηση της Πλασάν* (*La Conquete de Plassans*, 1874), *Το αμάρτημα του Μουρέ* (*La Faute de l' Abbé Mouret*, 1875) που αποτελούσε ένα μυθιστόρημα με λεπτές ψυχολογικές αποχρώσεις. Ακολούθησε *Ο Εξοχότατος Ευγένιος Ρουγκόν* (*Son Excellence Eugéne Rougon*, 1876). Έπειτα *Η Ταβέρνα* (*L' Assommoir*) που εκδόθηκε το 1877 σημείωσε υψηλές πωλήσεις και ανέβασε το κύρος του συγγραφέα που έγινε ο πιο γνωστός στη Γαλλία.

Από τότε η επιτυχία του ήταν εξασφαλισμένη και κάποια από τα επόμενα μυθιστορήματα του ξεπέρασαν σε πωλήσεις *Την Ταβέρνα*. Το έργο του μεταφράστηκε το 1887 στα ελληνικά και αποτέλεσε μία μελέτη για τον αλκοολισμό και μία δραματική αναπαράσταση της εξαθλίωσης των λαϊκών στρωμάτων. Στα επόμενα 16 χρόνια ακολούθησαν τα υπόλοιπα μυθιστορήματα του κύκλου.

Στη συνέχεια έγραψε το βιβλίο *Μία Σελίδα Αγάπης* (*Une Page d' Amour*, 1878) και η επόμενη μεγάλη του επιτυχία σημειώθηκε με το έργο *Νανά* που εδόθηκε το 1880. Το βιβλίο μεταφράστηκε το 1915 στα ελληνικά και περιέγραφε την ιστορία μίας εταιράς που γίνεται ταυτόχρονα θύτης και θύμα διαφθείροντας την παριζιάνικη ελίτ. Έπονται τα βιβλία: *Τα Πάθη που Βράζουν* (*Pot-Boville*, 1882), *Μία Ευχάριστη Ιστορία για Κυρίες* (*Au Bonheur des Dames*, 1883), *Η Χαρά της Ζωής* (*La Joiede Vivre*, 1884).

Εν συνεχεία δημοσιεύεται το έργο που στιγμάτισε τη συγγραφική του καριέρα αλλά και την ιστορία της λογοτεχνίας. Πρόκειται για το έργο *Ζερμινάλ* (*Germinal*, 1885) και αποτελεί μία ρωμαλέα περιγραφή της ζωής, των αγώνων και των οραμάτων των ανθρακωρύχων. Θα λέγαμε πως η *Ζερμινάλ* αποτελεί, αν όχι το πιο δυνατό του έργο, σίγουρα ένα από αυτά. Αναμφισβήτητα όμως αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα και αντικειμενικότερα έργα του Νατουραλισμού αλλά και της παγκοσμίας λογοτεχνίας.

Με αφορμή την έκδοση του βιβλίου του ο Emile Zola έδωσε συνέντευξη στις 18 Σεπτέμβρη του 1884 στη Φεράρα και ερωτώμενος από τη δημοσιογράφο αν είναι με

το μέρος των ανθρακωρύχων στους οποίους αναφέρεται στο έργο ή όχι, εκείνος απάντησε: «Ο νατουραλισμός δεν εκφράζει γνώμη. Εξετάζει, περιγράφει, έτσι είναι τα πράγματα. Στο κοινό εναπόκειται να βγάλει συμπεράσματα.» Ένα χρόνο αργότερα στις 4 Απρίλη του 1883 ο ίδιος πρόσθεσε «Ε ναι λοιπόν είναι αλήθεια, δεν είχα παρά μία μόνο επιθυμία στο βιβλίο μου, να δείξω αυτούς τους εξαθλιωμένους, αυτούς που γίνονται τα θύματα της εκμετάλλευσης, αυτούς που ασφυκτιούν όπως ακριβώς τους έχει καταστήσει η κοινωνία μας και να ξεσηκώσουν τέτοιο οίκτο να προκαλέσω, τέτοια κραυγή για δικαιοσύνη ώστε η Γαλλία να πάψει επιτέλους να επιτρέπει να την κατασπαράζουν», αυτά δηλώνει ο συγγραφέας παραμερίζοντας κάθε επιφύλαξη (Σταματόπουλος, Κ. (Απρίλιος 2007). Ο Επαναστατικός Απρίλης του Εμίλ Ζολά. Ριζοσπάστης. Διαθέσιμο σε: www2.rizospastis.gr (Ανακτήθηκε 9 Μαΐου, 2014).

Το επόμενο έργο του Zola ήταν η αιτία να διακοπεί η φιλία του με το ζωγράφο Πωλ Σεζάν καθώς ο ήρωας που περιέγραφε στο μυθιστόρημα, ένας προικισμένος αλλά αποτυχημένος ζωγράφος, έμοιαζε να είναι ο φίλος του. Πρόκειται για το βιβλίο *Το Έργο* (*L' Œuvre*, 1886). Και το επόμενο βιβλίο του δημιούργησε έντονες αντιδράσεις για τη σκληρότητά του. Ένα ακραίο νατουραλιστικό μυθιστόρημα με καταθλιπτικές και αποτροπιαστικές εικόνες για τη ζωή των χωρικών. Το έργο ήταν *Η Γη* (*La Terre*, 1887). Τον επόμενο χρόνο το 1888 εκδίδεται το έργο του *Το όνειρο* (*La Réve*) και το 1890 *Το Ανθρώπινο Κτήνος* (*La Bête Humaine*) που μεταφράστηκε στην ελληνική γλώσσα το 1952. Η ιστορία αφορά σε μία σιδηροδρομική ατμομηχανή που παίζει κύριο ρόλο αντισταθμίζοντας κάπως τους μελοδραματικούς ρόλους που παίρνει το πάθος και το έγκλημα. *Το Χρήμα* (*L' Argent*, 1891), *Η Κατάρρευση* (*La Ebade*, 1892) είναι επίσης έργα του κύκλου με το τελευταίο να εξιστορεί το γαλλογερμανικό πόλεμο του 1870-1871. Το τελευταίο έργο του μυθιστορηματικού κύκλου γράφτηκε το 1893 και είχε τον τίτλο *Ο Γιατρός Πασκάλ* (*Le Docteur Paskal*).

Στον κύκλο αυτό περιγράφεται η διαδρομή των μελών της οικογένειας των Ρουγκόν-Μακάρ επί πέντε γενιές. Ο Zola το ονόμασε «*Φυσική και Κοινωνική Ιστορία μίας Οικογένειας στα Χρόνια της Β' Αυτοκρατορίας*». Ο κύκλος των Ρουγκόν-Μακάρ αποτελεί μία ντοκουμενταρισμένη περιγραφή της ζωής στη Γαλλία από το πραξικόπημα που ανέβασε το Ναπολέοντα Γ' στο θρόνο ως την ήττα της Γαλλίας στη μάχη του Σεντάν την 1^η Σεπτεμβρίου του 1870. Ο Zola χρησιμοποίησε τους δυνατούς Ρουγκόν και τους αδύναμους Μακάρ αλλά και τη Δεύτερη αυτοκρατορία για να αντικρίσει την ανθρώπινη υπόσταση σε μία φάση εξέλιξης. Στόχος να καταδείξει την ξεπεσμένη ανθρωπότητα, που είναι δέσμια στη διάπραξη των επτά αμαρτημάτων.

Ο κύκλος στηρίζεται σε ένα σύστημα συμβόλων όπως για παράδειγμα η “οργανική βλάβη” είναι ισοδύναμη με το προπατορικό αμάρτημα. Η αμαρτία εισέρχεται στον κόσμο όχι από τον απαγορευμένο καρπό αλλά από το απαγορευμένο αλκοόλ. Η

σωτηρία θα έρθει στο πρόσωπο του παιδιού που γεννήθηκε από την ελεύθερη σχέση του γιατρού Πασκάλ Ρουγκόν με μία πλύστρα. Οι τρεις κύκλοι συμβολίζουν τρεις περιόδους στην ανθρώπινη ιστορία, το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον. Στο πειραματικό του μυθιστόρημα ο Zola, ισχυριζόταν πως ο μυθιστοριογράφος μπόρεσε να εκτελέσει εργαστηριακές και κλινικές εξετάσεις πάνω στους φανταστικούς του ήρωες. Πίστευε επίσης πως αυτές οι δοκιμές θα περιείχαν πολύτιμες πληροφορίες για τα ελαττώματα και τις ανθρώπινες αδυναμίες. Επιπλέον ισχυριζόταν πως από εκεί πηγάζει η δυστυχία και η εγκληματικότητα και πως η ανθρώπινη φύση προσδιορίζεται από την κληρονομικότητα και κατά συνέπεια μία “οργανική βλάβη” μεταδιδόταν αναπόφευκτα σε όλους τους απογόνους.

Ο Zola ξεκίνησε τη συγγραφή δύο ακόμη σύντομων κύκλων που ήταν *Οι Τρεις Πόλεις (Les Trois Villes)* και τα *Τέσσερα Ευαγγέλια (Les Quatre Evangiles)*. Οι *Τρεις Πόλεις* αποτελούνταν από τα έργα: *Λούρδη (Lourdes, 1894)*, *Ρώμη (Rome, 1896)*, *Παρίσι (Paris, 1898)* και καταπιανόταν με κοινωνικά και θρησκευτικά προβλήματα. Τα *Τέσσερα Ευαγγέλια* αποτελούνταν από τέσσερα έργα. Το πρώτο από αυτά ήταν η *Γονιμότητα (Fecondite, 1899)*, που γράφτηκε όταν ο συγγραφέας ζούσε στην Αγγλία λόγω της δικαστικής του περιπέτειας με την υπόθεση Ντρέιφους.

Να θυμηθούμε στο σημείο αυτό πως ο Zola το 1901 συγκέντρωσε τα σχετικά άρθρα του που έγραψε για την υπόθεση Ντρέιφους στα φυλλάδια «*Η Αλήθεια Προχωρεί*» (*La Vertiteen Marche*) και «*Η Υπόθεση Ντρέιφους*» (*L' Affaire Dreyfus*) που μεταφράστηκαν στα ελληνικά το 1954. Την φροντίδα των έργων του συγγραφέα όσο βρισκόταν στην Αγγλία, είχε αναλάβει ο Χένρι Βιζετέλ (Henry Vizetelly) ο οποίος και φυλακίστηκε γιατί μετέφραζε μυθιστορήματα του Zola στην αγγλική. Τα επόμενα έργα του κύκλου ήταν η *Εργασία (Travail)* που ήρθε στο φως το 1901 και μεταφράστηκε στα ελληνικά τον ίδιο χρόνο. Μέσω του έργου του, ο Zola επιτίθεται στα αίσχη και στους βασανισμούς των μεροκαματιάρηδων. Ο Zola χαρακτηρίζεται σοσιαλιστής και δημοκράτης. Ακολούθησε η *Αλήθεια (Verite)* που εκδόθηκε το 1903 μετά το θάνατό του. Το τελευταίο μέρος του τετράπτυχου με τον τίτλο *Δικαιοσύνη (Justice)* έμεινε ανολοκλήρωτο.

Αδιαμφισβήτητα η επίδραση του Zola στην παγκόσμια λογοτεχνία υπήρξε ισχυρή και παρατεταμένη. Υπήρξε ένας από τους μεγάλους δημιουργούς του ευρωπαϊκού μυθιστορήματος και αυτό οφείλεται στο ποιητικό του όραμα. Οι εικόνες που μας δίνει αποκαλύπτουν μία επιδεικτική και κούφια αυτοκρατορία για έναν καταδικασμένο κόσμο που βιάδιζε προς την καταστροφή. Στην Ελλάδα τα έργα του Zola διαβάστηκαν πολύ και υπήρξαν πολυάριθμες μεταφράσεις. Οι κατοπινοί Γάλλοι συγγραφείς ακολούθησαν άλλους δρόμους από εκείνους του Zola. Το μυθιστορηματικό σύμπαν

που δημιούργησε όμως ο μεγάλος αυτός συγγραφέας παρέμεινε ζωντανό και σήμερα αναγνωρίζεται ως ένα από τα επιβλητικότερα επιτεύγματα της γαλλικής λογοτεχνίας.

Στο 4^ο Κεφάλαιο ακολουθούν περιλήψεις και σχολιασμός των έργων του μεγάλου νατουραλιστή λογοτέχνη.

Κεφάλαιο4: Σχολιασμός στα Έργα του Emile Zola

4.0 Διηγήματα του Zola και σχολιασμός τους

Παρακάτω θα αναζητήσουμε τα χαρακτηριστικά του Νατουραλισμού στα έργα του Zola, αρχικά στα διηγήματα του και έπειτα στα μυθιστορήματα του. Στο πλούσιο έργο του φανερώνονται οι απόψεις του για το Νατουραλισμό και τα στοιχεία που αποδεικνύουν την ταυτότητα του κινήματος γίνονται εμφανή.

Τα διηγήματα στα οποία θα αναφερθούμε είναι τα εξής: *Ο Εκατοχρονίτης*, *Τι ονειρεύονται οι φτωχές κοπέλες* και *Τα ζαχαρωτά της μικρής ζητιάνας* τα οποία αποτελούν τα πρώτα δειλά συγγραφικά του βήματα του Zola.

4.1 Ο Εκατοχρονίτης (*Le Centenaire*)

Το διήγημα αυτό δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο «Evenement Illustre» στις 13 Ιουλίου 1868. Πρόκειται για την ιστορία ενός υπερήλικα γέρου που είχε χάσει την οικογένεια του, είχε γνωρίσει πολλές δυστυχίες στη ζωή του και είχε μείνει πια ολομόναχος. Παρομοιάζει το θάνατο με φιλή ερωτευμένης γυναίκας και τον παρακαλεί να τον πάρει μαζί του. Ο ίδιος φθονεί όσους “έφυγαν” νέοι και δε βίωσαν τις τελευταίες ντροπές της χώρας.

Καθώς ήρθε η άνοιξη ο γέροντας χαιρόταν το φως του ήλιου, το αεράκι και το γεγονός ότι απολάμβανε μία τόσο όμορφη μέρα. Ένωσε την ανάγκη να ευχαριστήσει τη ζωή, που του χάρισε την ευτυχία να γνωρίσει τους απογόνους του ως και την τέταρτη γενιά.

Ο συγγραφέας παρομοιάζει τη ζωή του παππού με την πορεία της Γαλλίας που παρά τα δεινά που πέρασε άρχισε να ξεπερνά τις δυσκολίες. Η απογοήτευση του γέροντα και τα σκληρά λόγια που χρησιμοποιεί: *«Μην ευχηθείτε ποτέ να υπερβείτε τη μέση ηλικία των ανθρώπων. Ο θάνατος είναι μία αναγκαία ανάπαυση, είναι γλυκός σαν το φιλή ερωτευμένης γυναίκας..»*, *«Νιώθω οίκτο για τον εαυτό μου που ζω ακόμη, νιώθω οίκτο γι’ αυτόν τον κόσμο στον οποίο έχω κατοικήσει τόσο πολύ καιρό»* επιβεβαιώνουν την ταυτότητα του διηγήματος ως νατουραλιστική.

4.2 Τι ονειρεύονται οι φτωχές κοπέλες (*Aquoirevent les pauvres filles*)

Το διήγημα αυτό συμπεριλαμβανόταν στο βιβλίο με τα διηγήματα και τις νουβέλες *Contes et nouvelles I*, (1864-1874), της Francois–Marie Mourad που εκδόθηκε το 2008 στο Παρίσι.

Στο διήγημα αυτό περιγράφεται μία μέρα από τη ζωή μίας ανήλικης κοπέλας, που ζει μόνη σε ένα άθλιο δωμάτιο, δίχως θέρμανση και εργάζεται σκληρά για να εξασφαλίσει μία φέτα ψωμί. Κάποιο βράδυ κρατώντας ένα κομμάτι εφημερίδας που χρησιμοποιούσε ως πιάτο, ένα άρθρο κέντρισε το ενδιαφέρον της. Επρόκειτο για μία χοροεσπερίδα που είχε διοργανωθεί στα ανάκτορα του κεραμικού και καταναλώθηκαν τεράστιες ποσότητες κρεάτων, ποτών και εδεσμάτων. Οι κυρίες που ήταν καλεσμένες φορούσαν ακριβά φορέματα και ακόμη ακριβότερα διαμαντένια κοσμήματα, γεγονός που γέννησε πολλές και αρνητικές σκέψεις στο μυαλό της νεαρής κοπέλας.

Είναι ξεκάθαρη η αντίθεση ανάμεσα στις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων που ανήκουν στις δύο τάξεις. Η σκληρή ζωή που βίωνε το κορίτσι ξύπνησε τα σκοτεινά ένστικτα της και δυσάρεστες σκέψεις που με αποφασιστικότητα θα υλοποιούσε σύντομα, γεννήθηκαν βιαστικά, όπως η οργή και ο θυμός σε όποιον νιώθει αδικημένος και ζει στην εξαθλίωση.

Φράσεις όπως: «*Το βράδυ επιστρέφει στην τρώγλη της..*», «*Τουρτουρίζοντας τυλιγμένη στο λεπτό της σάλι, αδύνατη και βιαστική μ' εκείνη τη φοβισμένη βιασύνη των κακόμοιρων αδέσποτων ζώων..*» επιβεβαιώνουν ότι ένα από τα χαρακτηριστικά του Νατουραλισμού είναι η χρήση σκληρών και απάνθρωπων εικόνων που προκαλούν θλίψη και μεταφέρουν την πραγματικότητα όπως είναι, σκληρή και άκομψη.

4.3 Τα ζαχαρωτά της μικρής ζητιάνας (*Les terrenees de la mendiante*)

Στο διήγημα αυτό γίνεται αναφορά σε ένα έθιμο της παρισινής πρωτοχρονιάς σύμφωνα με το οποίο την πρώτη ημέρα του χρόνου, η επαιτεία είναι ανεκτή και έτσι οι ζητιάνοι φορούν τα όμορφα ράκη τους και οι πλούσιοι το ευγενικότερο χαμόγελο τους και βγαίνουν βόλτα στους δρόμους του Παρισιού.

Πιο συγκεκριμένα, στην ιστορία μας γίνεται λόγος για μία πολύ φτωχή τριμελή οικογένεια που ζει σε μία ακατάλληλη και αφιλόξενη για ανθρώπους σοφίτα. Οι γονείς είναι γέροι πια, βασανισμένοι και αναισθητοι στον πόνο και τη χαρά, σε αντίθεση με τη κορούλα τους που είναι αισιόδοξη και έχει διάθεση για ζωή. Το μικρό κορίτσι χαρούμενο ετοιμάζεται για τούτη τη μέρα που θα επιστρέψει στο σπίτι έχοντας ψωμί και ζαχαρωτά για να φάει.

Ο συγγραφέας παρουσιάζει τις δύο ακραίες πραγματικότητες που βίωναν οι Παριζιάνοι της εποχής. Η σκληρή αλήθεια φανερώνεται και πληγώνει, ενώ η πλουσιοπάροχη ζωή και οι ανέσεις της ελίτ προκαλούν. Ωστόσο εκδηλώνεται μία ευαίσθητη πλευρά του λογοτέχνη που προτρέπει τους ευκατάστατους να βοηθούν τους “άτυχους” καθώς έτσι και οι δύο πλευρές θα αισθανθούν τη χαρά από μία τέτοια ενέργεια. Είναι μία ιστορία που παρά τις περιγραφές για τη δύστυχη ζωή των φτωχών φανερώνει διάθεση για χαρά και συμπόνια έστω και αν αυτή πηγάζει από ένα τοπικό έθιμο, γεγονός που δεν περνά απαρατήρητο σε ένα νατουραλιστικό έργο.

Οι νατουραλιστικές αρχές του Zola επισφραγίζονται με την παρακάτω φράση του διηγήματος: «..Σ’ ένα ψηλό και μαύρο σπίτι στο 6^ο πάτωμα στο βάθος ενός παταριού που χρησιμεύει για αποθήκη ζει μία πάμφτωχη οικογένεια...».

Εν συνεχεία θα εξετάσουμε τρία ακόμη διηγήματα του μεγάλου νατουραλιστή συγγραφέα, που διεισδύουν στα σεξουαλικά και κοινωνικά ήθη της εποχής, καθώς πρόκειται για ιστορίες αγάπης που περιγράφουν τις σχέσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών. Οι ολοζώντανοι χαρακτήρες των έργων μας υπενθυμίζουν την ανθρώπινη ύπαρξη τους, την αδύναμη φύση τους παρά την ιδιότητα και την καταγωγή τους, επιβεβαιώνοντας μας, πως όλα στη ζωή είναι πιθανό να συμβούν.

Ο τίτλος του έργου είναι: *Για μία ερωτική βραδιά* και περιλαμβάνει: το ομότιτλο διήγημα *Για μία ερωτική βραδιά*, *Ναντάς* και *Νηστεία*. Ας δούμε την περίληψη της πρώτης ιστορίας.

4.4 Για μία ερωτική βραδιά

Η Τερέζ είναι η πρωταγωνίστρια του έργου και χαρακτηρίζεται ως μία όμορφη και γλυκιά κοπέλα, η οποία όμως στη διάρκεια μίας σαδομαζοχιστικής συμπλοκής σκοτώνει τον εραστή της. Τη λύση για να ξεφορτωθεί το πτώμα από το δωμάτιό της θα δώσει ο άσχημος καλόκαρδος γίγαντας ο Ζουλιέν Μισόν που έμενε στο γειτονικό σπίτι. Η ίδια γνώριζε την κρυφή αγάπη του που έτρεφε για εκείνη και δε θα άφηνε ανεκμετάλλευτη την ευκαιρία να του προτείνει μία συμφωνία. Αν εκείνος δεχόταν να τη βγάλει από τη δύσκολη θέση εκείνη θα του δινόταν.

Η ιστορία περιγράφει τη ζωή μίας ευγενικής και καθώς πρέπει νεαρής η οποία από πολύ μικρή εκδήλωνε συμπεριφορά σκληρή, καταναγκαστική και αυταρχική γεγονός που φανερώνει μία ψυχολογική διαταραχή, αν λάβουμε υπ’ όψιν μας ότι το παιχνίδι που τη διασκέδαζε περισσότερο ήταν να δαγκώνει και να χτυπάει τον μικρό της φίλο. Πρόκειται για μία τρέλα που ακολουθούσε την οικογένεια για γενιές, εκδηλώνοντας έτσι τον κληρονομικό χαρακτήρα του προβλήματος αλλά και τις απόψεις του Zola για την εξέλιξη του ανθρώπου. Η καταπιεσμένη τρέλα της, ξαφνικά ξεσπά εν μέσω της

ερωτικής διαστροφής της και το μοιραίο που άφησε ασυγκίνητη την Τερέζ, δεν άργησε να γίνει.

Η κληρονομική ψυχική ανισορροπία της κοπέλας και η αδυναμία του άτυχου Ζουλιέν να ξεφύγει από την βαριά του μοίρα που του στέρησε οικογένεια, αγάπη και ομορφιά είναι ξεκάθαρες και φέρουν τη σφραγίδα του νατουραλισμού. Ακολουθούν σκληρές περιγραφές που αποκαλύπτουν την ελεύθερη και ασυγκράτητη πένα του Zola.

Στη σελίδα 35, γίνεται λόγος για τη συμπεριφορά του κοριτσιού που εκδηλώθηκε στα 6 μόλις χρόνια της και στη συνέχεια περιγράφεται μία σκηνή-παιχνίδι της Τερέζ με τον φίλο και μετέπειτα εραστή της Κολομπέλ: *«Ξέπνοος έφτανε στο σημείο να καταρρεύσει... Του δάγκωνε το αυτί ώσπου να ρουφήξει αίμα, ζουλώντας τον τόσο άγρια που τα νύχια της του τρύπαγαν τη σάρκα»* σελ.36. Οι πεποιθήσεις του νατουραλιστή λογοτέχνη περί κληρονομικότητας, αλλά και του φρικτού τέλους που αποδίδεται σε κάθε ανθρώπινη ύπαρξη, είναι εμφανείς σε όσα γράφονται παρακάτω: *«Στο μεταξύ ο Μαρκήσιος ανησύχησε με τους βίαιους τρόπους της θυγατέρας του. Ο κόσμος έλεγε ότι είχε πάρει από το θείο της που είχε ζήσει μία φοβερή και τρομερή ζωή γεμάτη περιπέτειες και ο οποίος βρέθηκε δολοφονημένος σ' ένα κακόφημο μέρος κάποιας απόμακρης συνοικίας. Πράγματι υπήρχε μία τραγική φλέβα στην ιστορία της οικογένειας Μαρσάν. Κάθε τόσο, ανάμεσα στους πολύ αξιοπρεπείς και περήφανους επιγόνους γεννιόταν και ένας με μία παράξενη αρρώστια, κι αυτή η αρρώστια δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένα είδος τρέλας, μία επίμονη συναισθηματική διαταραχή, ένα παραφουσκωμένο κύμα ακαθαρσίας που για λίγο ζέπλενε την οικογένεια από τη μιαιρότητα»*. Στη σελίδα 40 διαβάζουμε: *«Εκεί, την έριξε στο έδαφος και τη βίασε πάνω στα άχυρα. Επιτέλους ήταν η σειρά του να γίνει αφέντης»*. Η σεξουαλική πράξη που συνέδεε τους νεαρούς ήταν αποκομμένη από κάθε είδους συναισθημα. Εκδηλώνεται ξεκάθαρα η κτηνώδης φύση του ανθρώπου, που τον ωθεί σε πράξη βιασμού.

4.5 Ναντάς

Στο δεύτερο διήγημα του βιβλίου, *Ναντάς* περιγράφεται η ζωή ενός δύσμοιρου νέου, του Ναντάς που έμεινε ορφανός από μάνα σε νεαρή ηλικία και λίγα χρόνια έπειτα και από πατέρα. Εργαζόταν σε έναν έμπορο για να βγάλει τα έξοδα του, αλλά άφησε τη δουλειά μόλις πέθανε ο πατέρας του και πήγε ο ίδιος στο Παρίσι να αναζητήσει μία καλύτερη θέση εργασίας. Πρόθυμος να εργαστεί σε οποιαδήποτε εργασιακή ευκαιρία και αν εμφανιζόταν, στάθηκε άτυχος καθώς παρέμενε άνεργος. Το θαύμα όμως δεν άργησε να συμβεί, όταν η δεσποινίς Σουέν του έκανε την πρόταση να τον εξαγοράσει προσφέροντας του ως αντάλλαγμα την οικονομική επιφάνεια που επιθυμούσε.

Υποχρέωση του θα ήταν να παντρευτεί την δεσποινίδα Φλαβί και να αναγνωρίσει το παιδί που κυοφορούσε, κρατώντας την ανάρμοστη πράξη της κρυφή από τον κόσμο και κυρίως από τον πατέρα της. Το μυστικό κρατήθηκε κρυφό, οι φιλοδοξίες του Ναντάς επιτεύχθηκαν και έγινε υπουργός οικονομικών, κερδίζοντας το σεβασμό όλων. Στάθηκε αδύναμος και παραδομένος στο πάθος που έτρεφε για τη γυναίκα που παντρεύτηκε και ούτε μία νύχτα δεν κοιμήθηκε μαζί της. Αποφάσισε λοιπόν, να δώσει τέλος στη ζωή του, έπειτα από την ερωτική απογοήτευση που δέχτηκε, όταν δε βρήκε ανταπόκριση στον έρωτα του.

Για δεύτερη φορά όμως, πριν δώσει τέλος στη ζωή του, η ανατροπή στην εξέλιξη της ιστορίας ξαφνιάζει τον αναγνώστη. Η σύζυγός του η Φλαβί παραδέχεται πως τον αγαπά και όλα αποκτούν ξανά νόημα στη ζωή του Ναντάς.

Παρά τις σκληρές εικόνες και τις ωμές περιγραφές του κειμένου, θα λέγαμε πως αποτελεί ένα από τα έργα του Zola, στο οποίο διακρίνουμε ένα ίχνος αισιοδοξίας και που το τέλος του δεν είναι καταστροφικό. Οι παρακάτω φράσεις, παρόλα αυτά αποδεικνύουν ότι ο χαρακτήρας του διηγήματος παραμένει νατουραλιστικός: *«Ένα απόγευμα ο Ναντάς γύρισε σπίτι με άδειο στομάχι. Την προηγούμενη ημέρα είχε τελειώσει και η τελευταία φέτα ψωμί»* σελ.50. Πρόκειται για μία σκληρή πραγματικότητα που περιγράφεται και φανερώνει τη δυσχερή οικονομική κατάσταση του, καθώς η πείνα τον έχει εξασθενήσει. *«Θα εισπράξετε τις διακόσιες χιλιάδες φράγκα από τον τραπεζίτη μου την επομένη του γάμου»* σελ.61, είπε ο Βαρόνος στον Ναντάς και αναφέρεται στο προικοσύμφωνο, αποδεικνύοντας την κενότητα των συναισθημάτων και τον φτωχό ψυχικό πλούτο, γεγονός που φανερώνεται και από τα ακόλουθα: *«Από σήμερα είμαστε δύο συνέταιροι η συμμετοχή των οποίων στην εταιρεία είναι ισόρροπη»* σελ.63, είναι φράσεις που επισφραγίζουν τον συμβατικό χαρακτήρα του γάμου τους.

Τα ζωώδη, άγρια ένστικτα που παρακινούν ένα άλογο όν για εκδίκηση, εκδηλώθηκαν και στο Ναντάς, όταν η γυναίκα του προκάλεσε τη ζήλεια του και αντιδρά ως εξής όπως διαβάζουμε και στη σελίδα 83: *«Οι γροθιές του είχαν σφιχτεί σαν να 'ταν παλαιστής, η οργή του του προκαλούσε δολοφονικά όνειρα...»*, *«Τελικά βρήκε την αυτοκυριαρχία του, ξαναστρώθηκε στη δουλειά του ορκιζόμενος ότι θα τους στραγγάλιζε εκείνο το βράδυ»*.

4.6 Νηστεία

Στο εν λόγω διήγημα, το τρίτο και τελευταίο του βιβλίου που προαναφέρθηκε, γίνεται αναφορά σε έναν νεαρό εφημέριο ο οποίος γοήτευε με τις ψαλμωδίες και το κήρυγμά του, τις θεοσεβούμενες κυρίες. Ο εφημέριος παρά την ιδιότητα του ήταν

παραδομένος στα πάθη του. Είχε αδυναμία στις όμορφες γυναίκες, στο καλό φαγητό και στα ακριβά κρασιά. Μία αδυναμία που δεν κατόρθωσε να κρύψει πίσω από τα ράσα του.

Η μικρή Βαρώνη ήταν ερωτευμένη μαζί του και βίωνε την έκσταση κάθε φορά που βρισκόταν στον αριστοκρατικά διακοσμημένο ναό. Περιτριγυρισμένη από τα αρώματα, τις λάμπες των καντηλιών, τη ζέστη, τις ψαλμωδίες του αξιέραστου εφημέριου. Ο Zola και σε αυτό το έργο του δε διστάζει να αποκαλύψει με ωμό τρόπο τα ζωώδη χαρακτηριστικά των ανθρώπων ακόμη κι εκείνων που εκπροσωπούν τη θρησκεία μας. Τοποθετεί την ανθρώπινη ύπαρξη μας στα κατώτερα επίπεδα, καθώς η φύση μας αναγκάζει να ενεργούμε, ώστε να καλύψουμε βιολογικές μας ανάγκες όπως είναι η ερωτική επαφή και η τροφή, απομακρύνοντας μας από την πνευματική ανύψωση που θα έπρεπε να χαρακτηρίζει έστω τους ιερείς.

Η ανθρώπινη υπόσταση μας δημιουργεί μία αδυναμία στην αντίσταση απέναντι στα πάθη και στις απολύσεις. Οι εκλεκτοί του Θεού αλλά και οι κυρίες της υψηλής κοινωνίας οδηγούνται από τα βιολογικά τους ένστικτα και πράττουν σύμφωνα με αυτά αφήνοντας πίσω κάθε είδους πνευματική ανάταση αλλά και καλλιέργεια.

Επιπλέον φανερώνεται η άποψη του Zola περί θρησκείας και καταγγέλλει την άκριτη αποδοχή των “κανόνων” της αλλά και την έλλειψη αξιοσύνης των “ανθρώπων του Θεού” καθώς και την εκδήλωση ανθρώπινων ελαττωμάτων, παρά το λειτούργημα τους. Η τολμηρή πένα του Zola περιγράφει το όργιο αισθήσεων που βίωναν οι θεοσεβούμενες κυρίες κατά τη Θεία Λειτουργία, αλλά και τον τρόπο που συμπεριφέρεται ο εφημέριος, επιβεβαιώνοντας τον τίτλο του πατέρα του Νατουραλισμού.

Ακολουθούν κάποιες φράσεις του διηγήματος για να κατανοήσουμε καλύτερα τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω: *«Βίωνε ένα όργιο αισθήσεων. Το αφράτο καλοσχηματισμένο σώμα της αφέθηκε στη θωπεία, το λίκνισμα και το χάδι»* σελ. 97. *«Εάν αγνοήσετε τη φωνή του Θεού, εάν αγνοήσετε τη δική μου τη φωνή που δεν είναι άλλη από τη φωνή του ίδιου του Κυρίου, αληθώς σας λέγω τότε, ότι θα ακούσετε μία μέρα τα κόκαλα σας να συντρίβονται με οδύνη, θα νιώσετε τη σάρκα σας να κατασχίζεται πάνω από καυτή θράκα και ματαιώς τότε θα κραυγάζετε: “Έλεος, Κύριε. Έλεος, μετανοώ.” ο Θεός θα είναι τότε ανηλεής και με το πόδι του θα σας κλωτσήσει στον πάτο της κόλασης!»* σελ. 97.

Ο Zola ως μεγάλος πεζογράφος κατορθώνει να χωρέσει όλα τα απαραίτητα σε μία μικρή ιστορία, που λέγεται διήγημα και να διοχετεύσει τα μηνύματά του παραμένοντας πάντα πιστός στο Νατουραλισμό του.

Στα τρία επόμενα διηγήματα του, αναφέρεται στο θάνατο εξετάζοντας τον ως φαινόμενο αναπόφευκτο για τον καθένα, σε οποιαδήποτε κοινωνική τάξη και αν ανήκει. Κοινό στοιχείο των ιστοριών είναι το χρήμα, που όταν μπλέκεται με το θάνατο συνθέτει κάτι το τραγικό.

4.7 Τρεις Θάνατοι-1^ο διήγημα

Στην πρώτη ιστορία γνωρίζουμε το ζεύγος ντε Βερτέγ που ανήκει σε μία από τις πιο διάσημες και πλούσιες οικογένειες της Γαλλίας. Οι δύο τους απέκτησαν δύο παιδιά, τον Ροζέρ και την Λευκή. Ήταν ζευγάρι αγαπημένο και καθώς πρέπει κατά τα φαινόμενα. Ζούσαν όμως υποκριτικά, σαν χωρισμένοι κάτω από την ίδια στέγη. *«Καταλαβαίνονταν αναμεταξύ τους. Έζησαν χωρισμένοι και θέλουν να πεθάνουν χωρισμένοι. Ο κόμης νιώθει την πικρή εκείνη ευχαρίστηση του εγωιστή που εννοεί να πεθάνει μόνος, χωρίς νά'χει γύρω στο κρεβάτι του την πληκτική κωμωδία της λύπης»* σελ.663.

Μία μέρα, μία ξαφνική αδιαθεσία ρίχνει τον κόμη ντε Βερτέγ στο κρεβάτι, γιατροί και υπηρέτες τον φρόντιζαν ενώ τα μέλη της οικογένειας του, συνέχισαν τους ρυθμούς της ζωής τους. Η υγεία του όμως χειροτέρεψε και ένα πρωί αφήνει την τελευταία του πνοή μετά τη θεία μετάληψη.

Τα παιδιά του κλαίνε με τα χέρια μπροστά στα πρόσωπά τους, μην τύχει και φανούν τα πραγματικά συναισθήματα τους για τον πατέρα τους και η μητέρα τους θέλοντας να δείξει την απελπισία της τρικλίζει αφήνοντας ένα τελευταίο λυγμό. Η αδιαφορία της ντύνεται με δάκρυα σε μία προσπάθεια να ξεγελάσει τον κόσμο που βρισκόταν τριγύρω, παραμένοντας πιστή στο ρόλο της υποδειγματικής συζύγου, όπως έκανε τόσα χρόνια.

Η κηδεία πραγματοποιείται σύμφωνα με το τελετουργικό που προστάζει η θρησκεία. Οι παρευρισκόμενοι παρασυρμένοι από το ωραίο πρωινό, θαύμαζαν τη φύση και άρχισαν το κουβεντολόι ξεχνώντας για λίγο τον “πόνο” τους για το χαμό του κόμη ντε Βερτέγ.

Η ένδρα των συναισθημάτων της οικογένειας του κόμη και του κοινωνικού του περιγύρου, εκδηλώνεται κατά την τελετή και ξεσκεπάζει τις σαθρές ανθρώπινες σχέσεις, ακόμη κι εκείνες εξ αίματος. Ολόκληρη κοινωνία επενδύει στο φαίνεσθαι και το φαίνεσθαι προϋποθέτει οικονομική άνεση. Όταν υπάρχει η δύναμη του χρήματος συναισθήματα και σχέσεις αποκτούν ένα περιποιημένο περιτύλιγμα και χαίρουν το σεβασμό των ομοίων.

Ο Zola καταγγέλλει τον ηθικό αυτό ξεπεσμό και φανερώνει τη σκληρή αλήθεια που βίωναν οι ευκατάστατες και αξιέπαινες οικογένειες της εποχής.

4.8 Τρεις Θάνατοι-2^ο διήγημα

Στο δεύτερο διήγημα, ο συγγραφέας περιγράφει την ιστορία μίας αστικής οικογένειας που κατόρθωσε να φτιάξει μία περιουσία, με σκοπό να εξασφαλίσει οικονομικά τα παιδιά της. Η κυρία Γκεράρ καθ' ότι χήρα έχει αναλάβει την οικονομική διαχείριση του σπιτιού παρά το γεγονός πως οι τρεις γιοί της είναι ώριμοι άντρες και θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν σε αυτή την υποχρέωση. Η ίδια αποφάσισε να επενδύσει σε ακίνητα καθώς γνώριζε την αχίλλειο πτέρνα του καθενός, όπως π.χ. του Σαρλ που είχε μανία με τις εφευρέσεις, του Ζώρζ με τις γυναίκες και του Μαυρικού με τις επιχειρήσεις. Ήταν σίγουρη λοιπόν πως θα ξόδευαν τα χρήματα αυτά για τα βίτσια τους.

Όταν ήρθε η κακιά η ώρα και η μητέρα τους αρρώστησε βαριά, έπρεπε να παραδώσει τα κλειδιά των συρταριών όπου φύλαγε τις οικονομίες της, στα παιδιά της. Κανέναν όμως δεν εμπιστευόταν και κανείς δεν εμπιστευόταν τον άλλον, γεγονός που μαρτυρά την εξάρτησή τους από το χρήμα και την αδυναμία τους. Τα αδέρφια καβγάδιζαν πάνω από το νεκροκρέβατο της μητέρας τους.

Ο θάνατός της, φέρνει λύπη αλλά και πολλές υποθέσεις προς διευθέτηση για να καρπωθούν την περιουσία. Στην κηδεία στέκονταν σκυφτοί και δακρυσμένοι. Μετά από τρεις μέρες όμως, στο γραφείο του συμβολαιογράφου η φιλαργυρία που τους κληροδότησε η μάνα τους, κάνει την εμφάνισή της και τους οπλίζει με καχυποψία και φόβο για να μην χάσουν ούτε μονόλεπτο από το μερίδιό τους.

Τα μάτια τους είναι πια στεγνά και η αδερφική τους σχέση ανούσια μπροστά στο βωμό του χρήματος. Για ακόμη μία φορά ο πατέρας του Νατουραλισμού μας μεταφέρει την ατμόσφαιρα που επικρατεί στις οικογένειες, όταν υπάρχουν οικονομικά συμφέροντα. Η ηθική κατάπτωση, ο ξεπεσμός των αξιών και η συναισθηματική κενότητα, μας αποδεικνύουν τη σαθρότητα των ανθρωπίνων σχέσεων. Πιστός στις νατουραλιστικές του πεποιθήσεις περιγράφει το νέο βασιλιά, το χρήμα, που έχει τη δύναμη να διαφθείρει σε βάθος την ανθρώπινη ψυχή και να δηλητηριάσει κάθε είδους ανθρώπινη σχέση.

Με την αιχμηρή του πένα ο Zola αφηγείται τη νοσηρή πραγματικότητα που βίωναν οι οικογένειες της εποχής: «-Ακούστε θα πουλήσουμε τα σπίτια, αυτό είναι το καλύτερο... Αν λογοφέρουμε σήμερα αύριο θα φαγωθούμε αναμεταξύ μας» σελ.663. Αυτά κουβέντιαζαν τα τρία αδέρφια την ώρα που η μητέρα τους ξεψυχούσε στο ίδιο

δωμάτιο. Η ασέβεια προς τη μητέρα τους και η αδιαφορία τους για τις δύσκολες ώρες που περνά, είναι έκδηλη.

4.9 Τρεις Θάνατοι-3^ο διήγημα

Ο θάνατος κάνει την εμφάνιση του σε κάθε σπίτι, σε κάθε οικογένεια ανεξαιρέτως και ανεξάρτητα από την ηλικία ή την ποιότητα της ζωής που έχει προηγηθεί. Στην τρίτη ιστορία ο λογοτέχνης μας μεταφέρει σε μία οικογένεια του Παρισιού, που πέθαινε από τη φτώχεια. Πατέρας, μητέρα και γιός υποσιτιζόνταν για χρόνια και ζούσαν στο αρρωστημένο περιβάλλον του κρύου δωματίου τους.

Ο δεκάχρονος Κάρολος υπήρξε φιλόανθρωπος και ταλαιπωρήθηκε πολύ με την υγεία του. Ο πατέρας πάσχιζε για να εξασφαλίσει ένα πενιχρό μεροκάματο. Αιτήθηκαν βοήθεια από το Φιλανθρωπικό Σύλλογο, βοήθεια που έφτασε καθυστερημένα μετά το χαμό του μικρού αγοριού. «-Ο υγρός αυτός καιρός το σκότωσε, είπε», αυτό ήταν το πόρισμα του γιατρού. Η μάνα κλαίει πάνω από το άψυχο κορμάκι του γιού της και ο πατέρας με απάθεια δηλώνει: «-Ε! Τί θες να κάνω; Πέθανε. Καλύτερα» σελ.676. Όταν η γειτόνισσα έφερε τη βοήθεια από το σύλλογο αποφάσισαν να γευματίσουν εκεί στο ίδιο δωμάτιο που ξεψύχησε ο Κάρολος για να τον αποχαιρετήσουν. Άλλωστε ήταν νεκρός, δε θα παρεξηγούσε την ανάγκη τους να γιατρέψουν την πείνα τους.

Η βραδιά κύλησε πιο ωραία όταν μία νεαρή γειτόνισσα, μία φτωχή ραφτρούλα έφερε ρακή για να πιούν στη μνήμη του παιδιού. Με τις πράξεις αυτές των γονιών επιβεβαιώνεται το αρχέγονο ένστικτο τους, να εξασφαλίσουν τροφή καθώς η βασικότερη ανάγκη του ανθρώπου είναι η σίτιση. Πρόκειται για μία ιδέα δαρβινική, νατουραλιστική που αποδεικνύει τη φυσική μας προέλευση και την ανάγκη για κάλυψη των βασικών βιολογικών αναγκών και μειώνει το ανθρώπινο είδος ως προς τη συναισθηματική του υπόσταση.

Μετά την πρόχειρη και φτωχική κηδεία του άτυχου παιδιού, οι παρευρισκόμενοι το στρώνουν σε ένα καπηλειό και ξεχνούν τον πόνο τους. Άλλωστε η ζωή συνεχίζεται και η πραγματικότητα που βιώνουν οι χαρακτήρες είναι σκληρή και ξεπερνά τα όρια της λογικής.

4.1.0 Μυθιστορήματα του Zola και Σχολιασμός τους

Παίρνοντας λοιπόν μία γεύση από τη συγγραφική πένα του Zola, θα συνεχίσουμε την αναφορά μας στα μυθιστορήματα του μεγάλου νατουραλιστή συγγραφέα, που γνώρισαν τη μεγαλύτερη επιτυχία και δημιούργησαν εντάσεις για το προκλητικό και αποκαλυπτικό τους ύφος για την εποχή που δημοσιεύτηκαν. Μεγάλη αναστάτωση

έφερε στα σαλόνια της αριστοκρατίας το έργο *Νανά*, που παραμένει ως σήμερα ένα αριστούργημα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

4.1.1 *Νανά*

Η «*Νανά*» αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα έργα του Zola και θεωρείται παγκόσμιο λογοτεχνικό σύμβολο του Νατουραλισμού που άφησε εμβρόντητο το κοινό της Γαλλίας. Ο Zola εξοργισμένος από τον υποκριτικό καθωσπρεπισμό της πλουτοκρατίας του Παρισιού, παρουσιάζει αυτό το έργο το 1880, θέτοντας ως πρωταγωνίστρια μία πόρνη που διαφθείρει την παριζιάνικη ελίτ, τη *Νανά*. Φημολογείται πως ο συγγραφέας Γκυστάβ Φλωμπέρ αφότου διάβασε το βιβλίο, δήλωσε ότι το έργο είναι αριστούργημα. Είναι το εισιτήριο του Zola προς την αθανασία.

Η ιστορία μοιάζει πέρα για πέρα αληθινή, σαν μία απεικόνιση της πραγματικότητας που βίωναν οι Παριζιάνοι το 1880, οπότε και εκτυλίσσεται η ιστορία. Τα πρόσωπα του μυθιστορήματος είναι χαρακτήρες βγαλμένοι από τη ζωή, που ξεχωρίζουν για την εσωτερική και πνευματική τους σαπίλα αλλά και για τον ηθικό τους ξεπεσμό και είναι τα ακόλουθα:

Νανά: η πρωταγωνίστρια του έργου και μαιτρέσσα των ευκατάστατων κυριών.

Λουδοβίκος: ο μικρός γιός της *Νανάς* που τον απέκτησε στα δεκαέξι της χρόνια.

Κυρία Λερά: η θεία της *Νανάς* που μεγάλωσε το γιο της *Λουδοβίκο*.

Ζωή: η πιστή καμαριέρα της *Νανάς*.

Σατέν: η πόρνη φιλενάδα της *Νανάς*.

Φρανσίς, *Κυρία Μαλονέρ*, *Κυρία Τρικόν*: οι άνθρωποι που συναναστρέφονταν καθημερινά τη *Νανά*. Ο κομμωτής, η γειτόνισσα, και η γερόντισσα που σύστηνε πελάτες στην πρωταγωνίστρια μας, αντίστοιχα.

Μπορντενάβ: διευθυντής του θεάτρου “*Βαριετέ*” που ανέδειξε τη *Νανά* ως ηθοποιό.

Κλαρίς, *Ρόζα Μινιόν*: συνάδελφοι ηθοποιοί της *Νανάς*.

Πάυλος, “*Αράπης*”, “*Γερο-γκρινιάρης*”: οι πρώτοι συνοδοί της *Νανάς* πριν γίνει καλλιτέχνη.

Λαμπορντέτ, κόμης ντε *Βαντέβρ*, *τραπεζίτης Στάινερ*: συνοδοί κυριών.

Λούση Στιούαρτ, Λευκή ντε Σιβρύ, Καρολίνα Έκε: κυρίες της υψηλής κοινωνίας με τις οποίες συναναστρεφόταν η Νανά στα πρώτα της βήματα.

Φωσερί: δημοσιογράφος και συνοδός της κυρίας κοντέσας Σαμπίν, συζύγου του Κόμη Μυφφά ντε Μπεβίλ, ο επόμενος συνοδός της ήταν ο νεαρός Φουκαρμόν.

Κόμης Μυφφά ντε Μπεβίλ: σύζυγος της κοντέσας Σαμπίν, αυλάρχης της αυτοκρατορίας και σταθερός συνοδός της Νανάς.

Νταγκενέ, Γιώργος (Ζωρζ), Φίλιππος, Φοντάν είναι όλοι αγαπητικοί της Νανάς. Ο πρώτος την ποθούσε όταν έκανε το ντεμπούτο της στο θεατρικό σανίδι και ο έρωτας τους κράτησε για λίγο. Ο δεύτερος κατά σειρά, ήταν ο ανήλικος εραστής της, στα χάρδια του οποίου αδυνατούσε να αντισταθεί. Έπειτα από την άρνηση της Νανάς να τον παντρευτεί, αυτοκτόνησε. Ο Φίλιππος ήταν στρατιωτικός, αδερφός του Γιώργου και δανειστής της μαιτρέσας του Νανάς για χάρη της οποίας φυλακίστηκε λόγω κλοπής και χρεών. Τέλος ο Φοντάν ήταν ο μοναδικός άντρας που η Νανά ερωτεύτηκε και αποφάσισε να αφήσει την πολυτελή ζωή της και τη δόξα, ώστε να βρίσκεται δίπλα του και μόνο. Εκείνος αυταρχικός, βίαιος και φιλοχρήματος, την εξέδιδε, χειροδικούσε σε βάρος της και την απατούσε.

Αυτοί είναι οι κυριότεροι χαρακτήρες του βιβλίου που με τη δράση τους εξαλλάσσεται η ιστορία. Έντονες προσωπικότητες με ελαττώματα και πάθη είναι οι ήρωες που δημιουργεί ο Zola, για να παρουσιάσει τη σαθρή πραγματικότητα της εποχής.

Πρωταγωνίστρια που βουλιάζει στο βούρκο της διαφθοράς είναι η ψηλή, ξανθομαλλούσα Νανά με τις πλούσιες θηλυκές καμπύλες της, η οποία προσπαθούσε να αναδειχτεί στην υποκριτική. Η χαριτωμένη αυτή κοπέλα, έφερε στον κόσμο ένα αγοράκι που το άφησε σε μία παραμάνα αρχικά και έπειτα στη θεία της κυρία Λερά να το μεγαλώσουν: *«Θα έπαιρνε το παιδί από την παραμάνα, το μικρό της Λουδοβίκο και θα το εμπιστευόταν σε μία θεία της, την κυρά Λερά, στο προάστιο Μπατινιόλ, όπου θα μπορούσε να πηγαίνει να το βλέπει όποτε ήθελε»* σελ.37. Το γεγονός αυτό φανερώνει την ανωριμότητα της και τον φτωχό συναισθηματικό της κόσμο.

Η ίδια θα έκανε τον ντεμπούτο της στο θέατρο “Βαριετέ”, με την παράσταση “Ξανθή Αφροδίτη” μετά την παρότρυνση του επιχειρηματία-θιασάρχη Μπορντενάβ. Το κοινό εντυπωσιάζεται από την ομορφιά της νέας πρωταγωνίστριας και δημιουργείται ο διακαής πόθος στους άντρες να τους συντροφεύει τα βράδια. Κάθε λογής εραστές, πλούσιοι και φτωχοί, ωραίοι και άσχημοι, παντρεμένοι και μη, νεαροί και ηλικιωμένοι έπεφταν στα γόνατα της, για να την αποκτήσουν και εκείνη απολάμβανε τη δημοτικότητα της. Γνώριζε πως είναι ωραία και μοιραία γυναίκα και

αυτό της έδινε τη δύναμη να εκμεταλλεύεται οικονομικά τον καθένα. Ο ένας άντρας ξάπλωνε μετά τον άλλον σε ζεστά ακόμη σεντόνια. *«Μα η Νανά έπρεπε να τον διώξει. Σε λίγο θα ερχότανε ο άλλος»* σελ.134. Η Νανά ήθελε να ξεφορτωθεί τον Κόμη Μυφά επειδή περίμενε τον Στάινερ και το νέο της σύντροφο Φοντάν: *«Ορίστε αν δεν με πιστεύετε... Στο κρεβάτι της Νανάς, με τα μπράτσα του γυμνά ήταν ένας ηθοποιός ο Φοντάν, εραστής της όμορφης θεατρίνας για τη νύχτα εκείνη, κέφι της, καπρίτσιο προσωρινό, μίας νύχτας. Έφυγαν και οι δύο με σκυμμένα κεφάλια»* σελ.137–138. Φανερώνεται έτσι η αλαζονεία, η απληστία ανηθικότητα και η απανθρωπιά της.

Προτιμούσε να είναι μαιτρέσσα ευκατάστατων κυριών, όπως συνέβαινε με τον Κόμη Μυφά αλλά μάθαινε τα κόλπα του έρωτα και σε νεαρούς, απολαμβάνοντας τα χάρδια τους. Παρά την πολυτελή ζωή που ζούσε, η ίδια αδυνατούσε να κρατήσει τον οικονομικό έλεγχο με αποτέλεσμα να έχει πολλά χρέη. *«Η Νανά χρωστούσε τρία νοίκια κι ο ιδιοκτήτης έστελνε κάθε μέρα τον θυρωρό και της παράγγελλε πως θα της έκανε έξωση και κατάσχεση στα έπιπλα. Κι έξω από τον ιδιοκτήτη, ήτανε κι' άλλοι πιστωτές της Νανάς, ένας αμαζάς που τη μετέφερε βερεσέ, μία μοδίστρα, μία ασπρорουχού, ένας καρβουνιάρης κι' άλλοι ακόμα, που ερχόντουσαν κάθε μέρα σχεδόν και περιμένανε στην είσοδο του σπιτιού»* σελ.37. Θύματα της γοητείας της έπεσαν οι ακόλουθοι: ο Παύλος, ο “Αράπης”, ο “Γερο – γκρινιάρης” οι οποίοι τη στήριζαν οικονομικά σε οτιδήποτε και αν τους ζητούσε.

Ωστόσο όμως, ο συγγραφέας αποκαλύπτει και κάποιες πιο ευαίσθητες και συναισθηματικές πτυχές στο χαρακτήρα της Νανάς, όπως όταν γνώρισε και ερωτεύτηκε τον ηθοποιό Φοντάν, για χάρη του οποίου εγκατέλειψε την παλιά της ζωή. *«Η Νανά έκλεγε σιωπηλά. Δεν ήθελε να τον χάσει. Τον αγαπούσε πολύ. Δεν τολμούσε να σκεφτεί ότι θα ζούσε χωρίς αυτόν»* σελ.146. Όπως αποδείχτηκε, μία πιο εξευτελιστική ζωή την περίμενε στο πλάι του, μακριά από τη δόξα και τα πλούτη. Ο σύζυγός της την εξέδιδε, χειροδικούσε σε βάρος της και την ταπεινώνει. *«Λογοφέρανε λίγο άσχημα κι επάνω στον καβγά ο Φοντάν της έδωσε ένα χαστούκι τόσο δυνατό, που η Νανά βρέθηκε πεσμένη στο μαξιλάρι της, ενώ είχε ανασηκωθεί λίγο»* σελ.141.

Καθώς η Νανά βίωνε αυτή την κατάσταση, οι επαφές με την πόρνη φίλη της Σατέν αναθερμάνθηκαν και η δεύτερη δεν έχανε ευκαιρία για να μυθήσει τη Νανά στα μυστικά του επαγγέλματός της, προσφέροντάς της επαγγελματική διέξοδο στις δυσκολίες που περνούσε εξαιτίας του συζύγου της. Οι λεσβιακές σχέσεις της Σατέν με τις κυρίες της υψηλής κοινωνίας: *«Εκείνη τη στιγμή, το εστιατόριο ήτανε ακόμη άδειο, αλλά της Νανάς της έκανε εντύπωση ότι η Σατέν μπαίνοντας, φίλησε την κυρία Λωρ στο στόμα»* σελ.143, *«Και η Νανά σιχάθηκε το κέντρον εκείνο, όπου έβραζε η διαστροφή»*σελ.144, αλλά και η πρόστυχη και ελεεινή ζωή της, την αηδίαζαν. Δεν άργησε όμως να έρθει η στιγμή που η μία φίλη ποθούσε ερωτικά την άλλη και

περνούσαν τα βράδια αγκαλιά στο ίδιο κρεβάτι. «Από την ημέρα εκείνη, η Σατέν έγινε το βίτσιο της Νανάς... Η Νανά την παρηγορούσε, με λόγια με φιλία, με χάδια» σελ.173.

Αυτά τα βίτσια και η διαστροφή γεννήθηκαν στη Νανά μετά τον χωρισμό της από τον Φοντάν, αφού τον έπιασε να την απατά και εκείνος την έδιωξε από το σπίτι: «-Τι θέλεις επί τέλους κυρά μου; Σε διώχνω δεν το καταλαβαίνεις; Άμε στο διάβολο κι άφησέ μας να κοιμηθούμε... Αφού το βλέπεις πως έχω γυναίκα μέσα.... Ορίστε... Και ανοίγοντας διάπλατα την πόρτα, της έδειξε την μικρή εκείνη ηθοποιό, εκείνη για την οποία είχανε μαλώσει λίγους μήνες πριν» σελ.151.

Η Νανά επιστρέφει στην παλιά χλιδάτη της ζωή όταν της κάνουν πρόταση για το θέατρο. Αυτή τη φορά όμως ήταν πιο αλαζονική, πιο σκληρή, πιο απαιτητική, πιο προκλητική λες και άδειασε η καρδιά της από συναισθήματα έπειτα από όσα ένιωσε για τον Φοντάν και συμπεριφερόταν τόσο άδικα και προκλητικά σε όλους. Η συμπεριφορά αυτή δηλώνει την αδυναμία της να ελέγξει τον εαυτό της, παρασυρόμενη από συναισθήματα και ένστικτα έμφυτα στον άνθρωπο που εκδηλώνονται υπό συνθήκες πίεσης. Οι παλιοί αγαπητικοί της επέστρεψαν προσφέροντας τώρα περισσότερα χρήματα στη Νανά, που έσπερνε την καταστροφή στο πέραςμα της.

Ο μικρός Γιώργος προδομένος από την αγάπη της μαιτρέσσας του αυτοκτονεί. Ο αδερφός του Φίλιππος βρίσκεται στη φυλακή για κλοπές που διέπραξε, με σκοπό να βοηθήσει τη Νανά. Ο Βαντέβρ αυτοπυρπολείται για οικονομικούς λόγους. Ο μικρός γιός της Νανάς, ο Λουδοβίκος πεθαίνει από ευλογία και έπειτα από λίγο καιρό βρίσκει και η ίδια φρικτό θάνατο από την ίδια ασθένεια. Στο πλάι της, τις τελευταίες της στιγμές, βρέθηκαν ο εραστής της Κόμης Μυφφά, αλλά και η πρώην συνεργάτιδα και ανταγωνίστριά της, Μινιόν. Άδοξα και αθόρυβα φεύγει από τη ζωή η περιβόητη Νανά, φανερώνοντας τη ματαιότητα της ζωής και το αναπόφευκτο τέλος που φτάνει για όλους ανεξαιρέτως.

Φρικτό το τέλος για τους ήρωες του Zola και πιο φρικτές είναι οι περιγραφές για όσα εκείνοι έπραξαν όσο βρισκόντουσαν εν ζωή. Υπήρξαν αποκρουστικοί, προκλητικοί, ακόλαστοι και παραδομένοι στα πάθη τους. Σύζυγοι που απατούν ανεξάρτητα από την κοινωνική καταξίωση τους (όπως ο Μυφφά), χαρακτήρες που χαίρουν της εμπιστοσύνης των πολλών κλέβουν (όπως ο στρατιωτικός Φίλιππος και η καμαριέρα Ζωή), φίλες κακολογούν η μία την άλλη πίσωπλάτα (όπως η Ρόζα Μινιόν και η Σατέν τη Νανά και το αντίθετο), και μητέρες που περιφρονούν φανερά ή και μη τα παιδιά τους (όπως η Νανά που έδωσε το γιό της σε παραμάνα να τον μεγαλώσει και η κυρία Ουγκόν που δε γνώριζε πως τα παιδιά της κινδυνεύουν από μία πανούργα γυναίκα και

αγνοούσε τα όσα συνέβαιναν κάτω από τη μύτη της), σκιαγραφούν μία εποχή χαμένων ηθών και εσωτερικής διαφθοράς των ανθρώπων κάθε κοινωνικής τάξης.

Θα λέγαμε πως σε αυτό το έργο συναισθήματα όπως η φιλία, η αγάπη, ο έρωτας, η αλληλεγγύη παρουσιάζονται ως αδυναμίες. Όπως για παράδειγμα όταν η Νανά φιλά από αγάπη το μονάκριβο, άρρωστο γιό της και η ίδια κολλά την ευλογία και πεθαίνει αφού πρώτα πέθανε ο Λουδοβίκος της. Ερωτεύεται έναν άνδρα και νιώθει την αγάπη στο πρόσωπο του μη έχοντας ανταπόκριση στα συναισθήματα της. Εκείνος την εξευτελίζει και τη χωρίζει. Η Νανά ξεπέφτει περισσότερο, πληγώνεται και μετά την απογοήτευσή της γίνεται πιο σκληρή, άκαρδη ακόμη και με ανθρώπους που συναναστρεφόταν στενά για χρόνια. Ο ανήλικος Γιώργος αυτοκτονεί εξαιτίας της ερωτικής απογοήτευσης που βιώνει λόγω της Νανάς.

Ο Zola παρουσιάζει την ερωτική πράξη, ως εργαλείο των γυναικών για να κατακτήσουν τα χρήματα των ανδρών και ως βίτσιο των ανδρών να τα ξοδεύουν σε συνοδούς, παρουσιάζοντας την ως πράξη που προσδίδει κύρος και σέβας. Παρόλα αυτά και τα δύο φύλα οδηγούνται στην καταστροφή. Η Νανά θα γνωρίσει την κάθαρση μόνο μετά το θάνατό της, όταν θα πάψει να μολύνει τον κόσμο με τις πράξεις της και θα γλιτώσει από τη νοσηρότητα. Κάτι αντίστοιχο προτείνει και ο Zola για την κοινωνία, να σβήσει το υπάρχον καθεστώς και να “γεννηθούν” ριζικές αλλαγές. Ο συγγραφέας, τολμά με τον αιχμηρό του λόγο να καταδείξει την απέχθεια του προς τον τρόπο ζωής των συμπολιτών του και περιγράφει τη διαφθορά ολοκληρωτικά και σε όλα τα επίπεδα.

Ο Zola χαρακτηρίζει τη Νανά στη σελίδα 165 του βιβλίου ως μία «κομψή κυρία του Παρισιού, εισοδηματίας της Ανδρικής Ανοησίας και βρωμιάς, μαρκησία των Υψηλών Πεζοδρομίων», φανερώνοντας ενδεχομένως την προσωπική του αντιπάθεια για τον αληθοφανή χαρακτήρα που δημιούργησε και αποκαλύπτοντας, ότι ο νατουραλιστής-παρατηρητής, λόγω της ανθρώπινης φύσης του, αδυνατεί να παραμείνει αντικειμενικός.

Γνωρίζουμε όμως, ότι η Νανά αποτελεί ολότελα δικό του δημιούργημα και ταυτόχρονα ένα θύμα της εποχής, που πονηρά σκεπτόμενη, εκμεταλλεύεται τις συνθήκες της σαθρής κοινωνίας στην οποία ζει, με σκοπό να βιώσει τη δόξα που ονειρεύτηκε. Ακλουθεί το μυθιστόρημα του Emile Zola *Το χρήμα*.

4.1.2 Το χρήμα

Το Χρήμα αποτελεί ένα από τα έργα του Zola, που αποκαλύπτει τη σαπίλα των ανθρώπων κατά την περίοδο που συντελούνταν το πέρασμα του καπιταλισμού στο μονοπωλιακό του στάδιο. Το έργο γράφτηκε το 1891 σε μία εποχή που το παλιό

φεουδαρχικό σύστημα έδωσε τη θέση του στο καπιταλιστικό. Η γαιοκτησία έχασε την ισχύ της και οι ισχυροί του χρήματος πήραν την κατάσταση στα χέρια τους. Οι απόψεις του Zola περί καπιταλισμού ήταν συγκεκριμένες. Θεωρούσε πως δεν επιδιορθώνεται, δεν εξανθρωπίζεται παρά αναπαράγει σε μεγαλύτερη έκταση και οξύτητα τις εσωτερικές του αντιφάσεις (Ρίζοσπάστης, 2014). Τα λόγια του ήρωα του άλλωστε στη σελίδα 58 του βιβλίου επιβεβαιώνουν αυτή την άποψη: *«Μας δίνετε ένα πρακτικό μάθημα, κατά τον ίδιο τρόπο που οι μεγάλες ιδιοκτησίες απορροφούν τα μικρά αγροτεμάχια, οι μεγάλοι παραγωγοί καταβροχθίζουν τους μικροβιοτέχνες, οι μεγάλοι πιστωτικοί οίκοι και τα μεγάλα καταστήματα σκοτώνουν κάθε ανταγωνισμό, παχαίνοντας από την καταστροφή των μικρών τραπεζών και των μικρομάγαζων, είναι μία πορεία αργή μα σίγουρη προς την καινούρια κοινωνική κατάσταση...»*.

Σε ολόκληρο το έργο περιγράφεται η παρασιτική λειτουργία του κεφαλαίου, που ζωντανεύει μέσα από τους ήρωες που ο νατουραλιστής συγγραφέας έχει δημιουργήσει. Ο Zola περιγράφει πως κάθε κεφαλαιοκράτης ανεξάρτητα από το αν είναι σπάταλος ή εγκρατής, επιρρεπής στις απολύσεις και στη χλιδή, φιλάνθρωπος ή όχι, δεν παύει να είναι εκμεταλλευτής. Κι αυτό γιατί στην καπιταλιστική παραγωγή μοναδικός στόχος είναι το κέρδος ανεξάρτητα από το τίμημα. *«Ο μισθός καταργείται βέβαια, καθώς, στο σημερινό καπιταλιστικό σύστημα, δεν είναι ανάλογος με το ακριβές προϊόν της εργασίας, μίας και αντιπροσωπεύει μόλις το απόλυτα αναγκαίο στον εργαζόμενο για την καθημερινή του συντήρηση. Και πρέπει να αναγνωρίσουμε πως το τωρινό σύστημα είναι το μόνο υπεύθυνο που αναγκάζει ακόμα και το πιο τίμιο αφεντικό ν' ακολουθήσει το σκληρό νόμο του ανταγωνισμού, να εκμεταλλευτεί τους εργάτες του, αν θέλει να επιβιώσει»* σελ. 60.

Επίσης αποτυπώνει στο χαρτί τη δυσαρέσκεια του για το πολιτικό καθεστώς, για την κυβέρνηση και τους νόμους: *«Μιλούσε για τις φορολογικές επιβαρύνσεις που συνθλίβουν το εμπόριο και τη βιομηχανία, εκείνο τον βλακώδη νόμο που εμποδίζει να αφιερώσεις κεφάλαια για τη γεωργία πέρα από κάποιο ορισμένο όριο...»* σελ. 103 και *«Ούτε σχολεία, ούτε δρόμοι, η χειρότερη διακυβέρνηση, η πουλημένη δικαιοσύνη, ένα άθλιο επιτελείο διοίκησης, φόροι υπερβολικά μεγάλοι, νόμοι παράλογοι, η τεμπελιά, ο φανατισμός· χωρίς να λογαριάσουμε τις αδιάκοπες ταραχές με τους εμφύλιους πολέμους, τις σφαγές, που ξεπαστρεύουν ολόκληρα χωριά»* σελ. 103. Διαπιστώνεται λοιπόν, η τολμηρή για την εποχή πένα του νατουραλιστή και η διάθεση του να αφυπνίσει το λαό γράφοντας την άποψη του για το σύστημα.

Το χρήμα χαρακτηρίζεται ως η κινητήρια δύναμη, το μέσον που μαγεύει και είναι αναγκαίο αλλά αποτελεί ταυτόχρονα και την μεγαλύτερη πληγή του ανθρώπου και αιτία πολλών εγκλημάτων. Η αφήγηση του Zola είναι ολοζώντανη και γλαφυρή. Σκληρές εικόνες, τολμηροί χαρακτηρισμοί και αποκρουστικές περιγραφές συνθέτουν

την ιστορία. Οι ήρωες του είναι άνθρωποι με πάθη, ελαττώματα και αδυναμίες. Άνθρωποι που αγαπούν τον τζόγο και ζουν στη διαφθορά, αλλά παρ' όλα αυτά και παρά τον νατουραλιστικό χαρακτήρα του μυθιστορήματος εμφανίζουν συναισθήματα ανθρωπιάς, συμπόνιας και αγάπης. Εμφανώς διακρίνεται και η έχθρα των ανθρώπων της εποχής για τους Εβραίους ή Οβριούς όπως αλλιώς αναφέρονται. Τα κύρια πρόσωπα στο μυθιστόρημα είναι τα παρακάτω:

Σακάρ: είναι ο πρωταγωνιστής, είναι κερδοσκόπος και αντιπροσωπεύει την ανάγκη του ανθρώπου για δόξα και χρήμα.

Ρουγκόν: υπουργός, αδερφός του Σακάρ.

Μάξιμος και Βικτόρ: είναι γιοί του Σακάρ, την ύπαρξη του δεύτερου την αγνοεί καθώς αποτελεί καρπό βιασμού.

Βαρόνη Σαντόρφ: συνοδός πλούσιων κυριών, παίκτρια στο χρηματιστήριο και υπήρξε συνοδός του Σακάρ.

Ζερμέν Κερ: πόρνη πολυτελείας και παίκτρια στο χρηματιστήριο.

Πριγκίπισσα ντ' Ορβιέντο: νεαρή χήρα πριγκίπισσα, αφοσιωμένη στη θρησκεία και στις φιλανθρωπίες.

Χάμελιν: Τα δύο αδέρφια, ο Ζορζ και η Μαντάμ Καρολίν. Συνεργάτες του Σακάρ και της πριγκίπισσας. Η Μαντάμ Καρολίν ήταν σύντροφος του Σακάρ για ένα σύντομο χρονικό διάστημα.

Κόμισσα ντε Μποβιγιέ και Αλίσ: μητέρα και κόρη από πλούσια οικογένεια που έχασε την παλιά της αίγλη. Γειτόνισσες της πριγκίπισσας και της Καρολίν.

Γκούντερμαν: πάμπλουτος Εβραίος, αντίπαλος του Σακάρ, χαρακτηρίζεται ως ο κύριος του χρηματιστηρίου και του κόσμου.

Ντεζουά και Ναταλί: πατέρας και κόρη με κοινό στόχο την παντρεία της Ναταλί.

Μαζό: πράκτορας συναλλαγών.

Αμαντιέ, Πιγιερό, Σαλμόν, Μπους: παίκτες του χρηματιστηρίου.

Το έργο μας μεταφέρει στο 1890 στο Παρίσι και εξελίσσεται στο χρηματιστήριο, στα μέγαρα των καπιταλιστών και στις κρεβατοκάμαρες των αστών. Οι πλούσιοι κύριοι παίχτες στο χρηματιστήριο, άλλοι οραματιστές, άλλοι κερδοσκόποι με κοινό κίνητρο το χρήμα, δοκίμαζαν καθημερινά την τύχη τους. Σημείο συνάντησης τους το εστιατόριο Σαμπό, στην πλατεία χρηματιστηρίου.

Ο Σακάρ πήρε την απόφαση να εγκατασταθεί στο Παρίσι και παρασυρόμενος από το πάθος του για το χρήμα αναζητούσε τρόπο για να κατακτήσει τον κόσμο με έναν δικό του οίκο στις αγορές. Μίσθωνε τον κάτω όροφο του παλατιού της πριγκίπισσας ντ' Ορβιέντο και αρχικά ήταν και ο διαχειριστής του Οικοδομήματος της Εργασίας που ίδρυσε η νεαρή χήρα. Η πριγκίπισσα ντ' Ορβιέντο αφιερώθηκε στις αγαθοεργίες και στη θρησκεία και σκοπό ζωής είχε να προσφέρει οικονομική βοήθεια στους φτωχούς. Έπειτα από τη γνωριμία τους, μοιράστηκε μαζί της, το όραμα του για τη δημιουργία μίας Τράπεζας και απέσπασε την οικονομική της στήριξη και συμπαράσταση της, πείθοντας την πως αιώτερος στόχος του ήταν να μεταφερθεί η έδρα του Πάπα στους Αγίους Τόπους με τα χρήματα που θα συγκέντρωναν.

Ίδρυσαν έτσι την Παγκοσμία Τράπεζα σε ένα υποτιθέμενο ανθρωπιστικό υπόβαθρο. Οι εργασίες για τη στέγαση της προχώρησαν γοργά και δεν ήταν λίγοι εκείνοι που θέλησαν να επενδύσουν τα χρήματά τους με την ελπίδα του κέρδους. Η Κόμισσα ντε Μποβγιέ εμπιστεύεται τις οικονομίες στον Σακάρ με σκοπό να πλουτίσει και να καλοπαντρέψει την κόρη της Αλίσ. Το ίδιο κάνει και ο κύριος Ντεζουά ελπίζοντας να παντρέψει την κόρη του Ναταλί.

Ο Σακάρ αποκτά φήμη, δόξα, δύναμη και χρήμα. Έχει δημιουργήσει τον οίκο που κινεί το χρήμα στο χρηματιστήριο, δίνοντας την ευκαιρία ακόμη και στους φτωχούς να πλουτίσουν. Μεγάλη του επιθυμία είναι, να γκρεμίσει τον κολοσσό Εβραίο Γκούντερμαν. Το φυλετικό μίσος για τον Γκούντερμαν αποδεικνύεται πιο ισχυρό από τον φθόνο για τα πλούτη και την επιτυχία του όπως αναφέρει και ο ίδιος: *«Σ' αυτό το παιχνίδι των κλεφτών, έλεγε, οι Χριστιανοί είναι ανίσχυροι, στο τέλος πνίγονται πάντα, πάρτε όμως έναν Εβραίο που να μην ξέρει ούτε καν λογιστική, ρίχτε τον στα ταραγμένες νερά κάποιας σκουληκοφαγωμένης επιχείρησης και θα σωθεί και θα πάρει μαζί του και όλο το κέρδος. Είναι το χάρισμα της ράτσας, η αιτία που διατηρείται ανάμεσα στα έθνη, ενώ εκείνα σχηματίζονται και εκφυλίζονται»* σελ.124, επίσης: *«Η αυτοκρατορία έχει ξεπουληθεί στους Εβραίους, στους βρωμο-Εβραίους. Όλο μας το χρήμα είναι καταδικασμένο να πέσει στα γαμψώνυχά τους»* σελ.249. Οι φράσεις αυτές αποκαλύπτουν το φόβο των Παριζιάνων για τη δύναμη που πίστευαν ότι οι Εβραίοι διαθέτουν, αλλά αδυνατούσαν να κατανοήσουν την πηγή της.

Πολλές κυρίες ήταν αυτές που θα ήθελαν να πλαγιάσουν δίπλα του, με αντάλλαγμα μία συμβουλή του για να πετύχουν κέρδη στο χρηματιστήριο. Παράδειγμα αποτελεί η κυρία Σαντόρφ. *«Κουβέντιαζε για το χρηματιστήριο, του αποσπούσε πληροφορίες και καθώς και η τύχη βοηθούσε το δίχως άλλο, κέρδιζε από τότε που είχε δημιουργήσει αυτό τον δεσμό, αντιμετώπιζε τον Σακάρ κάπως σαν φετίχ, σαν το αντικείμενο που μαζεύεις και το κρατάς και το χαϊδολογάς, ακόμη και αν δεν είναι καθαρό, απλά και μόνο για την τύχη που σου φέρνει»* σελ.278. Πρόκειται για την αλήθεια που φανερώνει

την κενότητα των αισθημάτων και της αξιοπρέπειας της κυρίας Σαντόρφ και κάθε κυρίας που δε διστάζει να θυσιάζει το κορμί της, στο βωμό του χρήματος.

Η Μαντάμ Καρολίν ήταν η μοναδική γυναίκα που γοητεύτηκε άδολα από τον Σακάρ και θαύμαζε το πάθος και το δυναμισμό του: *«Είναι που αγαπώ πολύ τον αδερφό μου, είναι που σας αγαπώ κι εσάς περισσότερο απ' όσο φαντάζεστε και θα μου έφερνε μεγάλη λύπη να σας δω μπλεγμένο σε ύποπτες δοσοληψίες, που στο φινάλε τους υπάρχει μόνο καταστροφή και θλίψη...»* σελ.155. Η φιγούρα της, αντιπροσωπεύει τη γυναικεία δύναμη που καταφέρνει να ισορροπεί καταστάσεις. Είναι γραμματέας του Οικοδομήματος της Εργασίας, οικονόμος του Σακάρ και βοηθός του αδερφού της Ζορζ Χάμελιν. Η ίδια αναλαμβάνει τη διαγωγή του Βίκτωρα, του εξώγαμου γιού του Σακάρ την ύπαρξη του οποίου αγνοεί, καθώς αποτελεί καρπό βιασμού της μητέρας του. Το έφηβο αγόρι φαίνεται να κουβαλάει πάνω του τη ντροπή και την κατάρα αυτού του συμβάντος και συμπεριφέρεται βίαια, κλέβει και φτάνει στο βιασμό της παρθένας Αλίσ, λες και είχε κληρονομήσει από τον πατέρα του την ανάγκη για μία τέτοια πράξη: *«Μία ανάμνηση είχε ξυπνήσει μέσα της, την τρώμαζε μία φρικτή σύγκριση: ο Σακάρ παλιά είχε πάρει τη δύστυχη τη Ροζαλί επάνω σ' ένα σκαλοπάτι και της είχε βγάλει τον ώμο τη στιγμή της σύλληψης αυτού του παιδιού, που είχε έτσι σημαδευτεί μ' ένα κακοσχηματισμένο μάγουλο· και σήμερα ο Βικτόρ είχε με τη σειρά του βιάσει την πρώτη κοπέλα που είχε βρεθεί τυχαία μπροστά του»* σελ.503.

Η Παγκόσμια βίωσε τη δόξα της όταν έσκασε σαν κεραυνός εν αιθρία η κρίση. Παρά τον κίνδυνο της καταστροφής τους, οι πιστωτές του Σακάρ τον υποστήριζαν και αναγνώριζαν το μεγαλείο και τη δύναμη του. Αδιαμφισβήτητα, διέθετε το ταλέντο να χειραγωγεί και να κατευθύνει το πλήθος, που τον αποδεχόταν ως ηγέτη. Το τέλος για τους περισσότερους ήρωες του βιβλίου ήταν άδοξο. Οι Μποβιγιέ χάνουν μία για πάντα την παλιά τους αίγλη και η Αλίσ μετά το βιασμό της παρέμενε ανύπαντρη: *«Την προ-προηγούμενη ημέρα, το Σαββάτο, η κόμισσα ντε Μποβιγιέ είχε δεχτεί να εγκαταλείψει την έπαυλη της στους πιστωτές της»* σελ.504. Το ίδιο και η Ναταλί η κόρη του Ντεζουά η οποία τον εγκατέλειψε μετά την οικονομική τους αποτυχία: *«αλλά όπως και να έχει, φέρθηκε πολύ σκληρά. Για σκεφτείτε το, λοιπόν! Χωρίς να μου πει έστω ένα αντίο, ούτε ένα γράμμα, ούτε η αμυδρή υπόσχεση ότι θα έρχεται να με βλέπει πού και πού... Έκλεισε την πόρτα και τέρμα»* σελ.476.

Ο Χάμελιν μπαίνει στη φυλακή για τις παράνομες υποθέσεις της Παγκόσμιας: *«Την ίδια ώρα, συνέλαβαν και τον Χάμελιν στο σπίτι του, στην οδό Σεν-Λαζάρ»* σελ.469. Ο Μαζό δε βρίσκει άλλη λύση παρά την αυτοχειρία, αφήνοντας πίσω του τη σύζυγο με τα δύο τους μωρά: *«Και στην κόκκινη ανταύγεια της φωτιάς, ο Μαζό ήταν πεσμένος μπρούμυτα στην άκρη του καναπέ, με το κεφάλι συντριμμένο από μία σφαίρα και το χέρι κοκαλωμένο στη σκανδάλη του ρεβόλβερ· ενώ όρθια μπροστά του η νεαρή του*

γυναίκα που είχε τρέξει, είχε πιάσει το μοιρολόι, αυτή την ασταμάτητη και άγρια κραυγή που ακουγόταν από τη σκάλα» σελ.493. Αυτή η κατάσταση περιγράφει την απόλυτη καταστροφή που επέφερε σε μία οικογένεια η ‘‘συναλλαγή’ με τις χρηματοοικονομικές υποθέσεις. Την καταστροφή αντιμετώπισε και η πριγκίπισσα ντ’ Ορβιέντο, δέκα χρόνια μετά το θάνατο του συζύγου της καθώς όλα τις τα χρήματα εξαντλήθηκαν σε φιλανθρωπίες.

Η κατάληξη του παράτολμου Σακάρ δε θα μπορούσε να είναι διαφορετική. Βρέθηκε στη φυλακή, έχασε τη δόξα και τη δύναμη του αλλά δεν το έβαλε κάτω. Το πάθος και η διάθεση του για δημιουργία και επιχειρήσεις παρέμειναν αστείρευτα αφού το όφελος του μεταφράζεται σε χρήμα και ισχύ. Στο κελί του, οραματιζόταν για μήνες το νέο του σχέδιο για να κατακτήσει τον κόσμο μετά την απόφυλάκιση του «*Μήπως νομίζετε ότι εγκαταλείπω τις ιδέες μου;...Εδώ και έξι μήνες δουλεύω εδώ μέσα, ζαγρυνώ νύχτες ολόκληρες για να τα ξαναστήσω όλα*» σελ.532.

Κάπως έτσι τελειώνει η ιστορία με αισιοδοξία και διάθεση για μία νέα αρχή. Όπως λέγεται κάθε νόμισμα έχει δύο όψεις και φανερώνεται πως η μία του χρήματος έχει τη δύναμη να δημιουργήσει όνειρα, κίνητρα, πλούτη, και η άλλη όψη του, είναι ικανή να καταστρέψει ό, τι βρει στο πέρασμά της, όπως άλλωστε συνέβη και στη δική μας ιστορία, που είναι άκρως ρεαλιστική.

Στη συνέχεια αναλύεται *Η Ταβέρνα* και έπειτα *Η Μαγδαληνή Φερά* του Zola που είναι τα δυο πρώτα μυθιστορήματα του τόμου με τα «Άπαντα κλασσικών συγγραφέων», που φέρει τον τίτλο *Aimil Zola*. Το τρίτο μέρος του τόμου περιλαμβάνει τρία διηγήματα που φέρουν τον τίτλο «*Τρεις Θάνατοι*».

4.1.3 Η Ταβέρνα

Η Ταβέρνα του Zola είναι ένα μυθιστόρημα που αποτυπώνει την καθημερινότητα φωτογραφικά, λεπτομερώς και με χειρουργική ακρίβεια, περιγράφει καταστάσεις της ζωής των εργατών του Παρισιού. Οι μεροκαματιάρηδες αρκούνται στο φαγητό, στις γυναίκες και κυρίως στο ποτό για να νιώσουν ευτυχισμένοι. Η αγάπη για το αλκοόλ σιγά σιγά γίνεται εμμονή, εθισμός, δηλητήριο που κυλά στις φλέβες τους και ακρωτηριάζει κάθε κύτταρο τους, αλλά και κάθε ίχνος ανθρωπιάς. Τους μεταμορφώνει σε τέρατα, που αδυνατούν να ελέγξουν τους εαυτούς τους.

Το κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας είναι η Ζερβέζ, μία γλυκιά και δυναμική γυναίκα που εργάζεται σκληρά ως πλύστρα. Ψηλή, αδύνατη, με λεπτά χαρακτηριστικά και κουτσό το δεξί της πόδι, η Ζερβέζ επέδειξε έναν θαυμαστό δυναμισμό στις δυσκολίες που παρουσιάστηκαν στη ζωή της.

Ο οχτάχρονος Κλαύδιος και ο τετράχρονος Στέφανος ήταν οι γιοί της Ζερβέζ που απέκτησε με τον σύζυγό της Λαντιέ.

Ο Αύγουστος Λαντιέ ήταν ο πρώτος άντρας της πρωταγωνίστριας που είχε αδυναμία στις γυναίκες και στο ποτό.

Ο Κουπώ ήταν ο εργατικός και τίμιος υδραυλικός που παντρεύτηκε τη Ζερβέζ μετά το χωρισμό της από τον Λαντιέ.

Η κυρία Φωκονιέ ήταν η ιδιοκτήτρια του καθαριστηρίου που έδωσε δουλειά στη Ζερβέζ και η κυρία Μπος ήταν συνάδελφος της Ζερβέζ που υπέφερε από τη συμπεριφορά του άντρα της.

Οι Λοριλέ ήταν συγγενείς του Κουπώ που διέθεταν εργαστήριο αργυροχρυσοχοΐας και δεν ενέκριναν τη Ζερβέζ για γυναίκα του.

Οι Γκουζέ ήταν μία φιλική οικογένεια προς τη νεαρή ηρωίδα. Ο σιδεράς γιός της οικογένειας Γκουζέ ποθούσε τη Ζερβέζ για γυναίκα του.

Τα παραπάνω πρόσωπα συνθέτουν την ιστορία της *Ταβέρνας* αποδίδοντας την, με τον πιο ρεαλιστικό τρόπο, με ωμές αλήθειες και αποκρουστικές εικόνες. Η ιστορία ξεδιπλώνει τους χαρακτήρες και περιγράφει βήμα προς βήμα, τον ξεπεσμό τους που προκύπτει από τον εθισμό τους στο αλκοόλ. Παρουσιάζεται ως μία ασθένεια που χτυπά έναν υγιέστατο οργανισμό και σταδιακά καταστρέφει τα ζωτικά όργανα, τη λογική, το συναίσθημα, την ανθρωπιά και οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια αργά και βασανιστικά στο θάνατο.

Η υπόθεση του μυθιστορήματος ξεκινά με την ήσυχη και ευτυχισμένη ζωή που ζούσε η Ζερβέζ με το σύζυγό της Λαντιέ και τα δύο τους παιδιά, από τότε που το έσκασε από το σπίτι της, όπου ο πατέρας της την ξυλοφόρτωνε. Στο πρόσωπο του καπελά Λαντιέ, βρήκε την αγάπη και τον ακολούθησε στο Παρίσι για να ζήσουν όμορφα. Εκεί βρήκε και η ίδια δουλειά ως πλύστρα στις κυρίας Φωκονιέ και χαρτζιλίκωνε τον άντρα της που άρχισε να γίνεται τεμπέλης και να βολεύεται με αυτή την κατάσταση.

Στον τελευταίο όροφο του ξενοδοχείου όπου διέμενε η οικογένεια, έμενε ο κύριος Κουπώ. Υδραυλικός στο επάγγελμα και ερωτευμένος με τη Ζερβέζ προσπαθούσε να βρει τρόπους να την προσεγγίσει, παρόλο που εκείνη αντιστεκότανε ως τίμια κυρία. Όταν η κατάσταση στο σπίτι της με τον άντρα της έγινε ανυπόφορη, οι συναντήσεις με τον Κουπώ πύκνωσαν και αναπτύχθηκε μία οικειότητα ανάμεσά τους, που δεν άργησε να οδηγήσει σε γάμο.

Οι δύο τους έζησαν ευτυχισμένοι και αγαπημένοι και απέκτησαν μία κόρη, τη Νανά που στα μετέπειτα έργα του ο Zola, εξιστορεί τη ζωή της διεφθαρμένης πόρνης. Το έργο φέρει τον τίτλο *Νανά* και δημιούργησε μεγάλο σάλο όταν κυκλοφόρησε. Η συμφορά όμως, γρήγορα βρήκε το σπίτι τους, όταν ο υδραυλικός είχε ένα εργατικό ατύχημα και βρέθηκε από μεγάλο ύψος στο κενό.

Οι γιατροί συμβούλεψαν ανάρρωση για τέσσερις μήνες, γεγονός που θα στερούσε ένα σημαντικό έσοδο από την οικογένεια η οποία περνούσε δύσκολα οικονομικά. Οι μήνες περνούσαν, αλλά ο Κουπώ δεν έδειχνε βελτίωση. Εκμεταλλευόταν την περιποίηση που δεχόταν από τη Ζερβέζ και το γεγονός ότι ξεκουραζόταν και περνούσε το χρόνο του σε καπηλειά, συνομιλώντας με τους πότες και απολαμβάνοντας διστακτικά ένα ποτηράκι κρασί. Το ποτό άρχισε να γίνεται συνήθεια, εμμονή και εξάρτηση. Εκδήλωσε επιθετική συμπεριφορά απέναντι στη Ζερβέζ και στα δύο τους αγόρια και η όψη του γινόταν ασθενική.

Την ημέρα της γιορτής της Ζερβέζ εμφανίστηκε ο πρώτος σύζυγος της και όλοι ανησύχησαν μη ξεσπάσει άγριος καβγάς ανάμεσα στον πρώην και στον νυν σύντροφο της νεαρής γυναίκας. Η κατάσταση όμως εξελίχθηκε διαφορετικά και οι δύο άντρες έπιασαν την κουβέντα, ήπιαν μαζί και ξεκίνησαν μία φιλία που τους οδήγησε σε συγκατοίκηση στο ίδιο σπίτι με την ίδια γυναίκα. Μία νέα νοσηρή καθημερινότητα θα βίωνε πλέον η Ζερβέζ. Και η κατάσταση όδευε από το κακό στο χειρότερο καθώς οι δύο άντρες βιαιοπραγούσαν σε βάρος της, τη μείωναν, την προσέβαλαν και την εκμεταλλεύονταν οικονομικά: *«Τις μέρες που γυρνούσανε στο σπίτι φουρκισμένοι, ξεθύμαναν στη Ζερβέζ. Βαράτε το το κουταβάκι! Σηκώνει η ράχη του. Και όσο πιο πολύ στρίγγλιζαν, τόσο πιο καλοί φίλοι γινότανε. Ούτε για αστείο δεν έπρεπε να τους εναντιωθεί... Και τώρα, έσκυβε το κεφάλι με υποταγή και καμπούριαζε τη ράχη της, επειδή είχε καταλάβει πως τους άρεσε να την κλωτσάνε σαν μπάλα, εδώ κι εκεί, ολοστρόγγυλη όπως ήταν»* σελ.319. Η βία αυτή σκηνή είναι πολύ περιγραφική και ζωντανεύει στα μάτια του αναγνώστη. Η δύστυχη γυναίκα εργαζόταν σκληρά και δεν είχε το σθένος να υπερασπιστεί τον εαυτό της. Ήταν έρμαιο των καταστάσεων. Ο Κουπώ ολοένα και βυθιζόταν στο ποτό, αδυνατίζε καθώς η όρεξή του για φαγητό ήταν ανύπαρκτη, το δέρμα του αποκτούσε πράσινο χρώμα και τα πόδια του πια δεν τον κρατούσαν.

Εν τω μεταξύ, ο Λαντιέ είχε κάθε ευκαιρία να διεκδικήσει ξανά την πρώτη του σύντροφο, πράγμα που κατόρθωσε και την έκανε δική του μπροστά στα μάτια της μικρής Νανάς, που έπαιρνε αισχρά μαθήματα όντας σε τόσο τρυφερή ηλικία.

Η συμβουλή των γιατρών για την υγεία του Κουπώ ήταν πως επείγει να νοσηλευτεί. Όταν οι παραισθήσεις του από το φάρμακι που ονομάζεται αλκοόλ, άγγιζαν τα όρια

της τρέλας, μεταφέρθηκε σε άσυλο. Θεραπεύτηκε, επέστρεψε στο σπίτι και μετά από λίγο καιρό ξανακύλησε στην αδυναμία του αυτή την φορά παρασύροντας μαζί του και την γυναίκα του. Μαζί τα έπιναν στα καπηλειά, μαζί βάδισαν στο δρόμο του εξευτελισμού και έχασαν τα λογικά τους.

Η Ζερβέζ που στάθηκε άξια και εργατική τα προηγούμενα χρόνια, δεν άντεξε αυτό το βάρος και παραιτήθηκε από κάθε προσπάθεια. Παράτησε την επιχείρηση που με μόχθο είχε στήσει και αφέθηκε στον αργό θάνατο που προσφέρει το αλκοόλ. Απαρνήθηκε τα βάσανα και αποφάσισε να καλοπερνάει πια. Όταν ο Κουπώ υποτροπίασε ξανά και βρισκόταν στο νοσοκομείο, η ίδια παρίστανε στους θαμώνες του καπηλειού τον τρελό χορό του άντρα της.

Τέσσερις μέρες ο Κουπώ χοροπηδούσε διαβολικά και έσκουζε ως ότου να βγει η ψυχή του. Εκείνος πέθανε και ησύχασε. Μετά από λίγο καιρό και η Ζερβέζ βρέθηκε νεκρή στο σπίτι της. Ο δρόμος που επέλεξαν, ήταν μονόδρομος και οδηγούσε με βεβαιότητα στο θάνατο. Άδοξα λήγει λοιπόν, ακόμη μία ιστορία του μεγάλου νατουραλιστή συγγραφέα που με ωμότητα παρουσίαζε την πραγματικότητα που βίωναν οι μεροκαματιάρηδες της εποχής.

Το αλκοόλ δηλητηριάζει και καταστρέφει κάθε ανθρώπινο κύτταρο, τη λογική και το συναίσθημα όσων υποκύπτουν στη δίνη του. Φανερώνει κατώτερα ένστικτα και ξεσκεπάζει τις βιολογικές ανάγκες των πρωταγωνιστών. Εξευτελίζονται, ταπεινώνουν τους οικείους τους και γίνονται βίαιοι.

Οι εργατικοί γίνονται τεμπέληδες, οι λογικοί τρελοί, οι υγιείς άρρωστοι, οι ερωτευμένοι εχθροί, οι τίμιοι άτιμοι, αδίστακτοι και προκλητικοί. Η βία εκδηλώνεται με μεγάλη ευκολία και με κάθε τρόπο. *Η Ταβέρνα* είναι ένα έργο που περιγράφει σταδιακά τον ξεπεσμό των ανθρώπων ενοχοποιώντας το ποτό. Υγιείς, ευτυχισμένοι και φιλόδοξοι άνθρωποι με όνειρα για το μέλλον και μία αγάπη που τους ενώνει, οι πρωταγωνιστές μας παραστρατούν, υποκύπτουν στον αλκοολισμό και χάνουν τον εαυτό τους και την ίδια τους τη ζωή. Πρόκειται για μία αληθινή κατάσταση που βίωσε ο λαός του Παρισιού και ο Zola την αποδίδει ρεαλιστικά.

Τα αποσπάσματα του μυθιστορήματος που ακολουθούν μαρτυρούν το νατουραλιστικό χαρακτήρα του κειμένου και επιβεβαιώνουν την αφήγηση που προηγήθηκε: «*Πρέπει να γίνεις φρόνιμη, να μη σ' αρέσουν οι βρομοδουλειές, να είσαι γνωστική και μυαλωμένη, όπως η μαμά και ο μπαμπάς*» σελ.143. Αυτά είναι τα πρώτα λόγια του Κουπώ στη νεογέννητη Νανά και αποδεικνύουν την τραγική ειρωνεία και την κακοτυχία που επιφύλασσε η μοίρα στην οικογένειά του. Οι δύο γονείς έγιναν πότες και κατέληξαν από το πάθος τους, ενώ η Νανά αναδείχτηκε η πιο περιζήτητη

πόρνη του Παρισιού. «Μην ξεχνάς ποτέ σου, πως ο εργάτης δεν είναι σκλάβος, του είπε με επίσημο τόνο. Όποιος δεν εργάζεται, είναι κηφήνας» σελ.278, απάντησε η Ζερβέζ στον Γκουζέ που της πρότεινε δουλειά για τον γιό της Στέφανο.

Οι ιδέες του Zola σχετικά με την εργασία φανερώνονται μέσω των χαρακτήρων που έχει πλάσει. Υποστηρίζει την εργατιά και κατακρίνει την τεμπελιά. Εκφράζει την άποψη του με στόχο να ξεσηκώσει τους καταπιεσμένους εργάτες της εποχής και να εμπνεύσει όραμα. «Ο Κουπώ, ένα πρωί που ζύπνησε μ' εκατό κιλά κεφάλι, φώναξε: -Η γριά μας κοπανάει πάντα πως θα πεθάνει, -μα, κακό ψόφο δεν έχει! Τα λόγια αυτά ήταν μαχαιριές στην καρδιά της μητέρας του» σελ.306. Τα σκληρά αυτά λόγια ξεστόμισε ο Κουπώ μετά από ένα μεγάλο μεθύσι στη γριά μητέρα του. Αποκαλύπτεται πως το αλκοόλ θολώνει τη σκέψη, παραμορφώνει τους ανθρώπους και παγώνει τα συναισθήματα. Η λογική δεν συμβουλεύει τις κινήσεις του και οι πράξεις και τα λόγια του είναι φαρμακερά, σαν το ποτι. Ο Zola φανερώνει με την πένα του πως ο εθισμός στο ποτό έχει καταστροφικά αποτελέσματα και ως νατουραλιστής τα προβάλλει ρεαλιστικά. Η ανθρώπινη φύση είναι αδύναμη να εναντιωθεί σε όσα η μοίρα έχει προσχεδιάσει.

Η ηθική και πνευματική κατάπτωση των ηρώων του Zola φανερώνεται από την αντίδραση του συζύγου της Ζερβέζ όταν η πείνα του θερίζει το στομάχι και την προτρέπει να κοιμηθεί με άλλον άντρα προκειμένου να εξασφαλίσουν ένα κομμάτι ψωμί: «-Εγώ μάτια μου δεν σε κρατώ..., τραύλισε. Βαστιάσαι ακόμα, τρώγεσαι αν πλυθείς λιγάκι... Μην ξεχνάς πως η για η κότα έχει το ζουμί... Και, αν καταλαβαίνεις πως θα μπορέσουμε, με τη δουλειά αυτή, να μασήσουμε μία στάλα, σύρε... Τι κάθεσαι, παιδί μου;» σελ.420. Τα συναισθήματα αγάπης των δυο συζύγων είχαν πια παγώσει και στη θέση τους υπήρχε έχθρα.

Η κατάντια στην οποία είχαν καταλήξει οι πρωταγωνιστές εξαιτίας του αλκοολισμού και της αδυναμίας τους ήταν σκληρή και αποτρόπαια. Η Ζερβέζ από τίμια και εργατική κοπέλα έφτασε στο σημείο να μπεκρουλιάζει στις ταβέρνες με τους πότες χάνοντας την περηφάνια και την αξιοπρέπεια που διέθετε. «Δεν είχε πια δουλειά, δεν έτρωγε πια, κοιμότανε σε σκονισμένα άχυρα, η κόρη της έγινε του δρόμου, ο άντρας της τη μελάνιαζε στο ζύλο. Το μόνο που της έμενε, τώρα, ήταν να ψοφήσει στους πέντε δρόμους» σελ.451. Έτσι περιγράφεται η εξευτελιστική πραγματικότητα που βίωνε μία άλλοτε δυναμική γυναίκα της εποχής. Η τραγική κατάληξη των ηρώων στην ιστορία αυτή επιβεβαιώνει το νατουραλιστικό της χαρακτήρα.

4.1.4 Μαγδαληνή Φερά

Μαγδαληνή Φερά είναι ο τίτλος του μυθιστορήματος του Emile Zola που γράφτηκε το 1868 και περιγράφει την ιστορία ενός έρωτα που δε στέριωσε λόγω κακοδαιμονίας. Οι πρωταγωνιστές φέρουν το βάρος των κληρονομικών καταβολών τους και έχουν να αντιμετωπίσουν την μοίρα που δεν ήταν φιλική μαζί τους. Παρά τα αγνά και αγαθά στοιχεία του χαρακτήρα τους στέκονται αδύναμοι μπροστά στα χτυπήματα της μοίρας και παρεκτρέπονται. Ο νατουραλιστής Zola ψυχογραφεί τα πρόσωπα και παρουσιάζει άφτιαχτη την αλήθεια της εποχής.

Με αυτό το βιβλίο του, θεωρείται πως έκανε το οριστικό πέρασμα του από το ρεαλισμό στο νατουραλισμό. Τα πρόσωπα που πλαισιώνουν το λογοτεχνικό έργο είναι τα ακόλουθα.

Μαγδαληνή Φερά: είναι η 20χρονη ηρωίδα της ιστορίας μας με το ψυχρό παρουσιαστικό και την κακή τύχη που τη συνόδευε σε όλη της τη ζωή. Ο Φερά ήταν ο πατέρας της και Μαργαρίτα λεγόταν η μητέρα της που πέθανε στη γέννα.

Γουλιέλμος: ο ευκατάστατος νεαρός με την αριστοκρατική φιγούρα που ερωτεύτηκε τη Μαγδαληνή και την έκανε γυναίκα του. Πλήρωνε με την κακοτυχία του τις αμαρτίες των γονιών του.

Ο Βιάρκ ήταν ο πατέρας του Γουλιέλμου που τον μεγάλωσε μόνος του, καθώς η μαιτρέσσα του και μητέρα του γιού του ήταν παντρεμένη και δεν τον ήθελε. Ο Βιάρκ ήταν αφοσιωμένος επιστήμονας της χημείας και αγαπούσε τα πειράματα σε τέτοιο βαθμό που ο κόσμος τον θεωρούσε τρελό.

Λουκία: ήταν η κόρη της Μαγδαληνής και του Γουλιέλμου που πέθανε σε ηλικία πέντε χρονών από ευλογία τιμωρούμενη για τις ανήθικες πράξεις της μητέρας της.

Γενεβιέβη: ήταν η ηλικιωμένη κυρία που ανέθρεψε τον Γουλιέλμο και υπηρετούσε τον πατέρα του στον Πύργο.

Γιάκωβος: ο αδερφικός φίλος του Γουλιέλμου και ο πρώτος έρωτας της Μαγδαληνής. Είναι ο άνθρωπος που αγαπήθηκε πολύ από τους πρωταγωνιστές και θεωρείται η πηγή του κακού.

Η Μαγδαληνή Φερά έμεινε ορφανή στη γέννησή της από μάνα και σε παιδική ηλικία και από πατέρα. Τα δυσάρεστα αυτά γεγονότα που δηλώνουν τη δυσοίωση τύχη της, τη στιγμάτισαν ανεπανόρθωτα και τη συνόδευαν για μία ζωή. Ο Γουλιέλμος, το ψιλόλιγνο αυτό αγόρι, αποτελεί τον καρπό του παράνομου έρωτα του Βερτέγ και της ερωμένης του. Μετά τη γέννηση του η μητέρα του δεν τον ξαναείδε και ο Γουλιέλμος μεγάλωσε δίπλα στον πατέρα του και στη γκουβερνάντα του, τη Γενεβιέβη στον πύργο τους.

Τα παιδικά του χρόνια τα έζησε σε οικοτροφείο όπου και πέρασε δύσκολα καθώς δεν έχαιρε της αποδοχής των συνομηλίκων του. Τον χτυπούσαν, τον κοροϊδεύαν και τον είχαν στο περιθώριο λες και γνώριζαν την οικογενειακή συμφορά που κουβαλούσε και ήθελαν να τη συνεχίσουν. Ο μοναδικός φίλος του Γουλιέλμου ήταν ο Γιάκωβος. Ουσιαστική και βαθιά αγάπη ένωνε τα δύο αγόρια.

Η Μαγδαληνή πέρασε επίσης δυσάρεστα παιδικά χρόνια αφού όταν ορφάνεψε πήγε σε οικοτροφείο και έπειτα φιλοξενήθηκε στο σπίτι ενός αδερφικού φίλου του νεκρού πατέρα της, ο οποίος επιχείρησε να τη βιάσει. Σε μία προσπάθεια της να γλιτώσει από την κακή της τύχη, το σκάει από το σπίτι και γνωρίζει τον Γιάκωβο. Γίνεται η ερωμένη του και συγκατοικούν σε ένα φθινό δωμάτιο ξενοδοχείου, ώσπου οι σπουδές του νεαρού θα σταθούν εμπόδιο στη σχέση τους και θα επέλθει ο χωρισμός. Η Μαγδαληνή έμεινε πάλι μόνη και για να εξασφαλίσει το ψωμί της, αναγκάστηκε να συνοδεύει άντρες χαρίζοντάς τους χάδια που της έμαθαν στο οικοτροφείο οι μεγαλύτερες της φίλες. *«Η Μαγδαληνή έμαθε από τις κομψές εκείνες κουκλίτσες ένα σωρό πράγματα που δεν τάξερε καθόλου. Σε μία γωνιά, πίσω από τις φυλλωσιές κάποιου φράχτη, τσάκωσε μία παρέα τους που μιλούσε για τους άντρες. Ανακατεύτηκε στις ομιλίες τους με τη μεγάλη περιέργεια της γυναίκας που ξυπνάει μέσα στο παιδί και πήρε έτσι νωρίς το μάθημα της ζωής»* σελ.491.

Μία μέρα ξαφνικά στο δρόμο της βρίσκεται ο Γουλιέλμος και δυνατά συναισθήματα γεννιούνται ανάμεσα τους, η αλήθεια και η ένταση των οποίων εντυπωσιάζει: *«Ο τρόπος αυτός της συνομιλίας τους έφτανε να εξηγήσει το μοναδικό αίσθημα που πλημμύρισε την καρδιά τους»* σελ.477. Οι περιγραφές των συναισθημάτων των ηρώων μαρτυρούν την άγουρη ακόμη νατουραλιστική πένα του Zola και το μεταβατικό στάδιο των έργων του από το ρεαλισμό στο νατουραλισμό.

Η Μαγδαληνή γίνεται ερωμένη αρχικά του Γουλιέλμου και έπειτα σύζυγος και μητέρα του παιδιού του. Ζουν ευτυχισμένοι και ήσυχοι τα πρώτα χρόνια του γάμου τους: *«Βρισκόντουσαν πολύ μακριά και πολύ ψηλά, σε μία απόλυτη χαρά της καρδιάς, σε μία ειρηνική, αδιατάραχτη ευδαιμονία»* σελ.513, έως ότου το παρελθόν χτυπήσει την πόρτα τους και να φέρει μαζί του δυστυχία και θλίψη. Ο "αδερφός" του Γουλιέλμου, Γιάκωβος που τον είχαν για πεθαμένο και που τυχαίνει να είναι και ο πρώτος αγαπητικός της γυναίκας του, εμφανίζεται αναπάντεχα. Οι πρωταγωνιστές βιώνουν μεγάλη θλίψη και καταριούνται την κακή τους τύχη, όταν διαπιστώνουν πως οι δύο μοναδικοί άνθρωποι που αγάπησαν τον Γουλιέλμο, είχαν μοιραστεί το ίδιο κρεβάτι και οι δύο φίλοι την ίδια γυναίκα.

Ο Γιάκωβος δεν μαθαίνει ποτέ την αλήθεια. Το ζευγάρι βουλιάζει κάθε μέρα και περισσότερο στη σαπίλα και εξευτελίζεται σε μία απέλπιδα προσπάθεια να σώσει την

αγάπη του. Το επόμενο χτύπημα ήρθε όταν παρατήρησαν την ομοιότητα της μικρής Λουκίας με τον Γιάκωβο. Ήταν σαν να τους ακολουθεί μία κατάρα από το παρελθόν. Ήταν η κατάρα του Γιάκωβου να μένει μία ζωή ανάμεσα τους για να τους πληγώνει καθημερινά. Η Γενεβιέβη υποψιαζόταν το αμαρτωλό παρελθόν της Μαγδαληνής και πίστευε ότι ο Θεός που δε συγχωρεί, την τιμωρεί μέσω του παιδιού τους.

Η μικρή Λουκία πεθαίνει από ευλογία, την ώρα που η μητέρα της δίνεται ξανά στον Γιάκωβο. Παρουσιάζεται αδύναμη να εκπληρώσει το σκοπό της επίσκεψής της στο σπίτι του, να τον παρακαλέσει δηλαδή να εξαφανιστεί από τη ζωή τους. Η μοίρα της τη βύθισε στη λάσπη. Επιστρέφοντας στο σπίτι αντικρίζει τη νεκρή της κόρη, ψύχραιμα όμως δίχως να τρέξει δάκρυ από τα μάτια της, την φιλά και κατευθύνεται στο εργαστήριο όπου βρισκόταν ο σύζυγός της.

Αποφασισμένη να δώσει τέλος στη ζωή της μαρτυρά την απιστία της και πίνει δηλητήριο. Ο θάνατος της ήταν ακαριαίος, όπως και η τρέλα που χτύπησε το Γουλιέλμο, ο οποίος χόρευε και τραγουδούσε πάνω στο άψυχο σώμα της γυναίκας του: *«Όταν ξεχώρισε το πτώμα ξαπλωμένο κατάχαμα και τσαλαπατημένο απ' τον τρελό, που γελούσε και χόρευε διαβολικά στα μισοσκότεινα, στήλωσε το ψηλό της ανάστημα κι είπε με φωνή στυγνή: -Ο Θεός δεν εσυγχώρησε!»* σελ.653. Μία τρέλα που εκδηλώθηκε μόλις άνοιξε η σφραγισμένη για χρόνια πόρτα του εργαστηρίου, σαν να είναι η κατάρα για όποιον πλησίαζε σε αυτό το χώρο, σαν να είναι η κληρονομιά που φυλούσε κρυμμένη ο πατέρας για το γιό.

Ο Zola καταπιάνεται σε αυτό το βιβλίο του με τη μοίρα, την τύχη των ανθρώπων η οποία είναι προδιαγεγραμμένη. Σύμφωνα με τα όσα διαδραματίζονται στην ιστορία τα παιδιά κληρονομούν κακοτυχία–δυστυχία τιμωρούμενα για τις αμαρτίες που διέπραξαν οι γονείς τους ή εξαιτίας της επίσης κακής τους τύχης. Οι ήρωες στέκουν ανήμποροι να αλλάξουν το μέλλον τους παρά τις προσπάθειες και τη θέλησή τους. Σε κάθε τους βήμα μία συμφορά τους υπενθυμίζει πως δε θα γλιτώσουν από το κακό που τους ακολουθεί.

Μία αιχμή που αφήνει με τη σκληρή του πένα είναι η άποψή του για τις πεποιθήσεις των χριστιανών για το Θεό και τη θρησκεία. Καθ' ότι ο ίδιος πιστεύει πως ο Θεός συμβολίζει την αγάπη και τη δύναμη, αντιδρά σε όσους τον θεωρούν τιμωρό που δε συγχωρεί αλλά αντίθετα σπέρνει το κακό στα πλάσματα που ο ίδιος έπλασε.

Ερωτικά μπερδέματα, αίσχη, προδοσίες, αρρώστιες, θάνατοι είναι στοιχεία που ζωντανεύουν την ιστορία και περιγράφουν την πραγματικότητα μίας άλλης εποχής. Τα χαρακτηριστικά του Νατουραλισμού, εμφανίζονται μέσα από τις γυμνές περιγραφές της αλήθειας, τις σκληρές εικόνες και τις τολμηρές απόψεις που

καταγράφει άκομψα ο μεγάλος αυτός συγγραφέας. Μας παρουσιάζει μία εκδοχή της πραγματικότητας που ίσως κρύβεται πίσω από μία ιστορία αγάπης, η κατάληξη της οποίας, δε θα μπορούσε να είναι άλλη, παρά τραγική.

4.1.5 Ζερμινάλ

Το έργο-σταθμός στη συγγραφική καριέρα του Emile Zola είναι η *Ζερμινάλ*, που εκδόθηκε το 1885. Πρόκειται για το σπουδαιότερο βιβλίο του λογοτέχνη. Είναι αυτό που άσκησε τη μεγαλύτερη επιρροή στην εποχή του και χάρισε αθανασία στο δημιουργό του. Ο τίτλος του μυθιστορήματος μεταδίδει αισιοδοξία, καθώς σηματοδοτεί την έναρξη του 7^{ου} μήνα της άνοιξης του δημοκρατικού γαλλικού μηνολογίου, που άρχιζε στις 21 του Μάρτη και έληγε στις 19 του Απρίλη.

Στα γαλλικά η λέξη *germer* σημαίνει βλασταίνω, κατά συνέπεια, *Ζερμινάλ* είναι ο βλαστιαίος μήνας. Είναι ο μήνας που βλάστησε η επανάσταση των εργατών στα ανθρακωρυχεία. Ο Zola είχε σκεφτεί διάφορους τίτλους για το μυθιστόρημα αυτό, όπως «Η Σαύρα», «Το Σπίτι που τρίζει», «Το Αίμα που βλασταίνει». Επέλεξε όμως τον τίτλο *Ζερμινάλ* επειδή είναι ο ήλιος που ήθελε να φωτίζει ολόκληρο το έργο του.

Πλήθος κριτικών δημοσιεύτηκαν στον Τύπο οι περισσότερες εκ των οποίων αρνητικές. Στήριξη γνώρισε το έργο αυτό με τη δημοσίευση επαίνων και κολακευτικών σχολίων της εφημερίδας Φιγκαρό στις 4 Μαρτίου 1885, τα οποία ανέφεραν πως είναι ένα θαυμάσιο βιβλίο που αποδίδει την απόλυτη και πλήρη δικαιοσύνη. Αντίθετος με τα κολακευτικά σχόλια, ήταν ο Claveau ο οποίος σχολίασε πως επρόκειτο για ένα «Σοσιαλιστικό Μυθιστόρημα» και μάλιστα του απεχθέστερου είδους, που προβάλλει την ανηθικότητα και μυρίζει εμετικά. Η Εφημερίδα «La Patrie», υποστηρίζει αυτή τη θέση και σε άρθρο της στις 6 Μαρτίου, συμβουλεύει τους αναγνώστες να σταθούν μακριά από το Zola και τα έργα του, γιατί κινδυνεύουν να πάθουν ασφυξία. Σύμφωνα με την κριτική του P.H. Simon η *Ζερμινάλ*, είναι ένα είδος μεγάλης ερωτικής γιορτής και αυτό προδίδει την ιδιοσυγκρασία του δημιουργού.

Ο μεγάλος λογοτέχνης απαντά στο επικριτικό άρθρο του Claveau λέγοντας: «Γιατί να αφαιρέσουμε απ' τη ζωή, για λόγους κοινωνικής ευπρέπειας, το μεγάλο γεννησιακό ένστικτο, που 'ναι η ζωή» (Zola, E. (1988). *Ζερμινάλ*. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος). Επίσης ο Zola κατηγορεί τον υπουργό Goblet, που απαγόρευσε την παρουσίαση της παράστασης που ήταν διασκευή του έργου του επειδή ήταν σοσιαλιστικό και δημοκρατικό. Το κύμα των αρνητικών κριτικών ημερεύει κλείνοντας με αυτήν του Edaioado που ισχυρίζεται πως ο Zola είναι ψιλικατζής και πως θα μπορούσε να έχει

γράψει ένα βιβλίο 200 σελίδων με μία ερωτική ιστορία που θα γνώριζε μεγαλύτερη επιτυχία.

Η ιστορία του Ετιέν Λαντιέ ενέπνευσε τους κινηματογραφιστές της εποχής και επιχείρησαν τη μεταφορά της στην οθόνη. Η πρώτη ακριβώς μεταφορά του έργου γυρίστηκε βουβή το 1913 από τον Αλμπέρ Κοπελανί, η δεύτερη ήρθε το 1963 από τον Υβ Αλεγκρέ και η Τρίτη και τελευταία πραγματοποιήθηκε το 1993 από τον Κλοντ Μπερί.

Ο Zola σε συνέντευξή του, ισχυρίστηκε πως, ο ρόλος του νατουραλιστή είναι να εκθέτει γεγονότα και όχι να εκφράζει γνώμες, καθώς το κοινό θα βγάλει τα συμπεράσματά του. Κατά συνέπεια λοιπόν, δεν είναι ούτε δίπλα αλλά ούτε και απέναντι στους ανθρακωρύχους. Αυτές τις δηλώσεις διέψευσε σε νέα συνέντευξη λέγοντας πως μοναδική του επιθυμία, όταν έγραψε το έργο αυτό ήταν να προβάλλει αυτούς τους εξαθλιωμένους, που έπεσαν θύματα εκμετάλλευσης, έτσι ώστε να αντιληφθούμε που έχει φτάσει η κοινωνία μας και να προκληθεί κραυγή για δικαιοσύνη (Zola, E. (1988). *Ζερμινάλ*. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος). Παρουσιάζει την αποτρόπαιη αγριότητα των πράξεων των ηρώων του, γνωρίζοντας πως οι εγκληματίες είναι στην πραγματικότητα θύματα. Με τις φρικτές εικόνες που περιγράφει στο έργο, στοχεύει να δημιουργήσει τρόμο στους αστούς αναγνώστες.

Ο αναγνώστης που δεν είναι προκατειλημμένος, διακρίνει σε αυτό το έργο ηρωισμό, τόλμη, κραυγή και μία αιχμηρή πένα που ακονίζει το μυαλό. Υπάρχει κάτι βαθύτερο στη γραφή του θερμότερου υποστηρικτή του Νατουραλισμού. Πίσω από τη βία που περιγράφει, κρύβεται μία ελπίδα για να πάψουν αυτά τα γεγονότα, να πείσει τον κόσμο, ότι ένα καλύτερο μέλλον μπορεί να τους περιμένει και οφείλουν να το διεκδικήσουν.

Παρακάτω θα γνωρίσουμε τους χαρακτήρες που επέλεξε ο συγγραφέας για να πρωταγωνιστήσουν στην ιστορία που εμπνεύστηκε με αφορμή την πραγματική απεργία των ανθρακωρύχων της Γαλλίας.

Ο Ετιέν Λαντιέ είναι το κεντρικό πρόσωπο της ιστορίας. Ήταν ένας εικοσάχρονος μηχανουργός που αναζητούσε δουλειά στο ορυχείο του Μονσού. Είναι ο ηγέτης της απεργίας των ανθρακωρύχων.

Η Κατερίνα ήταν η 15χρονη εργάτρια στο μεταλλείο της Μονσού, κόρη του εργολάβου Μαχέ. Η Κατερίνα και ο Ετιέν ερωτεύτηκαν αλλά δεν εκδηλώθηκε ο έρωτας τους. Ο Ζαχαρίας, ο Ζανλέν, η Λενόρα, ο Ανρί, η Αλζίρα και η Εστέλα ήταν αδέρφια. Όλα παιδιά του Μαχέ που ζούσαν στο ίδιο σπίτι με τον παπού τους το γερό-Μπονεμόρ.

Ο Μεγκρά ήταν πρώην επιστάτης στο Βορέ και πλέον είχε μπακάλικο στη γειτονιά του χωριού των Διακοσίων Σαράντα.

Ο Ρασενέρ ήταν απολυμένος απεργός του μεταλλωρυχείου και πλέον διέθετε το εστιατόριο «Η Ευκαιρία».

Ο Σουβάριν ήταν ο Ρώσος σοσιαλιστής και φίλος του Ετιέν, που προκάλεσε την μεγάλη καταστροφή στο ορυχείο όταν έληξε η απεργία των εργατών.

Ο Ενεμπό ήταν ο γενικός διευθυντής του μεταλλείου του Μονσού και ο Γκρεγκουάρ είχε επενδύσει τις μετοχές του σε αυτό. Η Σεσίλ ήταν η κόρη των Γκρεγκουάρ που επιδιδόταν σε φιλανθρωπίες.

Η αφήγηση της ιστορίας μας μεταφέρει στο Μονσού και πιο συγκεκριμένα στο πηγάδι Βορέ του ανθρακωρυχείου της περιοχής. Εκεί έφτασε αναζητώντας δουλειά ο Ετιέν Λαντιέ. Ο γέρος Μπονεμόρ, ήταν ο πρώτος που συνάντησε ο νεαρός μηχανουργός και τον συμβουλεύτηκε ώστε να βρει δουλειά. Το παρατσούκλι Μπονεμόρ σήμαινε καλοθάνατος και του το έδωσαν οι συνάδελφοί του καθώς είχε γλιτώσει τρεις φορές από βέβαιο θάνατο λόγω εργατικού ατυχήματος: *«Με έβγαλαν κατακομματιασμένο τρεις φορές από κει. Μία φορά με όλο το δέρμα καμένο, μία άλλη με το χόμα ως μέσα στο λαιμό και την τρίτη με την κοιλιά ασπρισμένη σαν του βατράχου... τότε, όταν είδαν ότι δεν έλεγα να ψοφήσω με ονόμασαν Μπονεμόρ για να γελάνε»* σελ.21. Τα λόγια του Μπονεμόρ φανερώνουν την επικινδυνότητα του επαγγέλματος και τις κακές συνθήκες εργασίας των μεταλλωρύχων της εποχής.

Το επόμενο πρωί ο Ετιέν, βρέθηκε ανάμεσα στους ανθρακωρύχους αναζητώντας μία θέση εργασίας, η οποία τελικά του δόθηκε με μεγάλη επιφύλαξη, όταν πληροφορήθηκαν πως ένας συνάδελφός τους πέθανε ξαφνικά την προηγούμενη μέρα. Ο εργολάβος Μαχέ τον πήρε στην ομάδα του και ο νέος δεν άργησε να μάθει τη σκληρή δουλειά και να γίνει παραγωγικός. Ο Μαχέ ζούσε στο χωριό Διακόσιοι Σαράντα με την πολυμελή οικογένειά του. Ο πατέρας του ο γερό-Μπονεμόρ εργαζόταν για χρόνια στο ανθρακωρυχείο και ο ίδιος μαζί με τα τρία του παιδιά Κατερίνα, Ζανλέν και Ζαχαρία συνέχιζαν την παράδοση.

Η Κατερίνα έμαθε στον Ετιέν τη δουλειά και ένας έρωτας γεννήθηκε ανάμεσά τους στα έγκατα της γης. Οι περιγραφές των υπογείων στοών είναι τρομακτικές, οι συνθήκες εργασίας απάνθρωπες και το περιβάλλον αποπνικτικό. Το θάρρος των εργατών ήταν αξιόπαινο αλλά και η ανάγκη τους για το πενιχρό μεροκάματο τεράστια, ώστε να εκθέτουν τον εαυτό τους σε τέτοιο κίνδυνο. Τα ατυχήματα βέβαια δεν έλειπαν, όπως συνέβη για παράδειγμα όταν έχασαν ένα συνάδελφό τους από κατολίσθηση στις υπόγειες στοές. *«Όλοι κοιτάχτηκαν αμίλητοι κι ανατρίχιασαν σαν*

να' νιώσαν την ψυχρή πνοή του θανάτου μέσα στα σκοτάδια. Έσκαβαν λουσμμένοι στον ιδρώτα, με τους μυς τεντωμένους. Κάπου βρήκαν ένα πόδι και τότε παραμέρισαν τα χρώματα με τα χέρια τους κι ελευθέρωσαν ένα ένα τα μέλη. Το κεφάλι δεν είχε πάθει τίποτα... Ήταν ακόμη ζεστός, αλλά η σπονδυλική του στήλη είχε σπάσει από ένα βράχο που του είχε τσακίσει τη ραχοκοκαλιά» σελ.214. Σκληρές είναι οι περιγραφές του συγγραφέα για τη σκληρή πραγματικότητα που βίωναν οι εργάτες στο ορυχείο. Οι ανθρακωρύχοι δέχτηκαν τον νέο στην ομάδα τους, με εξαίρεση το Σαβάλ ο οποίος διεκδικούσε προκλητικά και επίμονα την Κατερίνα. Μία αμφίπλευρη αντιπάθεια ανάμεσα στους δύο άντρες, εμφανίστηκε και διατηρήθηκε στις υπόγειες στοές και όχι μόνο.

Ο Ετιέν έμενε αρχικά στον ξενώνα του εστιατορά Ρασενέρ όπου και γνώρισε τον Σαβαρίν. Έπειτα από λίγο καιρό δέχτηκε μία πρόταση από τον Μαχέ να μείνει στο δικό τους σπίτι και την αποδέχτηκε.

Η ζωή των μεταλλωρύχων κυλούσε αδιάφορα, οι εργάτες ζούσαν στη ρουτίνα τους που περιελάμβανε φτωχικά γεύματα, πονηρά αγκαλιάσματα και κουτσομπολιά. «Εκείνος την αγκάλιασε ξανά και αυτή τη φορά δεν την άφησε να του ξεγλιστρήσει. Πάντα έτσι τελείωνε το λουτρό. Άλλωστε αυτό συνέβαινε σε όλα τα σπίτια του χωριού, αυτή ήταν η ώρα των διαχύσεων, η ώρα που έσπερναν περισσότερα παιδιά απ' όσα τους χρειαζόνταν» σελ.133. Οι πρώτοι νεανικοί έρωτες και τα χάδια έκαναν την εμφάνισή τους στα χωράφια του χωριού. «Όλα αυτά ήταν τα επακόλουθα της στενής επαφής των αγοριών και των κοριτσιών του χωριού, που γλιστρούσαν όλο και πιο βαθιά στο βούρκο της διαφθοράς και που μόλις νύχτωνε ζάπλωναν ημίγυμνες στη χαμηλή, γερτή σκεπή του παλιού αμαξοστασίου. Όλες οι εργάτριες του ορυχείου εκεί έπιαναν το πρώτο τους παιδί όταν βαριούνταν να πάνε στα χαλάσματα του Ρεκιγιάρ ή στα χωράφια» σελ.117. Έτσι περνούσαν τα απογεύματά τους τα έφηβα παιδιά του χωριού, γεγονός που φανερώνει το χαμηλό βιοτικό επίπεδο και τη φτώχεια τους. Ταυτόχρονα όμως, εκδηλώνεται και ένα άγριο πάθος για ζωή και έρωτα. Η Κατερίνα αποφασίζει να ζήσει με το Σαβάλ που την πολιορκούσε, γεγονός που εξαγρίωσε τους γονείς της, καθώς θα στερούσε το μεροκάματο της, από την οικογένειά της που με δυσκολία τα έβγαζε πέρα και θα το πρόσφερε στο σύντροφό της.

Η κατάσταση στο μεταλλείο ολοένα και οξύνονταν αφού τα αφεντικά μείωναν όλο και περισσότερο την ημερήσια αμοιβή των εργατών, οι οποίοι με δυσκολία εξασφάλιζαν ένα κομμάτι ψωμί. Ο Ετιέν διαθέτοντας υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο από τους συναδέλφους του και πνιγμένος από την άδικη συμπεριφορά των αφεντικών πείθει το προσωπικό να απεργήσουν, ώστε να διεκδικήσουν ένα πιο αξιοπρεπές μεροκάματο και ένα πιο ασφαλές περιβάλλον εργασίας. Ο Ετιέν είχε πειθώ και οι συνάδελφοί του, του έδειξαν εμπιστοσύνη. Οραματίστηκαν ένα λαμπρό μέλλον που

θα ερχόταν ως επιβράβευση για τις περασμένες δυσκολίες τους. Γνώριζαν καλά πως η μοίρα, τους καθήλωνε στο Βορέ, είχαν όμως το σθένος να διεκδικήσουν κάτι καλύτερο στη ζωή τους.

Οι μέρες που ήρθαν, οι εβδομάδες και οι μήνες που πέρασαν ήταν οδυνηρές για τις οικογένειες των φτωχών εργατών που ζούσαν στα παγωμένα σπίτια και πέθαιναν από ασυτία. Θρήνησαν θύματα και ένα από αυτά ήταν η εννιάχρονη κόρη των Μαχέ Αλζίρα. Η ελπίδα τους ωστόσο παρέμεινε άσβεστη για δύομιση τουλάχιστον μήνες. Στο διάστημα αυτό, ο γιός των Μαχέ εξελίχτηκε σε έναν πανούργο αλήτη και δημιούργησε μία συμμορία, τα μέλη της οποίας ήταν οι κουτοί φίλοι του Μπεμπέρ και Λυδία. Παρέα έκλεβαν ενδύματα και τρόφιμα για να γιατρέψουν την πείνα τους. Ο πονηρός Ζανλέν όμως επέστρεψε στο υπόγειο καταφύγιό του, στο πηγάδι του Βορέ που κανείς δε γνώριζε και ζούσε εκεί προστατευμένος από τις καιρικές συνθήκες. Η δολοφονική διάθεση του ανήλικου αγοριού, εκδηλώθηκε ένα βράδυ εναντίον του Ζιλ, ενός νεοσύλλεκτου νεαρού στρατιώτη που φυλούσε σκοπιά στο πηγάδι του Βορέ, παρά τη θέλησή του.

Όταν έληξε η συνέλευση των εργατών που έγινε στο δάσος αποφασίστηκε η εξέγερση κατά των αφεντικών, διότι εκείνοι παρέμειναν αμείλικτοι και δεν έδειξαν κανένα σημάδι υποχώρησης. Μάλιστα διέρρεαν φήμες πως η Εταιρεία απειλούσε με απολύσεις. *«Η Εταιρεία, εκνευρισμένη από το πείσμα των απεργών, έλεγε πως θα άρχιζε να απολύει τους ανθρακωρύχους που πρωτοστάτησαν σ' αυτή την ιστορία. Τώρα είχε κηρύξει φανερά τον πόλεμο.»* σελ.293. Είχαν αποφασίσει πως προτιμούσαν να καταστραφούν οικονομικά, παρά να υποκύψουν στις πιέσεις των εργατών τους επιδεικνύοντας αδυναμία. Άλλωστε διέθεταν στην καθημερινότητά τους πλουσιοπάροχα τα απαραίτητα υλικά αγαθά για τη διαβίωσή τους και επιδίδονταν ακόμη και σε ελεημοσύνες βοηθώντας τις άπορες οικογένειες. Αδυνατούσαν όμως, να καταλάβουν το μέγεθος της φτώχειας και τις σκληρές στερήσεις που είχαν να αντιμετωπίσουν οι εργάτες.

Την εξέγερση του πλήθους συνόδευε το σύνθημα “Ψωμί” :*«Ξαφνικά, όμως, υψώθηκε μία καινούρια κραυγή! “Ψωμί! Ψωμί! Ψωμί!”.* *Ήταν μεσημέρι κι αυτή η πορεία μες στα χωράφια έκανε πολύ πιο έντονη την πείνα που ένιωθαν ύστερα από έξι βδομάδες απεργία.»* σελ.363. Η πείνα ήταν το μεγάλο τίμημα για τους απεργούς καθώς η στέρηση της βασικότερης βιολογικής ανάγκης του ανθρώπου για τροφή ταπεινώνει και εξευτελίζει την ανθρώπινη ύπαρξη και τη μεταμορφώνει σε αρπακτικό, ξυπνώντας πρωτόγονα ένστικτα. Τα πράγματα κατά την εξέγερση παρεκτράπηκαν και η εξέλιξη ήταν ανεξέλεγκτη και καταστροφική. Το πλήθος δεν κατόρθωσε να τιθασέψει την οργή του και ρίχτηκε να καταστρέψει τις εγκαταστάσεις του ορυχείου. Ρίχτηκαν ενάντια στους απεργοσπάστες, στα αφεντικά, στον μπακάλη

Μεγκρά. Άγρια εγκλήματα συνέβησαν εκείνη την ημέρα, πολλοί ήταν οι νεκροί: (Μπεμπέρ, Λυδία, Μουκέ, Μουκέτ, γριά Καμένη) από τις συμπλοκές στρατού-πλήθους και ανάμεσα σε αυτούς και ο Μαχέ: *«Ο Μαχέ, χτυπημένος κατάκαρδα, στροβιλίστηκε και σωριάστηκε με το πρόσωπο βυθισμένο σ' ένα νερόλακκο, μαύρο από το κάρβουνο... Τα μάτια του Μαχέ ήταν σβησμένα και το στόμα του γεμάτο ματωμένο αφρό. Η γυναίκα κατάλαβε: ήταν νεκρός»* σελ.474.

Ο τοκογλύφος Μεγκρά δε γλίτωσε της φονικής μανίας που είχε πνίξει τις γυναίκες του χωριού, που είχε εκμεταλλευτεί σεξουαλικά για να τους δώσει τρόφιμα τα οποία του χρωστούσαν έπειτα και με τόκο. Με ορμή του επιτέθηκαν και ο θάνατός του ήταν ακαριαίος. Ως έμβλημα και μέγιστο σημάδι εξευτελισμού και βιαιότητας, περιέφεραν σε ένα καλάμι περασμένα τα γεννητικά του όργανα-αφού πρώτα του τα είχαν κόψει- και έκαναν χάζι που δεν μπορούσε πια να τους επιβληθεί: *«Ήταν κάτι που το ήξεραν όλοι: όταν ένας ανθρακωρύχος ήθελε να πάρει παράταση της πίστωσης του, δεν είχε παρά να στείλει τη θυγατέρα του ή τη γυναίκα του –άσχημη ή όμορφη, φτάνει να ήταν πρόθυμη»*σελ.105.Αυτή ήταν η τακτική του Μεγκρά για να εκμεταλλεύεται τις πελάτισσές του έχοντας και τη διακριτική συναίνεση της συζύγου του που παραχωρούσε το κρεβάτι της.

Τα ανατριχιαστικά αυτά γεγονότα και η πείνα που θέριζε τα στομάχια των ανθρακωρύχων σήμαιναν το τέλος της απεργιακής τους κινητοποίησης. Έπειτα από τρεις μήνες περίπου οι εργάτες επέστρεψαν στη δουλειά τους, ηττημένοι για ακόμη μία φορά από τη δύναμη των κεφαλαιοκρατών. Με σκυμμένο το κεφάλι δήλωσαν το παρόν, πήραν τις λυχνίες τους και περίμεναν στη σειρά τους για να κατέβουν στις υπόγειες στοές. Ανάμεσά τους, βρισκόταν η Κατερίνα την οποία έδωξε την προηγούμενη βραδιά ο Σαβάλ από το σπίτι αφού πρώτα την ξυλοφόρτωσε όπως άλλωστε συνήθιζε, αλλά και ο πρωτεργάτης της απεργίας Ετιέν.

Ο Σουβάριν, πρώην συνάδελφος του Ετιέν και υποστηρικτής του σοσιαλισμού, μόλις πληροφορήθηκε πως η απεργία έληξε και οι μεταλλωρύχοι θα επέστρεφαν στη δουλειά τους, το εξέλαβε ως προδοσία. Πεισμένος πως για να αλλάξει η μοίρα των ανθρώπων πρέπει να χυθεί αίμα, αποφάσισε να καταστρέψει τα στυλώματα των στοών: *«Τότε, με το τρυπάνι του, ζέσφιξε τις βίδες από τα στηρίγματα, έτσι που και η παραμικρή ώθηση να μπορέσει να τις βγάλει όλες. Ρίχτηκε στην ξυλοδεσιά, χτυπούσε όπου μπορούσε με το τρυπάνι του, με το πριόνι, κυριευμένος από την επιτακτική ανάγκη να την ξεκοιλιάσει αμέσως πάνω από το κεφάλι του»* σελ.498. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα ο χειμέριος να πλημμυρίσει τα υπόγεια και να καταστρέψει ολοσχερώς το πηγάδι, να καταστρέψει ένα ολόκληρο χωριό που θα θρηνούσε επιπλέον θύματα.

Το κλίμα κατά την κατάβαση ήταν ψυχρό και μία αμηχανία που πλανιόταν στον αέρα δημιουργούσε μία δυσάρεστη ατμόσφαιρα. Ένας εκκωφαντικός θόρυβος και οι κραυγές που ακολούθησαν, στάθηκαν αρκετά για να σπείρουν τον πανικό στις υπόγειες σήραγγες. Τα υποστυλώματα των στοών άρχισαν να υποχωρούν και να πέφτουν από ύψος ογδόντα μέτρων και οι στοές πλημμύρισαν με γοργό ρυθμό.

Εν μέσω πανικού και τρόμου, κάποιοι κατάφεραν να ανέβουν με τους κλωβούς, κάποιοι ποδοπατήθηκαν και άλλοι συνέχισαν την πορεία τους κατευθυνόμενοι προς τις ανηφορικές στοές. Όταν τα σχοινιά του κλωβού κόπηκαν από την παρατεταμένη χρήση, κάθε ελπίδα έσβησε από τα μάτια των υπογειών, που γνώριζαν καλά πως είχε φτάσει το τέλος τους.

Όσοι κατάφεραν να σωθούν δε γνώριζαν πόσοι συνάδελφοί τους είχαν εγκλωβιστεί στα υπόγεια. Όταν πληροφορήθηκε τα δυσάρεστα νέα ο μηχανικός Ντανσαέρ έδωσε εντολή να τον κατεβάσουν στις στοές ώστε να διαπιστώσει πώς προκλήθηκε αυτή η ανεξήγητη και απρόσμενη καταστροφή. Με θλίψη όμως διαπιστώνει πως η καταστροφή είναι ολοκληρωτική, αναπόφευκτη και προήλθε έπειτα από ανθρώπινη παρέμβαση. Επιπλέον, διαπίστωσε πως είχαν όντως εγκλωβιστεί αρκετοί εργάτες του ορυχείου και πως ο ίδιος δεν μπορούσε να βοηθήσει με κανέναν τρόπο για τη διάσωσή τους.

Οι κάτοικοι των Διακοσίων Σαράντα έντρομοι έφτασαν στο πηγάδι αναζητώντας τους οικείους τους. Η γυναίκα του Μαχέ αντιλαμβάνεται πως η κόρη της Κατερίνα και ο νοικάρης της Ετιέν βρίσκονται εντός της γης και καταρρέει. Μετά από λίγο φέρνουν νεκρό μπροστά της, τον πρωτότοκο γιό της Ζαχαρία: *«Η χήρα Μαχέ, όρθια πάντα, περίμενε. Το πτώμα του Ζαχαρία φάνηκε επιτέλους. Τα ρούχα του είχαν καεί, το κορμί του ήταν μαύρο, καρβουνιασμένο, αγνώριστο, ούτε ίχνος δεν είχε απομείνει από το κεφάλι του, το οποίο είχε λιώσει από την έκρηξη. Και όταν τοποθέτησαν αυτά τα φριχτά λείψανα πάνω σ' ένα φορείο, η χήρα του Μαχέ τα ακολούθησε μηχανικά, με μάτια στεγνά, κρατώντας στην αγκαλιά της την αποκοιμισμένη Εστέλα...»* σελ.530. Το πηγάδι του Βορέ ήταν αιμοβόρο και είχε ρουφήξει αγαπημένα πρόσωπα της οικογένειάς της. Προσπάθειες γίνονται για να απεγκλωβιστούν οι συνάδελφοι ανθρακωρύχοι που έμειναν πίσω, παραμένουν όμως άκαρπες. Η θλίψη ήταν διάχυτη στην ατμόσφαιρα, σε έναν τόπο που τόσο δοκιμάστηκε και βασανίστηκε.

Την ώρα της μεγάλης καταστροφής η καλοαναθρεμμένη κόρη των μετόχων του μεταλλείου, η Σεσίλ βρισκόταν στο χωριό για να προσφέρει την ελεημοσύνη της. Πιο συγκεκριμένα, βρέθηκε στο σπίτι της οικογένειας Μαχέ, όπου συνάντησε το γέρο-Μπονεμόρ να κάθεται ασάλευτος. Σε αυτή την κωματώδη κατάσταση βρισκόταν τις τελευταίες μέρες και η μοναδική του δραστηριότητα ήταν να φτύνει το κάρβουνο στο

πιάτο που είχε δίπλα του. Καθώς λοιπόν ο γέρος, αντίκρισε το κορίτσι με τα ζεστά ρούχα και τα καλοσηματισμένα μάγουλα, λες και σαν αναλαμπή να ήρθε στο μυαλό του η δυστυχία που βίωσε και χωρίς και ο ίδιος να το έχει σχεδιάσει, ρίχτηκε επάνω της με ορμή και τη στραγγάλισε: *«Σιγά σιγά ο γερό-Μπονεμόρ φάνηκε σαν να ξυπνούσε και την κοίταζε κι αυτός εξεταστικά, με το ηλίθιο ύφος του. Ένας νευρικός σπασμός έκανε να συσπαστεί στο στόμα του απ' όπου κυλούσε μία λεπτή κλωστή μαύρου σάλιου. Μία ακατανίκητη έλξη τους τραβούσε και τους δύο, τη γεμάτη νιάτα κοπέλα, παχουλή και δροσερή από την πολύχρονη τεμπελιά και την ανέμελη ζωή της ράτσας της και το γέρο, πρησμένο από το νερό, αξιοθρήνητο σαν άσχημο ζώο, από μία γενιά που αφανιζόταν εδώ και εκατό χρόνια από τη σκληρή δουλειά και την πείνα... Ήταν φανερό πως την είχε αρπάξει με μεγάλη βιαιότητα και τη στραγγάλισε σαν μανιασμένος, πνίγοντας τις κραυγές της ως τον τελευταίο ρόγχο, γιατί στο διπλανό σπίτι όπου βρίσκονταν δεν ακούστηκε κανένας θόρυβος»* σελ.535-536. Ανατριχιαστική και σοκαριστική είναι η περιγραφή του εγκλήματος από το Zola.

Το νεκρό κορμί της νεαρής Σεσίλ έμεινε πεσμένο στο πάτωμα των Μαχέ, δίπλα στα πεσκέσια που τους πήγε για παρηγοριά. Αδιαμφισβήτητα, ήταν μεγάλη η νέα συμφορά που βρήκε την οικογένεια Μαχέ: *«Τελικά, πίστεψαν πως επρόκειτο για μία ξαφνική παράκρουση, για μία ανεξήγητη φονική μανία, μπροστά στον άσπρο λαιμό του κοριτσιού. Όλους τους ξάφνιασε η αγριότητα αυτού του άρρωστου γέρου, ο οποίος είχε ζήσει σαν καλόκαρδος άνθρωπος, σαν υποτακτικό ζώο, ενάντια σε οποιαδήποτε νέα ιδέα. Ποιά μνησικακία, άγνωστη και στον ίδιο, τον είχε δηλητηριάσει; Ήταν τόσο φρικτό, ώστε προτίμησαν να πιστέψουν πως ήταν κάτι εντελώς ασυνείδητο, πως επρόκειτο για ένα έγκλημα ηλθίου»* σελ.536.

Η εγγονή του γέρο-Μπονεμόρ βρισκόταν στα έγκατα της γης, καταβάλλοντας μία απέλπιδα προσπάθεια να διατηρηθεί στη ζωή. Τα πράγματα όμως θα γίνουν πολύ χειρότερα, όταν προσπαθώντας η Κατερίνα με τον Ετιέν να βρουν τρόπο διαφυγής συνάντησαν τον Σαβάλ. Η κατάσταση ήταν μονόδρομος για τους αιώνιους αντίπαλους και διεκδικητές της ανήλικης κοπέλας. Ο πιο δυνατός θα επιβίωνε. Χωρίς καθυστέρηση ξεκίνησε η μονομαχία των δύο ανδρών. Η δολοφονική δύναμη, που με κόπο είχε τιθασεύσει στο παρελθόν ο Ετιέν, τον οδήγησε στη νίκη του. Η ακριβής περιγραφή των συναισθημάτων και των πράξεων του Ετιέν καθηλώνουν τον αναγνώστη και ζωντανεύουν την αφήγηση μετατρέποντάς την σε εικόνα: *«Τότε ο Ετιέν τρελάθηκε στην κυριολεξία. Τα μάτια του θάμπωσαν, ενώ ένα κύμα αίματος φούσκωνε το λαιμό του. Η φονική μανία τον κυρίευε ακαταμάχητη, σαν μία ανάγκη φυσική. Κι αυτή η μανία φούντωσε και ξέσπασε, έξω από τη θέλησή του, ωθούμενη από την κληρονομική αρρώστια. Άπλωσε το χέρι του στο βράχο κι έπιασε μία πλάκα σχιστόλιθο, πλατιά και βαριά, που την ξεκόλλησε ύστερα από μερικές μανιασμένες*

προσπάθειες. Ύστερα, με τα δύο του χέρια και με δύναμη δεκαπλασιασμένη από τη μανία που τον είχε πλημμυρίσει, την κατέβασε στο κεφάλι του Σαβάλ. Αυτός δεν πρόφτασε να πηδήσει προς τα πίσω και έπεσε με πρόσωπο λιωμένο και με κεφάλι σπασμένο. Τα μυαλά του είχαν πιτσιλίσει το θόλο της στοάς και ένα πορφυρό σιντριβάνι ανάβλυζε και κυλούσε από την πληγή» σελ.548.

Το ζευγάρι, μόνο πια και εξαντλημένο στάθηκε σε ένα χώρο όπου αναγκαστικά έπρεπε να κάθεται καμπουριάζοντας με τα πόδια κρεμασμένα και βυθισμένα στο νερό που είχε πλημμυρίσει τις στοές. Για κακή τους τύχη, το πτώμα, του Σαβάλ τους επισκέπτεται επιπλέοντας μπροστά τους. Ακόμη και στις τελευταίες στιγμές της σύντομης ζωής τους, έμπαινε ανάμεσά τους: *«Έδωσε μία κλοτσιά στο πτώμα κι εκείνο ξεμάκρυνε. Μα σε λίγο το ένιωσαν που χτυπούσε πάλι ελαφρά τα πόδια τους»* σελ.554.

Μέρες είχαν περάσει και κανένα σημάδι σωτηρίας δεν υπήρχε πέρα από το σινιάλο των ανθρακωρύχων που μαρτυρούσε, πως ακόμη υπάρχει ζωή τόσα μέτρα κάτω από τη γη. Μετά το γάμο και την ένωση των δύο νέων: *«Κρεμάστηκε με ορμή από το λαιμό του, αναζήτησε το στόμα του και κόλλησε με πάθος το δικό της. Τα σκοτάδια φωτίστηκαν, ξαναείδε τον ήλιο, ξαναβρήκε το ήρεμο γέλιο της γυναίκας που είναι ερωτευμένη. Ο Ετιέν αισθάνθηκε ν' ανατριχιάζει καθώς την ένιωσε πάνω στο κορμί του, μισόγυμνη κάτω από το σακάκι και το κουρελιασμένο παντελόνι, ο ανδρισμός του ζύπνησε και την έσφιζε δυνατά. Και χάρηκε επιτέλους τη νύχτα του γάμου τους, μέσα σ' αυτό τον τάφο, πάνω σ' αυτό το λασπερό κρεβάτι, από μία ανάγκη να μην πεθάνουν πριν γνωρίσουν την ευτυχία, από την επιτακτική ανάγκη να ζήσουν, ν' απολύσουν τη ζωή για τελευταία φορά.»* σελ.557, στο θλιβερό αυτό περιβάλλον λοιπόν η Κατερίνα αφήνει την τελευταία της πνοή στην αγκαλιά του Ετιέν: *«Ο Ετιέν καθόταν καταγής πάντα στην ίδια γωνία, έχοντας την Κατερίνα πάνω στα γόνατά του, πλαγιασμένη, ακίνητη. Ώρες και ώρες πέρασαν. Για αρκετό χρονικό διάστημα νόμισε πως κοιμόταν, αλλά ύστερα την άγγιξε, ήταν παγωμένη... Ήταν νεκρή»* σελ.557. Εκείνος επιθυμεί να την ακολουθήσει και έχει ξεκινήσει σιγά σιγά να αργοσβήνει παραδομένος στη φριχτή του δίνη.

Εν τέλει, ο Ετιέν στάθηκε τυχερός αφού οι συνάδελφοι του κατάφεραν να τον απεγκλωβίσουν. Χρειάστηκε να παραμείνει για έξι βδομάδες στο νοσοκομείο αναρρώνοντας, ήταν όμως δυνατός και η επιθυμία του να ζήσει και να τα καταφέρει ισχυρή. Έκανε όνειρα για τη νέα του ζωή, παρά την απογοήτευση και τη θλίψη που ένιωθε για την έκβαση της απεργίας, αλλά και για το χαμό των συναδέλφων του. Τότε πήρε την απόφαση να ζήσει στο Παρίσι, κοντά στο φίλο του Πλισάρ.

Πριν αποχωρήσει από το Μονσού, θέλησε να αποχαιρετίσει τη γυναίκα του μακαρίτη Μαχέ. Τη βρήκε να εργάζεται στο ορυχείο, έχοντας ξεχάσει τις δηλώσεις που έκανε

στο παρελθόν, πως θα σκότωνε δηλαδή, με τα χέρια της, όποιον από την οικογένειά της θα δούλευε ξανά στο ορυχείο. Οι δύο ήρωες της ιστορίας, αφού είπαν τα νέα τους, συμφώνησαν πως δε θα κρατήσουν κακία μεταξύ τους για ό, τι συνέβη, καθώς δεν ευθύνονταν οι ίδιοι για την τροπή των γεγονότων. Έπειτα συνέχισαν για το δρόμο που χάραζαν αφήνοντας πίσω τις δυσάρεστες αναμνήσεις.

Ο Ετιέν πήρε το δρόμο για το Παρίσι. Μία νέα αρχή και μία νέα ελπίδα για το αύριο γεννιόταν. Προχωρούσε κοιτάζοντας το γαλανό ουρανό, απολαμβάνοντας τον ήλιο και τη ζεστή ατμόσφαιρα. Η φύση συμμετείχε στη χαρά του, είχε έρθει η άνοιξη.

Ο Zola με τόσο απλό τρόπο, ολοκληρώνει την αφήγηση μίας τόσο έντονης και γεμάτης δράσης ιστορίας. Αφήνει τον ήλιο να περάσει στις ζωές των ηρώων του, δείχνοντας αισιοδοξία και ελπίδα για το μέλλον τους.

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα

5.1 Συμπεράσματα

Ο Emile Zola, με την αιχμηρή του πένα καταγγέλλει την εξαθλίωση των ανθρώπων του 19^{ου} αιώνα λόγω της πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής κατάστασης της χώρας. Εμπνέεται ιστορίες ανθρώπων, που απέχουν από τη σφαίρα του φανταστικού και αντιθέτως, αγγίζουν την πραγματικότητα. Η ειλικρίνεια, η λεπτομέρεια και η γλαφυρότητα με την οποία περιγράφει τις καταστάσεις που βίωναν οι ήρωές του, προσδίδουν ένα φωτογραφικό αποτέλεσμα στα κείμενά του. Οι χαρακτήρες των ιστοριών είναι βγαλμένοι από τη ζωή, με τα πάθη, τις αδυναμίες και τα ελαττώματά τους.

Ο μεγάλος νατουραλιστής, ασπάζεται τη θεωρία του Δαρβίνου περί κληρονομικότητας και εξέλιξης των ειδών, η οποία υποστήριζε, πως τα είδη που επιβιώνουν στο χρόνο, είναι τα πιο προσαρμοστικά στις αλλαγές και τα πιο ισχυρά: *«Είχε λοιπόν δίκαιο ο Δαρβίνος; Ο κόσμος δεν είναι τίποτε άλλο από μία ατελείωτη μάχη, στην οποία οι δυνατοί τρώνε τους αδύνατους για χάρη της ομορφιάς και της διαιώνισης του είδους;»* σελ.570. Ο Zola, με θέρμη υποστηρίζει τις απόψεις της επιστήμης και τις προωθεί μέσω των έργων του. Κατά συνέπεια, οι χαρακτήρες του Zola στέκονται ανήμποροι μπροστά στις δυστυχίες, που η μοίρα τους έχει ορίσει. Η μεγαλύτερη κατάρα είναι η κληρονομικότητα της κακοδαιμονίας και των ελαττωμάτων των προγενέστερων. Πρόκειται για μία δύναμη άτρωτη που πηγάζει από τη φύση.

Τα θέματα με τα οποία καταπιάνεται ο συγγραφέας, προέρχονται από τα καθημερινά κοινωνικά ζητήματα με τα προβλήματα που αυτά επέφεραν και που απασχολούσαν την εποχή. Το χρήμα και το κύρος που συνοδεύει όσους το διαθέτουν, αποτελεί παράγοντα κοινωνικής ανύψωσης, αλλά συνάμα αποτελεί και ένα πάθος που εξελίσσει, ή καταστρέφει τον ίδιο τον άνθρωπο και τις ηθικές του αξίες. Η πορνεία προσδίδει κύρος σε όσες την επαγγέλλονται και σε όσους χαίρονται τη συντροφιά

μίας μαιτρέσσας. Η μοιχεία και ο αγοραίος έρωτας, μαρτυρούν την κενότητα των συναισθημάτων των ηρώων του Zola και ταυτόχρονα την ηθική κατάπτωσή τους. Το αλκοόλ, ήταν το μέσον για να ξεδώσουν και να διασκεδάσουν οι εργάτες της κατώτερης κοινωνικής τάξης. Αγνοώντας τον κίνδυνο που αυτή η συνήθεια έφερε για τους ίδιους, στο σώμα αλλά και στο μυαλό τους, οδηγήθηκαν στον εθισμό και την εξάρτηση από το δηλητήριο αυτό και κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν τις καταστροφικές συνέπειες του. Σε πολλά έργα του, πρωταγωνιστικό ή δυναμικό ρόλο έχουν οι γυναίκες (Μαγδαληνή Φερά, Νανά, Ζερβέζ, Μαντάμ Καρολίν, σύζυγος Μαχέ). Ανεξάρτητα από την πορεία των ηρωίδων του, στις ιστορίες του, ο συγγραφέας φαίνεται να έχει σε εκτίμηση το γυναικείο φύλλο, να σέβεται και να αναγνωρίζει τη γυναικεία δύναμη.

Η πείνα και η φτώχεια περιγραφόταν με σκληρό τρόπο σε κάθε έργο που άφησε πίσω του ο νατουραλιστής. Αναφερόμενος στη βασικότερη βιολογική ανθρώπινη ανάγκη περιγράφει πως η πείνα στερεί τη λογική και κατευθύνει τις πράξεις όσων υποφέρουν από αυτήν. Ο Zola μας επιτρέπει να γνωρίσουμε τις άθλιες εργασιακές συνθήκες των εργατών της κατώτερης κοινωνικής τάξης όπως αυτές περιγράφονται μέσα από τα έργα του *Ζερμινάλ*, *Το Χρήμα*, *Η Ταβέρνα*. Ένα επιπλέον κοινό στοιχείο, που κάνει την εμφάνισή του σε όλα τα νατουραλιστικά μυθιστορήματα, είναι η βία που εκδηλώνει κάθε ήρωας, ανεξάρτητα από την ηλικία, το φύλο και την κοινωνική τάξη στην οποία ανήκει. Τα βίαια ένστικτα, εκδηλώνονται υπό συνθήκες πίεσης, όπως πείνα, αδικία, ζήλεια και συνήθως συμβάλλει σε αυτή την εκδήλωση και ο κληρονομικός παράγοντας. Τα πάθη λοιπόν καθοδηγούν τους πρωταγωνιστές των βιβλίων και στις περισσότερες περιπτώσεις τα αποτελέσματα είναι τραγικά.

Ο Zola αναμφισβήτητα διαθέτει έντονη προσωπικότητα με πυγμή και σθένος. Με πάθος υπερασπίζεται την άποψη του καθώς φέρει το θάρρος της γνώμης του. Καταγγέλλει, κατακρίνει και κατηγορεί το σύστημα για τη διαφθορά του. Σοκάρει το κοινό με τα έργα του και ταραάζει τα ήσυχα νερά της μπουρζουαζίας, προκαλώντας την κατακραυγή της. Ξεσκεπάζει τους υψηλά ιστάμενους και τους καθωσπρέπει κυρίους και αποκαλύπτει την εσωτερική τους-ηθική και ψυχολογική-νοσηρή κατάσταση. Με τις ωμές περιγραφές του και την αυστηρή του πένα επιδιώκει να ξεσηκώσει το πλήθος, σε μία εθνική διαμαρτυρία για τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης του και για τη διεκδίκηση ενός φωτεινού και ευοίωνου μέλλοντος για τους ίδιους, αλλά και για τη χώρα τους.

Ο Emile Zola γίνεται ο πατέρας και ιδρυτής του κινήματος του Νατουραλισμού και μάχεται υπέρ αυτού, ταγμένος να προβάλλει την αλήθεια, όπως πραγματικά είναι, ξέχωρη από ωραιοποιήσεις. Αγνοεί τις λογοτεχνικές τεχνικές και ανταπαντά, πως η ουσία βρίσκεται στην αυθεντικότητα των καταστάσεων που μεταφέρει στα κείμενά του. Υποστηρίζει πως αποστολή των λογοτεχνών, δεν είναι η συγγραφή ευανάγνωστων ιστοριών που ουδεμία σχέση έχουν με την πραγματικότητα που βιώνουν οι Παριζιάνοι της εποχής. Ως συγγραφέας πετυχαίνει να μεταφέρει το κλίμα και τις συνθήκες ζωής που επικρατούσαν στη Γαλλία τον 19^ο αιώνα, χαρίζοντας μας πειστικές περιγραφές που μετατρέπονται σε εικόνες στα μάτια των αναγνωστών.

Ο Zola ιδρύει και διατηρεί το κίνημα του Νατουραλισμού, χωρίς αυτό να έχει μεγάλη διάρκεια ζωής ή πολλούς θερμούς υποστηρικτές. Η ταυτότητα της πέννας του, γίνεται εύκολα αντιληπτή λόγω του ύφους και του λεξιλογίου που χρησιμοποιεί στις περιγραφές του. Με το έργο του προκαλεί αντιδράσεις, προβληματίζει, αφυπνεί. Το πιο σπουδαίο από όλα όμως, αυτό που αποδεικνύει την ισχυρή λογοτεχνική του υπόσταση, είναι η διαχρονικότητα των έργων του, τα οποία διαβάζονται ως σήμερα και έχουν ένα μήνυμα να μεταφέρουν και στη σύγχρονη εποχή. Το πλούσιο συγγραφικό του έργο, είναι η κληρονομιά που άφησε στην Παγκοσμία Λογοτεχνία και το όνομά του συμπεριλαμβάνεται μεταξύ εκείνων που άσκησαν μεγάλη επιρροή στις τέχνες. Δικαίως λοιπόν ο Emile Zola συγκαταλέγεται στους κλασικούς συγγραφείς.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Έντυπες Πηγές

- Εκδοτική Αθηνών, 1983. *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Εκδοτική Αθηνών, 1985. *Παγκόσμιο Βιογραφικό Λεξικό*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών.
- Flannery, E., 2006. *Η Αγωνία των Εβραίων: 2.300 Χρόνια Αντισημιτισμού*. Μετάφραση από τα Αγγλικά: Μ. Κατρίτσης. Θεσσαλονίκη: Νησίδες.
- Zola, E., 1988. *Ζερμινάλ*. Μετάφραση από τα Γαλλικά: Ε. Αγγέλου. Αθήνα: Ζαχαρόπουλος και ΣΙΑ Ο.Ε.
- Zola, E., 1991. *Το Χρήμα*. Μετάφραση από τα Γαλλικά: Ν. Πέππα. Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή.
- Zola, E., 2005. *Νανά*. Μετάφραση από τα γαλλικά: Μ. Παγουλάτου. Αθήνα: Νάρκισσος.
- Zola, E., 2006. *Για μια ερωτική βραδιά*. Μετάφραση από τα Γαλλικά: Μ. Κράλλη.
- Zola, E., 2006. *Κατηγορώ*. Μετάφραση από τα γαλλικά: Γ. Κωνσταντίνου. Αθήνα: Ελευθεροτυπία Χαλάνδρι: Το Ποντίκι.
- ΜΙΕΤ, 1989. *Ιστορία και Μέθοδοι της: Χρονολογικοί πίνακες, ημερολόγια, χρονολόγηση, συγχρονίες*. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.
- Παγουλάτου, 1991. *Βιογραφική Εγκυκλοπαίδεια Ελλήνων Λογοτεχνών*. Αθήνα: Παγουλάτου.
- Πάπυρος, 1984. *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. Αθήνα: Πάπυρος.
- Πάπυρος, 1990. *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. Αθήνα: Πάπυρος.
- Πάπυρος, 1991. *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. Αθήνα: Πάπυρος.
- Πάπυρος, 1992. *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα*. Αθήνα: Πάπυρος.
- Travers, M., 2005. *Εισαγωγή στη νεότερη Ευρωπαϊκή Λογοτεχνία*. Μετάφραση από τα Αγγλικά: Ι. Ναούμ. Αθήνα: Βιβλιόραμα.

Ηλεκτρονικές Πηγές

- Anglia Ruskin University, 2014. *Gambridge Clemsford Peterborough*. [online] Διαθέσιμο σε: < libmeb.anglia.ac.uk/referencing/Harvard.htm > [Ανακτήθηκε 27/11/2014].

Γιαννακόπουλος, Δ., 2007. Η Παρισινή Κομμούνια του 1871. *Ευτοπία*. [online] Διαθέσιμο σε: <http://journal.eutopia.gr/el/i-parisini-kommoyna-toy-1871> [Ανακτήθηκε 3 Ιουνίου 2014].

Εξάρχου, Ζ., 2013. Ιστοριογραφικές απόψεις για τη Γαλλική Επανάσταση. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*. [online] Διαθέσιμο σε: <http://www.ua.sciary.com/journal-scientific-the-social-article-178780> [Ανακτήθηκε 3 Απριλίου 2014].

Zola, E., 1868. *Ο εκατοχρονίτης*. [online] Μετάφραση από τα γαλλικά: Μ. Τριανταφύλλου. Δημοσιεύτηκε από: Πλανόδιον. Διαθέσιμο σε: <https://bonsaistoriesflashfiction.wordpress.com/category/zola-emile/> [Ανακτήθηκε 2 Απριλίου 2014].

Zola, E., 1865. *Τα ζαχαρωτά της μικρής ζητιάνας*. [online] Μετάφραση από τα γαλλικά: Μ. Τριανταφύλλου. Δημοσιεύτηκε από: Πλανόδιον. Διαθέσιμο σε: <https://bonsaistoriesflashfiction.wordpress.com/category/zola-emile/> [Ανακτήθηκε 2 Απριλίου 2014].

Zola, E., 1866. *Τι ονειρεύονται οι φτωχές κοπέλες*. [online] Μετάφραση από τα γαλλικά: Φ.Ι. Πιομπίνος. Δημοσιεύτηκε από: Πλανόδιον. Διαθέσιμο σε: <https://bonsaistoriesflashfiction.wordpress.com/category/zola-emile/> [Ανακτήθηκε 2 Απριλίου 2014].

Ήλιος – Αποθετήριο Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, 1996. *Θεωρίες της εξέλιξης*. [pdf] Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης. Διαθέσιμο σε: <http://helios-eie.ekt.gr/EIE/bitstream/10442/713/1/M01.003.02.pdf> [Ανακτήθηκε 29 Μαΐου 2014].

Κακουδάκη, Τ., Απέργη, Π., 2008. *Θέατρο-Θεατρική Παιδεία*. [pdf] Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Διαθέσιμο σε: <https://repository.edulll.gr/edulll/handle> [Ανακτήθηκε 25 Απριλίου 2014].

Κασσέτα, Τ., 2010. *Ο Γαλλικός Ρεαλισμός και Νατουραλισμός στην Ελληνική Πεζογραφία στα Τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου Αιώνα: Αφηγηματικές Τεχνικές*. Διδακτορική Διατριβή. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διαθέσιμο σε: <http://thesis.ekt.gr/thesisBookReader/id/29238#page/1/mode/2up> [Ανακτήθηκε 2 Απριλίου 2014].

Καψάλης, Θ., 2009. Δαρβινισμός και Τέχνη. *Biology4u*. [online] Διαθέσιμο σε: <http://www.biology4u.gr/?m=200901> [Ανακτήθηκε 3 Απριλίου 2014].

[Μαρκοπούλου, Δ. (2 Οκτωβρίου 2013). Ο Νατουραλισμός ως Λογοτεχνική Μεθοδολογία. *Artivist e-magazine* 1. [online] Διαθέσιμο σε: www.artivist.gr/naturalismos/#.VHYBk8nnvIU (Ανακτήθηκε 1 Ιουνίου 2014)].

Παπαδημητρίου, Σ., 2010. *Το δραματικό πρόσωπο του καλλιτέχνη ως μετεωρικό υποκείμενο*. Διπλωματική Εργασία. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Διαθέσιμο σε:

<<http://invenio.lib.auth.gr/record/122843/files/papadimitriou.pdf?version=1>>

[Ανακτήθηκε 1 Ιουνίου 2014].

Πάπυρος, 2013. *Encyclopaedia Britannica Online*. [online] Αθήνα: Πάπυρος. Διαθέσιμο σε: <https://www.britannica.com> [Ανακτήθηκε 29 Απριλίου 2014].

Σταματόπουλος, Κ., 2007. Ζερμινάλ, ο επαναστατικός Απρίλης του Εμίλ Ζολά. *Ριζοσπάστης*. [online] 29 Απριλίου. Διαθέσιμο σε: <http://www2.rizospastis.gr/story.do?id=3983169&publDate=29/4/2007> [Ανακτήθηκε 29 Μαΐου 2014].

Scheidenhelm, C., 2007. *American Literary History: Romanticism, Realism and Naturalism*. [online διαθέσιμο από: LUC] Chicago: Loyola University. Διαθέσιμοσε: <<http://www.luc.edu/faculty/cschei1/teach/rn3.html>> [Ανακτήθηκε 3 Ιουνίου 2014].

United States Holocaust Memorial Museum, κ.κ. *Η Ζωή των Εβραίων στην Ευρώπη Πριν το Ολοκαύτωμα*. [online] Washington: United States Holocaust Memorial Museum. Διαθέσιμο σε:

<<http://www.ushmm.org/outreach/el/article.php?ModuleId=10007689>>

[Ανακτήθηκε 2 Ιουνίου 2014].

Wolf, J., 2011. *Art Nouveau*. [online] The Art Story Foundation. Διαθέσιμο σε: <<http://www.theartstory.org/movement-art-nouveau.htm>> [Ανακτήθηκε 29 Μαΐου 2014].

[χ.ο. (Ιανουάριος 2014). Εμίλ Ζολά: Το Χρήμα. *Ριζοσπάστης*. [online] Διαθέσιμο σε: www.sep.gr/cms/parousiaseis/files/to_xrima.pd (Ανακτήθηκε 3 Ιουνίου, 2014)].